

banka ve

EKONOMİK

yorumlar

AYLIK DERGİ • ŞUBAT 1986 • YIL : 23 • SAYI : 2 • 400 LIRA (KDV DAHİL)

Ekonomik Mektup / 3

Ekonomik Gözlemler / 9

EKONOMİK YORUMLAR / 17

Aydin Arıko

Dr. Öztin Akgöç

Veysel Çakır

Prof. Dr. Salih Sarver

Ekonomik Teyitler Sayı Fiyatı

1986 Yılında No. 11/1986 / 45

Dünya'da ve Türkiye'de

Kurumların Durumu / 49

Prof. Doç. Dr. İhsan Ersoy

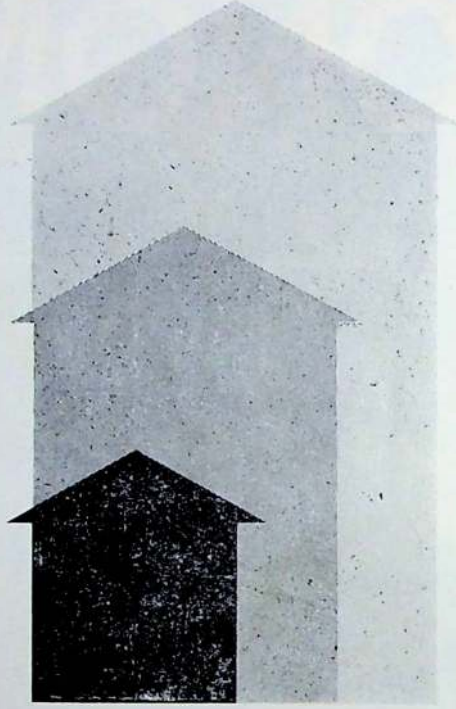
Değerler Felsefesi / 57

Doç. Dr. Mehmet Sukru Tekebaş

Sosyal Ekonomik İktisat / 65

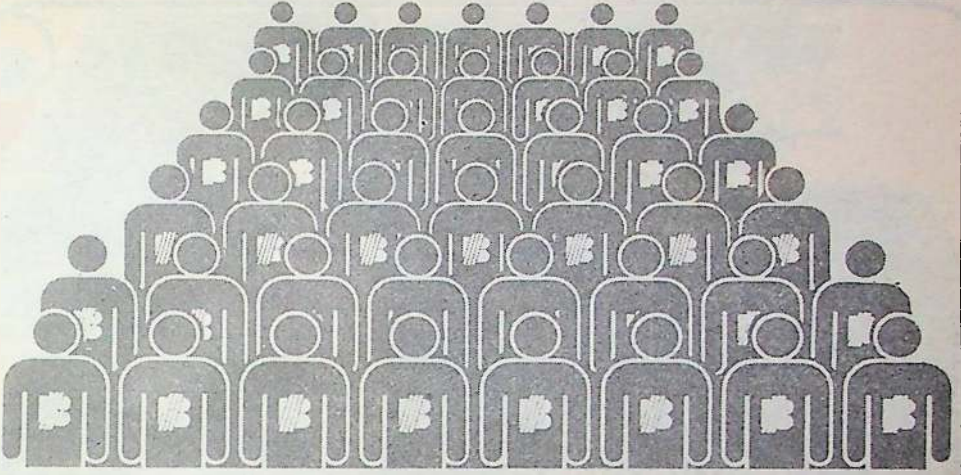
Dr. Yücel Akkaya

YENİ VERGİ KANUNLARI
3239 sayılı Yasa ile getirilen yenilikler,
12 vergi yasasında yapılan değişik-
liklerin nedeni; ekonomiye ola-
bilecek genel etkileri.

72 yıllık deneyimi, gülyüzü,
çağdaş bankacılık hizmetleriyle
“güvenli bir gelecek için”
uğraş veren;
bugüne dek, binleri aşan üretici
ortağıyla Egelilerin
“onur” duyduğu ve şimdi,
adım adım tüm Türkiye’ye
hizmetlerini götürerek, her geçen
gün biraz daha büyüyen
TARİŞBANK, başarısını paylaşan
ve destek olan halkımıza
hizmet vermekten gururludur.

TARİŞBANK
MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.Ş.

Borusan Büyük Aile

Nedir Borusan'ın üstünlüğü?
Ülkemizde endüstriyel gelişmenin öncülerinden ve günümüzün en büyük, en sağlam kuruluşlarından biri olması mı? Geniş ürün yelpazesi ve günden güne devleşen üretim kapasitesiyle Türk çelik endüstrisindeki tartışılmaz yeri mi? Onu sadece Türkiye'de değil, uluslararası pazarlarda da aranan, tercih edilen isim haline getiren yüksek ürün kalitesi mi? Şüphesiz, bunların hepsi. Ama Borusan'ın en az bunlar kadar önemli

bir üstünlüğü daha var: Borusan, bir büyük ailedir. Türkiye'de gıda sanayiinden petrol sevkiyatına, mobilya yapımından inşaat sanayinin her kademesine kadar yüzlerce alanın ihtiyaçlarını karşılayan ürünleriyle bir büyük ailedir. Kadrolarıyla, deneyimli, eğitilmiş, çalışkan ve sorumlu teknik ve idare personeliyle, pazarlama örgütüyle, her kademedeki çalışanlarıyla bir büyük ailedir. Borusan, atılımında ve tüm gelişmesinde bu büyük aileden, bu bütünlükten kuvvet almıştır.

BORUSAN

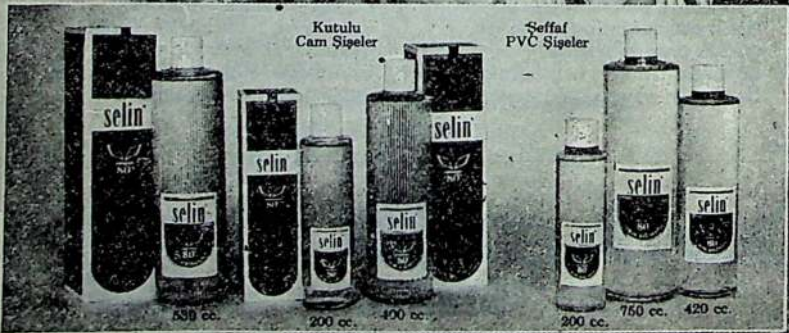
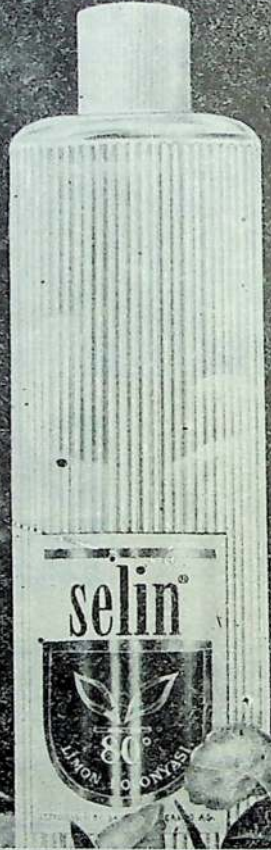
selin®

LIMON KOLONYASI

*Doğanın
Saf Damlası...*

Bir yaşantı düşleyin... Serialik ormanında...
Kokular pınarında...
Doğanın kaynağında.
Selin'in her damlasında
bir doğa parçası gizlidir.

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi

KEMAL KURDAŞ

Yazı İşleri Müdürü

DR. ÖZTİN AKGÜÇ

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Asaf Savaş Akat • Prof. Dr. Erdoğan Alkin
• Dr. Orhan Altan • Prof. Dr. Osman Fikret Arkun
• Prof. Dr. Mustafa A. Aysan • Besim Baykal
• Dr. Metin Berk • Doç. Dr. Ünal Bozkurt •
Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu • Prof. Dr. Nasuhi
Bursal • Ege Cansen • Prof. Dr. Lâtif Çakıcı
• Mehmet Gün Çalık • Şinasi Çelikkol • Özer
U. Çiller • Bülend Çorapçı • Ahmet Demirel •
Zeki Döşluoğlu • Necdet Durakbaşı • A. Aydın
Dündar • Kaya Erdem • Tarhan Erdem • Oktay
Ersoy • Prof. Dr. Cumhuriyet Ferhan • Prof. Dr.
Emre Gönenç • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu •
Erhan İşil • Doç. Dr. Halûk A. Kabaaloğlu •
Prof. Dr. Kemal Kafalı • Adnan Başer Kafaçoğlu
• Dr. Ahmet S. Kalın • A. Nazif Keyman • Dr.
Yıldırım Kılıks • Prof. Dr. Tamer Koçel • Prof.
Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Prof. Dr.
Erol Manisalı • Doç. Dr. Orhan Morgil • Prof.
Dr. Erdoğan Moroğlu • Ziya Nebioğlu • Ergin
Neng • Rahmi Önen • Prof. Dr. İsmail Özasan
• M. Celâlettin Özgen • Ertan Özgür • Tuncay
Özilhan • Selâhattin Özmen • Prof. Dr. Ergun
Özsunay • Doç. Dr. Merih Paya • Prof. Dr. Reha
Poroy • Prof. Dr. Dündar Sağlam • Doç. Dr.
Mehmet Şükür Tekbaş • Osman N. Torun •
Prof. Dr. Kemal Tosun • Fikret M. Tuncer •
Nezih Tunçsiper • Doç. Dr. Gül G. Turan •
Doç. Dr. Şeref Türen • Dr. T. Güngör Uras
• İbrahim Ülkem • A. Doğan Yalın • Dr. Gök-
sel Yücel • Doç. Dr. Ahmet Yüksel

Basım-Yayım Danışmanı

M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

Sevgili Okurlarımız,

1986 Ocak ayından başlayarak, Dergi'nizin fiyatı (KDV dahil) 400.— TL, yıllık abone bedeli ise 4.800.— TL olmuştur. Öğrenci abonelere % 50 indirim uygulanmasına bu yıl da devam edilmektedir. Dergi'nin fiyatı enflasyon oranında artırılmış olmakla beraber, gerçekte yapılan ayarlamaya maliyetlerdeki yükselmeleri karşılamaktan uzak bulunmaktadır. Fiyat artışından söz etmenin ne kadar tatsız bir iş olduğunu biliyoruz. Ama bir noktayı içtenlikle ifade edelim ki, belirli alanlarda sürekli yayın yapan ve olanakları sınırlı olan kuruluşlar, giderek ağırlaşan piyasaya koşulları nedeniyle gerçekten zor durumdadırlar. Bu noktayı göz önünde tutarak okurlarımızın Dergi'ye yakın ilgi ve desteklerini sürdürmelerine inanıyoruz. Nitekim ilk değerlendirmeler, bu fiyat artışının anlayışla karşılandığını ortaya koymaktadır. Dergi'ye abone için yeni başvuruların yapılması, sürekli okurlarımızın büyük bir bölümünün abonelerini yenilemiş olmaları, bunun kanıtlarıdır. Size, Dergi'nin kalitesini bızmadan daha iyi hizmet sunmak istiyoruz. Bu düşünce ile çalışmalarımıza destek olan okurlarımıza bir kez daha teşekkür ederiz.

Bu arada henüz kişisel ya da grup abonelerini yenilememiş olan okurlarımıza, acele etmeleri gerektiğini hatırlatmak istiyoruz. Abone yenileme işleminin gecikmesi, dağıtım çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Dergi'nin baskı sayısı, abone durumuna ve perakende satışlara paralel olarak, genellikle her yılın Ocak ayında saptanmaktadır. Dergi'ye sonradan ya da gecikmeli abone olan okurlarımıza eski sayıların sağlanmasında güçlük çekilmektedir. Herhangi bir nedenle abonelerini yenilemeyen okurlarımızın, bize bu konuda da yardımcı olacaklarına inanıyoruz.

Bu sayının "Ekonomik Yorumlar" bölümünde, "3239 sayılı Kanun ile 12 vergi yasasında yapılan değişiklikler" ele alınmaktadır. "Açık Oturum" katılan ve her biri vergi konusunda uzman olan konuşmacılarımız, vergi yasalarında yapılan değişikliklerin nedeni ve bunun ekonomiye olabilecek genel etkilerinin çok yönlü olarak tartışıyorlar.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ ŞUBAT 1986 YIL: 23 SAYI: 2 400 LİRA (KDV DAHİL)

İDARE YERİ: Binbirdirek Mahallesi, Suterazisi Sokak No. 6 Kat 2; Sultanahmet - İstanbul • TELEFON: 526 34 11 • YAZIŞMA: P.K. 769; Karaköy - İstanbul • AÇIKLAMA: Dergi'de çıkan yazılar kaynak göstermek koşuluyla alınabilir. KDV DAHİL YILLIK ABONE: 4.800.— TL; ÖĞRENCİLERE: 2.400.— TL • İLAN FİYATLARI: Arka Kapak 125.000.— TL, Ön Kapak İçi 100.000.— TL, Arka Kapak İçi 90.000.— TL, Tam Sayfa (Ekonomik Yorumlar Bölümü Öncesi ve İçi) 80.000.— TL, Tam Sayfa 50.000.— TL, Yarım Sayfa 30.000.— TL, Çeyrek Sayfa 15.000.— TL, Renk Farkı 25.000.— TL • NOT: İlan fiyatlarına % 10 oranında KDV ilave edilecektir. • BANKA HESAP NUMARALARI (İstanbul): Akbank Türkiye Şubesi 4512, İş Bankası Türkiye Şubesi 1541, Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi 768 • DİZGİ: TERTİP - BASKI: Met/Er Matbaası, Telefon: 528 28 90 • CİLT: Şe Ma, Telefon: 528 16 11. BASKI TARİHİ: 10 Şubat 1986 • BASKI SAYISI: 7500

**DÜNYACA
ÜN LÜ
BİR YILDIZ
RENAULT 9**

RENAULT-MAİS
MOTORLU ARAÇLAR İMAL VE SATIŞ A.Ş.

ekonomik göstergeler

	1983	1984	1985		
			Eylül	Ekim	Kasım
T.C. MERKEZ BANKASI					
Altın ve döviz mevcudu (milyon \$)	1248.4	1637.3	1376.2	1389.6	1361.1
Tedavüldeki banknotlar (milyar TL.)	730.5	972.6	1376.3	1327.1	1352.8
Merkez Bankası kredileri (milyar TL.)	1234.1	879.9	1221.9	1094.5	1158.2
Hazineye kısa vadeli avans (milyar TL.)	338.6	528.3	789.9	826.7	711.0
BANKALAR (milyar TL.)					
Toplam Mevduat	3386.8	5371.4	6911.6	7226.2	
Ticari	819.7	1169.3	1196.8	1269.8	
Tasarruf	1932.4	3255.8	4738.0	4838.8	
Vadesiz Tasarruf	598.8	436.6	479.8	466.6	
Vadeli Tasarruf	1233.6	2819.2	4258.2	4372.2	
Resmi	365.3	571.0	741.0	816.2	
Bankalar	257.9	363.3	215.4	280.5	
Diğer Mevduat	11.5	15.0	20.4	20.9	
Toplam Krediler	2739.3	3589.0	4730.7	4817.7	
Tarım	611.6	528.5	688.7	739.6	
Kalkınma Bankaları	128.2	217.9	216.8	225.1	
Küçük Esnaf ve Sanatkâr (Meslek)	125.0	164.0	215.2	219.4	
İpotek Karşılığı (Gayrimenkul)	69.6	150.9	286.0	308.9	
Denizcilik	49.2	75.9	75.6	73.9	
Ticari, Sınal, Sair	1827.9	2404.5	3192.4	3197.3	
İller Bankası	33.9	47.3	55.9	53.4	
PARA ARZI (milyar TL.)	1879.4	2103.4	2637.1	2638.5	2600.1
FİYATLAR (1963 = 100; Tic. Bak.)					
Toptan Eşya Fiyatları İndeksi	6784.5	10066.1	12682.8	13082.4	13575.0
Gıda Maddeleri ve Yemler	5862.6	8858.4	10739.2	11138.9	11634.3
Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul	8320.9	12079.0	15922.1	16321.6	16809.6
İstanbul Geçinme İndeksi	7656.3	10973.2	14412.0	15246.2	16025.1
Ankara Geçinme İndeksi	6135.7	9177.8	11888.4	12371.6	13098.1
DIŞ ÖDEMELER (milyon \$)					
Dışalım	9235.0	10756.9	7891.8	8936.3	10257.3
Dışsatım	5727.8	7135.5	5728.8	6458.8	7148.4
İşçi Dövizleri	1533.6	1807.0	1295.0	1453.0	

Notlar: (1) TCMB 1984 yıl sonu altın ve döviz mevcuduna, altın birikiminin yeniden değerlendirilmesinden doğan 657.6 milyon dolar dahildir. (2) TCMB kredilerine, 1984 yılı sonlarında yapılan borç tahkimleri (konsolide edilen krediler) dahil değildir. (3) Banka kredilerine, Devlet Yatırım Bankası kredileri dahil değildir. (4) Para arzı (M_1) dar tanımlıdır.

sentetik iplik fabrikaları a.ş.

Naylon - 6 İplik
Naylon - 66 İplik
Polyester İplik
Polyester Tekstüre İplik
Polyester Tekstüre Boyalı İplik
Naylon - 6 Elyaf
Polyester Elyaf

ÜRETİYORUZ.

**AVRUPA VE ORTADOĞU ÜLKELERİ İLE
ÇİN'E İHRACAT YAPIYORUZ.**

Pilot Sanayi Bölgesi
BURSA
Telefon: 31 400 (5 hat)

ekonomik yorumlar

AÇIK OTURUM

KATILANLAR :

- Aydın AHISKA
- Veysel ÇAKIR
- Prof. Dr. Salih ŞANVER

YÖNETEN :

- Dr. Öztin AKGÜÇ

YENİ VERGİ KANUNLARI

AKGÜÇ — Efendim, toplantımıza hoş geldiniz. Bugünkü toplantımızda 3239 sayılı Yasa ile 12 vergi kanununda yapılan değişiklikleri tartışacağız. Önce dilerseniz vergi yasalarındaki değişikliklerin nedeni ve ekonomiye olabilecek etkileri üzerinde duralım. Daha sonra yasada görülen bazı temel eksikliklere değinelim. Son olarakta özellikle önem taşıyan Vergi Usul Kanunu, Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi Kanunu'ndaki değişiklikleri tartışalım. İlk sözü Sayın Profesör Salih Şanver'e verelim. Sayın Şanver, bu vergi yasası ne amaçla çıkartıldı? Ne gibi önemli değişiklikler getiriyor temelde? Bu değişikliklerin etkileri ne olabilir? Bu konulardaki görüşlerinizi açıklar mısınız?

ŞANVER — Sayın Akgüç, söz konusu 3239 sayılı Yasa Aralık 1985'te kabul edildi ve yine Aralık 1985'te Resmî Gazete'de yayımlandı.

3239 sayılı yasa, vergiye yapamayacağı birtakım fonksiyonlar yüklemiştir; oysa vergi yasası vergi içerikli olmalıdır; vergi aracına ekonomik işlev yaptırırsanız, vergi ana niteliğini kaybeder.

Bu yasa 15 bölümdür. Söylediğiniz gibi 12 vergi yasasında değişiklik var. Bunları sıralarsak; Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Vergi İadesi Hakkında Kanun, Harçlar Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Değerli Kâğıtlar Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Belediye Gelirleri Kanunu, Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu, Belediyelere

ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, kısacası Pay Kanunu ve Gider Vergisi Kanunu. Yasada bu kanun değişikliklerinden sonra 3 bölüm daha yer alıyor. Bunlar :

(1) Kadrolar... Maliye Bakanlığı'na yeni kadrolar veriliyor. (2) Kaldırılan hükümleri görüyoruz. Son olarak (3) Geçici Hükümler yer alıyor. Doğal olarak yürürlük ve yürütme kuralları da bunu izliyor. Yasanın genel gerekçesi, daha önce yapılan toplantılarda bir meslektaşımın ifade ettiği gibi, evvelki yasa değişikliklerinin gerekçesinden farklı değil. Vergi bürokrasimiz, yine vergi yasalarını basitleştirdiği, vergi adaletini daha bakça yerine getireceği, daha verimli bir vergi sistemi kuracağı savıyla ortaya çıkıyor. Bana, 3239 Yasa ile bu söylenenlerin tamamen aksi yapıldığı gibi geliyor. Yalnız bir sorunuz Sayın Akgüç, çok ilginç. Vergi yasası ben- ce önce vergiyi içeriğinde taşımalı. Çünkü vergi başlıbaşına bir kurum. Ve vergi denilen bu araca ekonomik işlev yaptırmaya kalktığımız zaman, vergi bu ana niteliğini kaybediyor. Ve sanırım bu yasada ekonomistler fazla egemen olmuşlar ve vergiye yapamayacağı birtakım fonksiyonlar yüklemişler. Şu anda Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sorunlar bu vergiyle halledilecek gibi bir hisse kapılmışlar. Sanki vergi denilen araç kırk yüzlü bir kılıç, bütün sorunları çözecek. Bu nedenle vergi hukuku yönünden bu yasa ile verginin ortadan kalktığı kanaatindeyim.

AKGÜÇ — Bu yasanın çıkarılmasında kaygı var sanıyorum. Birincisi, büyüyen bütçe açıklarını kapatmak. Çünkü 1984 yılında 984 milyar lira nakit açığı veren bütçe, 1985 yılının ilk 10 ayında 810 milyar liralık bir nakit açığı verdi. Şimdi artık bu açıklar Hazine'nin «nakit açığı» olarak ifade ediliyor. Biz bunu bütçe

açığı olarak yorumlayabiliriz. Sanıyorum ki önümüzdeki yılda enflasyonu aşağıya çekmek kaygısı, vergi gelirleri üzerine daha fazla ağırlıkla eğilmeyi gerektirdi. Ayrıca IMF' de para politikası yanında maliye politikasının da bir ölçüde kullanılmasını ve vergi sisteminde bir iyileştirme yapılmasını ya da değişiklik yapılmasını öngörüyor. Hem bütçe gelirlerini artırarak bütçe açığını azaltmak, hem de IMF politikaları ile uyum sağlamak kaygısı, bu son vergi düzenlemesinde etkili oldu sanıyorum.

SANVER — Onda tamamen haklısınız. Tabiatıyla verginin bir ekonomik politikanın aracı olarak kullanılması hem uygulamada hem de bilimde en azından Keynes'ten bu yana tartışılan ve en az yarım yüzyıllık geçmişi olan bir konu. Fakat bendeniz daha ziyade bu yasaların vergi hukuku düzeyinde irdelenmesini istiyorum, bu toplantıda. Çünkü vergi hukuku sistemimizin bu yasalarla bozulduğunu, biçim değiştirdiğini, tamamen temel ilkelerinden uzaklaştığını görüyorum. Son yasa değişikliğinin bu yönü açıkta kalsın istiyorum. Cumhuriyet tarihinde vergi hukukunun temel ilkelerini en az gözetilen değişiklikler, bu son yasalar gibi geliyor bana. Onun için üzerinde vurgulayarak duruyorum. Ayrıntılara girdiğimizde, yasanın vergi hukukunun temel ilkelerini bir yana iten karakteri daha açık ortaya çıkacak; hemen bir örnek vermek istiyorum burada: 3239 sayılı Yasa 1985 Aralık ayında çıktı. Aynı Aralık ayının sonunda Bakanlar Kurulu değişik konularda yeni düzenlemeler getirdi. Götürü usulde ticari kazanç şartlarını, Damga Vergisi maktu miktarlarını belirledi. Film gösterme konusunda Eğlence Vergisi oranlarını koydu. Vergi kesintisi ve dahili tevkifat oranlarını saptadı. Taşıt Alım Vergisi vergi miktarlarını bir kat artırdı.

AÇIK OTURUMA KATILANLAR: Yukarıdaki fotoğrafta, soldan sağa doğru; Veysel Çakır (İstanbul Ticaret Odası Danışmanı), Aydın Ahılka (Maliye Bakanlığı eski Hesap Uzmanı ve Serbest Mali Danışman), Prof. Dr. Salih Şauver (Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi eski Öğretim Üyesi ve Serbest Mali Danışman) ve Dr. Öztin Akgüç (İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi); «Yürürlükteki vergi yasalarına 3239 sayılı Yasa ile getirilen yenilikler, 12 vergi yasasında yapılan değişiklikler. Bunların ekonomiye olabilecek genel etkileri.» konusunun tartışıldığı «Ekonomik Yorumlar» toplantısında görülmüyorlar.

Harçlar Kanunu'nda maktu vergi miktarlarını belirledi. Kurumlar Vergisi kesinti oranlarını saptadı. Vergi iadesi uygulaması kapsamına giren mal ve hizmetleri belli etti. Şimdiye kadar mali tarihinde, bir vergi kanunu çıktıktan hemen sonra 2 hafta içerisinde Bakanlar Kurulu'nun yeniden böyle vergi kuralları koyması olayıyla karşılaşmadı Türkiye.

Bu vergi kanunlarının ekonomik yönü elbette var. Hiç şüphe yok. Açıkları kapatma yönü var. Biraz sonra onun hesabını da yapabiliriz. Fakat Türk vergi hukukçuları artık şu olayı saptamalıdır. Vergi hukuku bundan sonra Türkiye'de yasa ile düzenlenmiyor. Bundan sonra Türkiye'de vergi hukuku, tıpkı dış ticaret mevzuatında olduğu gibi, tıpkı Türk Parası Kıymetini Koruma mevzuatında olduğu gibi, yürütme organı tarafından düzenleniyor. Ve bu çok olumsuz bir gelişme. Şu nedenle: Bulanık hükümleri ile ekonomik belirsizlik ya-

ratıyor, kararsızlık yaratıyor. Ve geleceğe dönük bütün planları yapılamaz, hesaplanamaz hale getiriyor. Şu anda burada senelerin vergi hukuku işiyle uğraşan kişiler olarak bize düşen, yasanın Cumhuriyet tarihindeki bu belirgin ve bence olumsuz niteliğini vurgulamaktır. Sonuçta benim hesabıma göre bu yasayla 1,5 trilyon kadar ek bir vergi geliri artışı sağlanabilir. Fakat bu gelir artışını, mutlaka vergi hukukunu yıkararak, batı demokrasilerinin hiçbirisinde olmayan bir yasa, salma niteliğinde bir yasa getirerek mi sağlamak gerekirdi? Bu konuda vergi hukuku yönünden çok kuşkuluyum.

AKGÜÇ — Yasanın çeşitli maddeleriyle Bakanlar Kurulu ve Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na büyük yetkiler verilmiş. Bundan sonra -dediğiniz çok haklı- tıpkı Türk Parasını Koruma mevzuatı gibi Bakanlar Kurulu vergi yasalarını da istediği gibi, özellikle oranları istediği gibi de-ğiş-

tirebilecek; istediği düzenlemeleri yapabilecektir. Açıkçası yasama organının önemli bir işlevini, önemli bir yetkisini yürütme organı üstlenmiş durumda. Buyurun Sayın Ahıska. Bu yasa ile ilgili olarak sizin görüşlerinizi alabilir miyiz?

yapılan değişikliklerle vergiciliğin ekonomideki önemi anlaşılmış, vergi yükü katlanılabilir bir seviyede tutulmuş, kolay uygulanabilir bir sistem öngörülmüş, bazı mükelleflerin vergi borcunu finansman aracı olarak kullanmaları engellenmek istenmiştir

AHISKA — Sayın Şanver benden önce 'davrandı. Ben bu bölümde tartışmaya şöyle bir deyim kullanarak girmeye niyetliydim. «Bu bir vergi kanunundan çok, kanun hükmündeki kararnameye, bir yetki kararnamesine benziyor.» diyecektim. Yalnız ben Sayın Şanver kadar kötümser değilim. Şöyle ki; iki aşamalı olarak değerlendirerek istiyorum, bu kanun değişikliklerini. Birinci aşamada olumlu yönleri değinmekte yarar görüyorum. Bence, bu değişikliklerle vergiciliğin ekonomideki önemi anlaşılmış görünüyor. Biraz geç olmakla beraber bu gerçek anlaşılmış ve sizin de demin belirttiğiniz gibi, bütçe açıklarını kapatmak açısından vergi gayretini arttırmaya yönelik değişiklikler yapılmaya yönelinmiştir. Bu değişikliklerin dikkati çeken ikinci bir özelliği, vergi yükünü katlanılabilir bir seviyede tutmak ve fakat bu vergiyi her halükârda almak amacı olarak görülüyor. Üçüncü özellik olarak demin

Sayın Şanver de değindi— sistemi basitleştirmek, kolay uygulanabilir hale getirmek amacının da gözetilmiş olduğu anlaşılıyor. Dördüncü bir amaç da, benim saptayabildiğim, bu yasa ile enflasyonun vergi sistemine olan etkisi bertaraf edilmek ve mükelleflerin vergi borcunu bir finansman aracı olarak kullanmaları engellenmek istenmiş. Şunu kabul etmek gerekir ki, evvelce vergi teknisyenlerinin ve bu arada bizim ileri sürdüğümüz birçok görüş ve öneriler bu yasada yer almış. Çok iyi hatırlıyorum; Sayın Şanver, yine böyle bir tartışmalı toplantıda Gelir Vergisi ile Kurumlar Vergisi'nin tek vergi haline getirilmesini önermişti. «Şirketler şemsiyesini kaldıralım; kâr dağıtmanın avantajı ortadan kalksın ve dolayısıyla Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi oranları aşağı yukarı aynı düzeylere gelsin.» demişti. Yasanın bir yönüyle bu amaç gerçekleşiyor.

AKGÜÇ — Şirketleşmenin avantajı, şirket şemsiyesi hâlâ devam etmiyor mu size göre?

AHISKA — Bana göre, hayır. Şu haliyle şirketleşmenin şemsiyesi değil dezavantajı var. Gelir Vergisi ile Kurumlar Vergisi arasında, kurumlar lehine 4 puan fark, kesinlikle şirketin getirdiği külfetleri karşılamıyor. Biraz sonra bunu tartışırız.

AKGÜÇ — Ama bazı vergi bağımsızlıkları, vergi avantajları var ki, bunlar Gelir Vergisi mükellefleri açısından geçerli değil.

AHISKA — Tabii ama tartışmamız şu noktada. Sadece şirket kurmanın avantajı yok. Yatırım yapmanın, ihracat yapmanın avantajı devam ediyor. Yalnız Sayın Akgüç, bu yasa da Gelir Vergisi mükellefi arasındaki farklılıkları —maddeler itibariyle yapacağımız tartışmada daha iyi göreceğiz— ortadan kaldırma amacı da var. Müsaade ederseniz şunu vurgu-

lamak istiyorum. Zamanında biz vergi teknisyenlerinin öne sürdüğü bazı öneriler bu yasada yer almış. Örneğin: «Vergi geç ödendiği için enflasyonun erozyonuna maruz kalıyor.» diyorduk. İşte peşin vergi getirilmiş. Stopaj etkin hale getirilmiş. Gecikme faizi ve zamlar reel seviyelere çıkarılmış. «Belge düzeni işlemiyor.» diyorduk. Belge düzeninde çok önemli etkinlikler sağlanmış; fatura kesme- de muhatabının hüviyetini tespit et-

Aydın AHISKA

me mecburiyetine kadar gidilmiş. Belirsiz kişilere, mevhum adlara, hayali adreslere fatura kesmek diye bir olay yok. Yıllardan beri tartışılan, fakat bugüne kadar getirilemeyen başka bir müessese, yani «Yeminli Mali Müşavirlik», bir kalemde kanuna konulmuş. Vurgulamak istediğim, genel bir yaklaşımda, yasanın olumlu yönlerini saptamak mümkün. Ancak ben yine de bir vergi teknisyeni olarak tenkit hakkımı saklı tutuyorum. Çünkü evvela bu değişikliklerin zamanlaması yanlış yapılmış, geç kalınmış-

tır. Benim görüşüme göre, istikrar önlemlerine girişilirken veya en azından Sayın Özal'ın iktidara geçmesi aşamasında bu değişikliklerin yapılmış olması gerekirdi. Hatırlayacaksınız, o tarihlerde bütçe açıklarını istikrazla ve/veya belirli KİT zamlarıyla ve kâr ortaklığı belgeleri satışlarıyla karşılamak gibi bir eğilim vardı. Ve bu olayı biz 1984 yılında yapılan bir seminerde o zamanki Maliye Bakanı Sayın Vural Arıkan'ın huzurunda tartışmıştık. Bence vergideki bu pres, bu atak geç kalmıştır. Kanıma göre, Türk ekonomisi bugün bir durgunluk dönemi geçiriyor. Vergi gayretini artırmak, bu durgunluğu daha da belirgin hale getirebilir ve piyasayı oldukça güç duruma düşürebilir.

İkincisi, -Sayın Şanver'in görüşüne yüzde yüz katılıyorum- pratik yaklaşımlar uğruna, vergiciliğin temel prensipleri bir tarafa atılmış. Çok örnek verilebilir. Kendileri yetki örneğini söylediler. Ben bu konuda, 3239 sayılı Yasa için «Kanun Hükmündeki Kararname» deyimini kullanıyorum. Söz konusu yasa bir vergi kanunundan çok Bakanlar Kurulu'na yetki veren ve bütün temel değişiklikleri onlara bırakan bir yetki kanunu niteliğinde. Ayrıca bazı temel prensipleri, mesela Gelir Vergisi'nin yaygın, müterakki, şahsi bir vergi olma niteliğini bu yasada göremiyoruz. Müterakkiyet, budanmış; vergi tarifesi % 25'le % 50 arasında sıkıştırılmış. Belli amaçları olabilir. Yani: «Nasil olsa vergiyi alamıyorduk, bari vergi oranını % 50'de donduralım.» diye pratik açıdan savunulabilir. Ancak, Gelir Vergisi Kanunu'nun 85 ve 86. maddelerini, yani gelirin beyanıyla ilgili maddelerini, vergi tekniği açısından savunmak mümkün değil. Biraz sonra maddelerle ilgili bölümde bunun çok önemli kanamalara yol açacağını ispatlayacağım. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun vergi kesintisine

ilişkin 24'üncü maddesinde şöyle bir amaç gözetilmiş: Dar mükelleflere tam mükelleflerin vergilerini uygulamak. Ama burada belli yanlışlar var. Dar mükelleflerin bir kurum olduğu ve içerideki kişilerin ise bazan bir kurum bazan gerçek kişi oldukları dikkate alınmamış. Mesela dar mükelleflerin ücret gelirlerine % 25 vergi stopajı uygulanacak. İçeride de ücretlerde stopaj % 25'ten başlıyor, ancak 3 milyonu aşan ücretlerde müterakkiyet var. Tam mükelleflerle dar mükellefler arasındaki bu paralellik birçok yönden kurulamamış. Türkiye'deki bir kişiye belli amaçlarla bazı indirimler sağlayabilirsiniz; dar mükellefleri eşitlik ilkesi içerisinde ele almak, belki yabancı sermayenin teşviki açısından uygun olabilir; ama vergi tekniği açısından hatalıdır.

Ayrıca şu nokta da önemli: Bütün zorlama vergi hukuku alanında yapılmış. Biz biliyoruz ki, vergi sistemi; teşkilatıyla, mevzuatıyla, yargısıyla bir bütündür. Yetkiler o kadar artırılmış ki, bu yetkileri kullanacak kişiler eğitilmeden ve gerekli hazırlık yapılmadan, bu yetkilerin nasıl kullanılacağını şimdiden kestirmek mümkün değil. Bir tenkit daha yapmak istiyorum. Kanun 11 Aralık 1985'te kabul edildi, 1 Ocak 1986'da yürürlüğe girdi. Üstelik vergi kesinti oranları da 26 Aralık 1985'te tespit edildi, yani uygulanmasından 5 gün önce yayımlandı ve mükelleflerin aydınlatılması için bir hazırlık dönemi geçirilmedi. Son bir eleştiride daha bulunacağım, beni bağışlayın. Yasanın dolambaçlı bir anlatımı var. Anlatım biçimi çok dolaylı. Normal bir vatandaşın bu anlatım biçimi içerisinde maddeleri, amacı anlaması oldukça güç. Sonuç olarak şunu söyleyeceğim: Yine de bende genel kanaat olumlu. Çünkü biz «Vergi, vergi, vergi...» diyorduk; «Al işte sana vergi.» dediler. Şimdi bundan yakınmamamız lazım. Ama demin söylediğim

hususlarda; yani vergide adalet, etkinlik ve zamanlama meseleleri ve de uygulamada doğabilecek sorunlar konusunda kaygı ve eleştirilerim saklı kalmak koşuluyla; ben bu kanun değişikliklerinin olumlu olduğu inancı içindeyim. Maddelerle ilgili bölümlerde görüşlerimi ayrıca ortaya koyacağım.

AKGÜÇ — Sayın Çakır, sizin de genelde görüşünüzü alalım, bu değişikliklerle ilgili olarak. Son yıllarda vergi yasaları çok sık değiştiği için, bu tür genel değerlendirmeleri de çok sık yapıyoruz.

3239 sayılı kanun finansman amacına yöneliktir; bu yasada özellikle gelir vergisi konusunda gözetilmesi gereken bazı ilkeler atlanmıştır; ayrıca yasa kurumlaşmayı cezalandırır niteliktedir

ÇAKIR — Şimdi bu son yasanın değerlendirmesini yaparken, ben de kendimce uygun gördüğüm bir yöntem izleyeceğim. Olaya «Bu vergi kanunu iyi mi çıktı?» yahut «Ne ölçüde aksaklıkları var?» diye bakarsak, o zaman Hocam Sayın Şanver'in tenkitlerini öne alarak değerlendirmeyi yapmak ve «Bir vergi kanunu bu tarzda çıkmamalıydı?» demek lazım. Çünkü vergi hukukunun prensipleri, özellikle Gelir Vergisi konusunda mutlak gözetilmesi gereken bazı ilkeler, hep atlanmıştır bu yasada. Benim de bir teşhisim var. Bu aslında bir finansman kanunudur. Niye adına da «Finansman Kanunu» denmemiş? Denseydi, belki psikolojik etkisi daha olumlu olurdu kamuoyunda, di-

yorum. Finansman açısından ele alırsak bu kanunu, o zaman da Sayın AHİSKA gibi daha iyimser bakmak lazım. Olaya. Vergi gelirlerini artırma açısından başarılı bir kanun.

AKGÜÇ — Uygulanmak koşulluyla...

ÇAKIR — O bütün kanunlar için geçerli. Yalnız konuya iyi uygulanma açısından da baksak, burada kanunun iyi uygulanabilmesi için gerekli koşulların sağlanabilmesi gayretini de görüyoruz. Özellikle kadroların kanunun içine yerleştirilmesi, idarenin bazı esnekliklere kavuşturulması açısından da bu iyi niyeti hemen görebilmek mümkün.

AHİSKA — Vergi idaresini geliştirme fonu gibi...

ÇAKIR — Diğer yandan, bir vergi kanunundaki süreklilik karakterin-

Veysel ÇAKIR

den ve vergi prensiplerine hükümet politikalarından ayrı bir yapı içinde bağlı kalmaması esasından uzaklaşıl-

mıştır. Esprili bir tarzda çok zaman söylüyoruz; 15 gün tatile gittiğimizde, vergi ile uğraşan kişiler olarak, yeniden vergi alfabelerinden başlayıp «Acaba neler değişti?» diye bakmak zorunda kalıyoruz. Yine Sayın Şanver belirtti; ekonomik belirsizlik yaratmaktadır, bu sık değişiklikler. Bu yasal değişikliklere ilaveten, bunların daha sık yapılma imkânının Meclis'ten alınıp Bakanlar Kurulu'na verilmesi de, belirsizliği artırıyor. Büyük şirketlerin yönetim kurullarının her gün günün şartlarına göre şirketleri için son derece değişken kararlar verebilmeleri gibi, Bakanlar Kurulumuz da artık vergi uygulamamıza günün koşullarına uygun gördüğü değişiklikleri yapabilecektir. Belirsizlik şöyle ortaya çıkıyor. Küçük bir istatistikle vurgulamaya çalışayım. Geçen hafta İstanbul Ticaret Odası'nda kamuoyunu aydınlatma amacına dönük bir seminer düzenledik. Maliye Bakanlığı'ndan 4 Hesap Uzmanı açıklama yaptılar. Bu toplantıda arkadaşlarımıza 311 kişi soru yönelmiş ve 541 soru sormuş. Soruların ayırımını da yaptım. Bu 311 kişinin 137'sinin sorduğu 252 soru, belge düzenine ilişkin. Diğerleri ise Gelir ve Kurumlar Vergileriyle ilgili bazı konularda dağılıyor. Şimdi bu kadar çok sorusu olan bir kanun değişikliği ile karşı karşıyayız. Üstelik bu seminerlere gelenlerin çoğunluğu da bu mesleğin ilgilileri...

AHİSKA — Bir katkıda bulunabilir miyim? Bu sorular acaba sadece konuyu anlamamaktan mı, yoksa belirli bazı hükümlerden, değişiklikten rahatsızlık duymaktan mı kaynaklanıyor? Bu da tartışılabilir. Yasada belli zorlamalar olduğu ve belge düzeninin ciddiyetle ele alındığı tartışılmaz.

ÇAKIR — Ben bu uyarınızı şöyle cevaplayacağım. Rakamları veriş nedenim şu: Yasanın çok aceleyle gel-

diği söylendi, sizler tarafından; buna tümüyle katılıyorum. Üstelik bu acele kanun çıkartma sırasında, kanun ayrıntıları konusunda Maliye Bakanlığınca yapılmış bir ayrı teknik çalışma olmadığını da biliyorum. Bakanlar Kurulu'na bırakılan bazı düzenlemelerin ne şekilde yapılacağı da pek belli değildi. Nitekim bazı oran tespitlerinin dışında uygulamaya yönelik herhangi bir düzenleme Bakanlar Kurulu'na henüz yapılmamıştır. Üstelik yasanın yayımından bir aydan fazla süre geçmesine karşın Gelirler Genel Müdürlüğü uygulama tebliğini de çıkartmamıştır. Oysa gelenek, alışlagelmiş uygulama, herhangi bir vergi kanunu çıktığında, hemen hemen aynı Resmi Gazete'de onun ne şekilde tatbik edileceğine ilişkin Maliye Bakanlığı tebliğinin yayınlanmamasıydı. Bütün bunlar gösteriyor ki, 3239 sayılı Kanun, finansman amacına yöneliktir. Bunda başarı da sağlayacaktır. Görünen, başarı sağlama konusunda bir kararlılığın olduğudur. Ancak dış ticaret mevzuatı yahut Türk Parasının Kıymetini Koruma benzetmemizde olduğu gibi; vergi yasalarında günlük değişmeler haline getirilirse, Bakanlar Kurulu'nun yetki kullanma konusundaki tutumu; sanıyorum, vergi hukukumuzda zaten mükelleflerce genellikle bilinemediği veya iyi anlaşamadığı için mazereti de bulunan vergi kaçırmalarına, herhalde çok uygun bir ortam hazırlayacaktır. Bu endişem var. Ancak yapılması belki de hiç düşünilemeyecek, akla gelmeyecek düzenlemeleri bir çırpıda getirdiği için de; tebrik etmek lazımdır. Olumlu sonuç verecekse uygulama sonunda, iyi bir cesaret örneği diye de sanırım tanımlayabileceğiz.

AHISKA — Bir küçük katkıda bulunmak istiyorum; eksik bıraktığım bir husus. Amaçları arasında 'bir de, vergiyi tabana yaymak amacının olduğu' söylenebilir. Bu yasa ile vergi

orta ve büyük işletmelerden çok tabana yayılmak istenmiştir. Ancak hemen belirtirim ki, kolay vergi alınabilecek alanlarda daha çok gayret gösterilmiştir. Bazı konularda da, ya pratik yaklaşım veya cesaretsizlik nedeniyle diyeceğim, —aslında bu bir çelişkidir— vergiden vazgeçilmiştir. Bu iki hususu bağdaştırmak biraz güç görünüyor bana. Bir taraftan tabana yayma amacı ve çok sert, radikal önlemler; diğer taraftan da nasıl olsa alınmayacak düşüncesiyle bazı vergilerden vazgeçmek. Örneğin; faizlerdeki vergi, isimsiz hesaplar ve hami-line sertifikalar nedeniyle nasıl olsa alınamıyordu, şimdi bütünüyle beyandışı bırakılmak suretiyle yalnız % 10 stopajla yetinilmek istenmiş. Bu aşamada söyleyeceklerim bunlar.

ÇAKIR — Kurumlaşma konusunda bir-iki cümle söylemek istiyorum. Kanun genel yapısıyla kurumlaşmayı

E S Yayınları Sunar:

VECDİ ÜNAY

3182 Sayılı
Bankalar Kanunu Gereğince

BANKALARCA İÇ TİCARETİN VE SANAYİN FİNANSE EDİLMESİ USULLERİ

Bankaları, bankacıları ve İş çevrelerini
yakından ilgilendiren kaynak kitap
400 sayfa (büyük boy) - 1.650.— TL (KDV dahil)

İsteme Adres:
Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.
Binbirdirek Mah., Suterazlı Sokak No. 6/2
Sultanahmet - İstanbul
Telefon: 526 34 11

Not: Kitabı almak isteyenler, bedelini,
Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi'ndeki 768,
İş Bankası Tübe Şubesi'ndeki 1541,
Akbank Tübe Şubesi'ndeki 4512 no.lu hesaplarımızdan birisine,
"kitap bedeli olduğunu belirtmek" havale etmeli,
ad ve adreslerini tarafımıza bildirmelidirler.
Ödemeli postalamayı yapmamaktadır.

cezalandırır niteliktedir, bana göre. İstisnalar konusunda sadece kurumlara tanınan avantaj, eğer yanıyorsam ihracat istisnasından yararlanmadır. Bu da kurumlaşmayı tek başına teşvik edici bir unsur değil bence. Çünkü ihracat istisnasına getirilen asgari ihracat sınırı ve orada gözetilen amaç, zaten o faaliyetleri yapabilecek düzeye gelmiş işletmeleri işleyiş olarak kurum haline getirmektedir. Vergi bunu teşvik etmemiş olsa dahi, ürettiğinin asgari 250 bin dolarlık bölümünü dışarıya sanayi ürünü olarak satacak olan işletme, küçük bir şahıs işletmesi olmaktan zaten işleyiş olarak çıkmak zorundadır. İhracat istisnası ayrıca teşvik eder nitelikte değildir, bence. Esas teşvik verginin bizzatı kendisinde olmalıdır. Ama sıfırdan başlamak üzere elde ettiği her artı kâr üzerinden % 46 vergi, ayrıca bir de Savunma Sanayi Destekleme Fonu ödeyecek bir kurum, en azından başlangıç dönemlerinde şahıs işletmelerine nazaran son derece dezavantajlıdır. Çünkü şahıs işletmelerinde, şahıs şirketlerinde Gelir Vergisi % 25'ten başlamaktadır. Kurumlarda ise % 46'dan başlamaktadır, vergi oranı... Bu vergi oranı farkı, ters yönde teşvik olduğu konusunda kendi kanıma göre en belirgin göstergedir.

AHİSKA — Aslında Sayın Şanver'in evvelki seminerlerde öne sürdüğü amaç gerçekleşmiş oluyor. Sadece vergiden kaçınmak için şirketleşme olayı bitmiştir. Bir aile şirketi kurarak, kârını dağıtmayarak, kârı şirkette tutmanın artık bir avantajı kalmamıştır. Ama gerçek anlamda kurumlaşmayı cezalandırdığını da zannetmiyorum. Yüzde 46 vergi, nihai vergi olduğu için çok ağır bir vergi olarak kabul edilemez. Üstelik kurumlar için bazı indirimler ve teşvikler de var. Bence bu yönüyle yasayı olumlu saymak gerekir. Şirket semsiyesini kaldırmıştır.

ÇAKIR — Bence, yasanın kurumlaşmayı teşvik etmeyen bir ikinci yanı, peşin vergi uygulamasını kurumlar için de öngörmesidir. Kurumlarda verginin kazancın elde edildiği yılda değil, elde edildiği yıldan da önce alınması gibi uygulamaya geçilmektedir fiilen. Dolayısıyla da kurum yoluyla elde edilen kazançlarda bu dezavantajlı vergileme getirilmektedir. Şöyle açıklayayım: Kurum ortakları gelirlerini kurum vasıtasıyla sağlamaktadır. Ama kurumun gelirini tespit edip izleyen yılda dağıtmadan önce onun gelir haline gelmesi mümkün değil. Kurum bünyesinde ticari yahut sınai faaliyet yahut hizmet faaliyeti yoluyla elde edilen kazanç, bir yıl önceden peşin vergi yoluyla bir miktar vergilenmiş olmaktadır. Bu da kurumlaşmayı en azından teşvik edici olmayan bir düzenlemedir.

vergi kanunları milletin gözü önünde, uzmanların ve bilimin katkısı sağlanarak yazılır; kapalı kapılar arkasında değil; 3239 sayılı yasa eleştiriye açıktır; çünkü yasamanın yetki ve görevini bu ölçüde yürütmeye aktaran bir başka yasa olamaz

ŞANVER — Sayın Akgüç, ben başlangıç konuşmasını yaptım. Sonra da bu konuşmaya karşı özellikle Sayın Ahıska tarafından bana maledilen ve belki de benim çelişkiye düştüğüm izlenimini verebilecek görüşler öne sürüldü. O nedenle ben şu açıış konuşmamı başka deyimlerle bir ke-re daha yinelemek istiyorum, izin verirseniz. Ayrıca Türkiye Cumhuriyet

tarihinde vergi kanunlarımızın gelişmesinden de bahsetmek istiyorum. Bir vergi kanununu, vergi bürokrasisi dünyanın hiçbir ülkesinde tek başına yazmaz; bir vergi kanunu hakkında dünyanın hiçbir ülkesinde siyasal otorite yalnız başına karar vermez; vergi kanunları Schmolders'in dediği gibi milletin gözü önünde tartışılarak yazılır ve bu kanunlara uzmanların ve bilimin mutlaka katkısı sağlanır. Cumhuriyet tarihimizin çok olumlu bir gelişmesi vardır: o gelişme şudur: 1950 reformunu yapanlar özellikle Ali Ataybek ve Prof. Neumarck oturdular Gelir, Kurumlar ve Vergi Usul üçlüsünü çok iyi bir biçimde, sistem halinde Türkiye'ye uyarladılar. 1950'den sonra oturduk, onların kurduğu sistemi biz siyasal nedenlerle fazla yamaladık. Hele son 5 yıldır Türkiye'de genel bir eğilim var. Biz, meclislerin dışında, kapalı kapılar arkasında, bilimin ve uzmanların katkısından uzak, yasa hazırladık. Oysa bu Cumhuriyet'in kuruluşuna aykırıdır. Çünkü Cumhuriyet'in ikinci yasası vergi kanunudur. Meclis Ankara'da silah sesleri arasında Cumhuriyet'in ikinci yasası olarak vergi kanununu çıkarmıştır. Bu tutumu, şüphesiz Türk vergi hukuku tarihi değerlendirilecektir. Ve şunu da ısrarla, altını çizerek vurguluyorum: En eleştiriyeye açık kanun, bu 3239 sayılı Kanun olacaktır. Çünkü yasamanın yetki ve görevini bu kadar geniş kurallarla yürütmeye aktaran bir başka kanun olamaz.

Demim Sayın Ahıska'nın olumlu dediği yerlerde de kanun yanlıştır. Onu şöyle göstermek istiyorum. İyimser ve kötümser nitelemelerini sevmiyorum; gerçekçi olmak lazım. Ben kötümser falan değilim, gerçekçiyim. Türkiye'nin gerçeklerine bu kanun uyuyor mu, uymuyor mu? Satırbaşlıkları halinde onlara bakmak istiyorum. Vergicilikte ilk ilke mali güce göre vergi alınmasıdır. Sayın Ahıska

da söyledi; elbette ki dünyada Kurumlar Vergisi ile Gelir Vergisi'ni eşitleme yolunda bir gelişme var. Fakat şimdi öyle bir kanun çıkardınız ki; sermaye gelirlerini, yani evinde oturan adamın gelirini % 1 veya % 3 oranında vergiliyorsunuz; fabrikada çalışan işçinin gelirini % 25 ila % 30 oranında vergiliyorsunuz ve sanayinin gelirini % 46 oranında vergiliyorsunuz. Faiz gelirinin % 1, % 3 en fazla % 10 vergilendirildiği; çalışanın, ücretlinin % 25 - 30 oranında vergilendirildiği ve sanayinin gelirinin % 46 vergilendiği bir sistem; yer-yüzünde yoktur. Sanayinin bu vergi yükünü kaldırabilmesi için, sermayesi üzerinden yıllık % 100'ü geçen kâr elde etmesi lazım gelir. O halde koyduğunuz enflasyon ilkesi ile çelişiyorsunuz. Ve zannediyorsunuz ki, kulaktan dolma -altını yine çiziyorum- vergi bürokrasisi olarak Gelir Vergisi ile Kurumlar Vergisi eşitlensin demişsiniz. Ondandan sonra da verginin 300 yıllık oransal temellerini yıkıyorsunuz. Bu yıkılış ortada; kararnamelerle ve rakamlarla ortada, gerçekler ortada. Vergi yükünü bu tarzda boş sermayenin üzerinden çalışan ücretlinin ve sanayicinin sırtına yıkmak, çok kötüdür. Ve ben çok endişe duyuyorum. Acaba Türkiye bundan sonra sana-yileşmek istemiyor mu? Türkiye bundan sonra açık pazar ülkesi mi olacak? Dar mükelleflere öyle vergi avantajları tanıyorsunuz ki, Türkiye vergi üssü haline geliyor. Aynen Bahama, Cayman adaları haline geliyor Türkiye bu kanunla. Bütün bu önemli konuları, baştan genel değerlendir-

◆ Bugünün işini yarına bırakmak, güne ayak uydurma sanatıdır.

Don Marquis

mede vurgulayamamak ve bu kanunun olumsuzluğunu ortaya koymamak, bizim kuşakların vebalini daha da artırır. Bu kanunun eleştirisi Türk mali tarihinde devam edip gidecektir.

Tekrarlıyorum: Yasa gücünü, yasama organına ait olan bir görevi, sadece meclisteki siyasal çoğunluğuna dayanarak hükümete aktarıyorsunuz. Ve oturuyorsunuz, verginin ilk ikisi olan fakirin daha az, zenginin daha çok vergi ödemesi ilkesini, bu sosyal ilkeyi bir yana itiyorsunuz. Vergicilikte ekonomik motif bu ilke ile bağdaştığı ölçüde geçerlidir. Ya-

dığı söyleniyor ve öbür taraftan da beyannameli mükellef sayısı azaltılıyor. Sermaye geliri elde edenler, beyannameli mükellef olmaktan çıkarılıyor. Nerede tabana yayma? Milyon değil, milyarlar faiz alan adam vergi beyanına tabii tutulmuyor. «Sen % 1, % 3 ve en fazla % 10 vergi öde.» deniyor; beyanname dışına çıkarılıyor. Çelişki ortada. Beyannameli mükellef sayısı kanun hükümleriyle azaltılıyor. Ondan sonra da bilgisayar kullanma, eleman alma, Yeminli Mali Müşavirlik gibi tedbirlerle de «Ben mükellefiyeti yayacağım.» deniliyor.

Prof. Dr. Salih ŞANVER

Dr. Öztin AKGÜÇ

sayı vergi temellerine oturtacağınız yerde, bazı düzenlemeler yapmışsınız, bu arada Yeminli Mali Müşavirlik müessesesini getirmişsiniz. Bu yeminli müşavirler hangi yasaya göre beyannameleri tasdik edecek? Çelişki içerisindeyiz. Sayın Ahıska'nın dediğinin tamamen aksi geçerli. Çelişki şurada vergi bürokrasisinin: Bir taraftan 20 bini geçen yeni kadrolar alınıyor, bir taraftan bilgisayarlaşıl-

AKGÜÇ — Orada da eşitlik yok. Menkul ve gayrimenkul sermaye iratları arasında, menkul sermaye iratları lehine ayırım yapıyor.

ŞANVER — Neticede şuraya geliyorum: Gelir; toplu, bütünsel, global bir kavramdır. Ve dünyanın her tarafında bütünsel gelire gidilmiştir. Gelir Vergisi'nin yüz yıllık gelişmesinin doğrultusu budur. Biz ise 1986 yı-

İnada Türkiye'de geliri parçalıyoruz. Tekrarlıyorum, Kapalıçarşı'dan döviz alarak döviz tevdiat hesabı diye bankaya yatıran bir kişi, bu geliri üzerinden % 1 vergi ödeyecek; çalışan adamdan % 25 veya % 30 vergi alacaksınız; sonra da Gelir ve Kurumlar Vergisinde tek vergiye gidiyorum diyeceksiniz. Son vergi kanunu ile ilave olarak alınması öngörülen 1,5 trilyon TL'yi kim ödeyecek? Sanayi ödeyecek ve işletme halinde çalışanlar ödeyecek. Yani ticari kazanç ödeyecek, zirai kazanç ödeyecek ve serbest meslek kazancı ödeyecek, çalışanlar ödeyecek. Evde yatan hiçbir şey ödemeyecek. Böyle bir vergi sistemi, bence yalnız Türkiye'de değil, ileride bütün Batı ülkelerinde, 20'nci Yüzyıl'da çıkarılmış en olumsuz vergi yasası olarak değerlendirilecektir. Ve bundaki siyasal güce mi aittir? Ben bunu bürokrasisine mi aittir, yoksa şu andaki siyasal güce mi aittir? Ben bunu ayırt edemiyorum. Bu derece vergi hukuku ilkelerinden uzak bir yasayı da kesinlikle benimseyemiyorum.

Yeni yasa ile peşin vergi getirilmiştir;
belge düzeni disiplin altına alınmıştır;
ancak zamanlama hatalı olmuştur;
durgun bir piyasada vergi baskısını artırmak sakıncalıdır; ayrıca vergide adalet ilkesi zedelenmiştir

AHISKA — Müsaade eder misiniz? Ben açış konuşmamda yasanın olumlu ve olumsuz yönlerini çok iyi ayırdığımı ve iyi belirttiğimi zannediyorum. Bu vergi sisteminde, vergiyi en azından ticari faaliyetler açısından

dan tabana yayma amacı olduğu tartışılmaz. Belge düzenini disipline etmek ve yaygınlaştırmak amacı olduğu da hiçbir şekilde tartışılmaz. Bütün bunlar kesin. Ancak ben de vurguladım. Dedim ki; «vergililiğin temel prensipleri, pratik yaklaşımlar ve kolaylıklar uğruna feda edilmiştir.» Demin Sayın Şanver'in verdiği faiz örneğini, çelişkisini ben de vurguladım. Ancak sistem içinde bu çelişki beş yıldır var. Yeni getirilmedi, sadece bu yasa ile daha belirginleştirildi. Ayrıca birçok yerde bağırarak söyledim: «Gelir Vergisi Kanunu'nun 85 ve 86'ncı maddeleriyle getirilen beyanname düzeni Gelir Vergisi'nin temel prensiplerine aykırıdır, toplama prensibine aykırıdır.» dedim. Birçok toplantıda bir vergi teknisyeni olarak bunun ne şekilde bir vergi kaybına yol açacağını matematiksel yönleriyle açıkladım. İkinci turda da açıklıyacağım. Beni çabuk açıklamaya Sayın Şanver zorladı. O da şu: Biliyorsunuz kurumlarda örtülü kazanç dağıtımı denilen bir olay var. Bu da kurumun ihraç edeceği bir tahvile ödeyeceği faizin kurum kazancından düşülmesi; bundan sadece % 10 stopaj yapılması ile, şimdi bu şekilde örtülü kazanç dağıtımı teşvik edilmiş oluyor. Şöyle ki; kurum vergisi % 46, tahvillerdeki stopaj % 10. Beyan etme mecburiyeti de yok. Maksimum sınırlar içerisinde tahvil ihraç edip, sonra da % 36 vergiyi devletten geri almak gibi bir olay meydana gelebilir. Kiralarda da aynı durum var, daha hafif olmakla beraber. Ancak bu olay bu kanunla gelmedi. Bu, son beş senedir uygulanan bir politika. Şimdi 3 milyonluk sınır da kaldırılarak daha da keskinleştirildi. Ben de bunlara katılmıyorum. Ancak iyiyi kötüyü birbirinden ayıralım.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, şöyle diyebilir miyiz? Verginin sistematiği zaten 1980'den itibaren hızlı biçimde bozulmuştur.

AHISKA — Bozulmuştu tabii.

AKGÜÇ — Bu yasa ile de doruğa ulaştı.

AHISKA — Evet, burada doruğuna ulaştı. Ben de Gelir Vergisi'nin yaygın, müterakki ve şahsi bir vergi olduğunu, olması gerektiğini söyledim. Bunu hepimiz biliyoruz. Şimdi bu yasa bakıyoruz: Bir noktada yaygın değil, bazılarını beyanname dışında bırakıyor; artan oranlı değil, vergi oranı % 25 - 50 arasında değişiyor; şahsi değil, genel indirimi de kaldırıyor. Aile durumu ve vergi karnesinin önemi hemen hemen kalmıyor; yani vergi şahsi olmaktan çıkıyor. Ben de bu görüşlere katılıyorum. Ancak iyiyi kötüyü, yasanın olumlu olumsuz yönlerini ayıralım.

AKGÜÇ — Gelir Vergisi sedüleri ne adaletsiz bir vergi haline geliyor.

AHISKA — Geliyor. Ancak bir taraftan da zamanında bizler tarafından yapılmış olan tenkitler, öneriler dikkate alınmış. Verginin geç ödenmesinden doğan enflasyon kaybını bertaraf etmek için gereken düzelenme yapılmış. Gecikme zamları, faizler, maksimize edilmiş. Ve bunun tabii uygulama yönlerini tartışacağız. Hepimiz aynı şeyi söylüyorduk. «Vergi, bir fon olarak kullanılıyor.» diyorduk. Şimdi bu önlenmiş. Arkasından peşin vergi getirilmiş. Prensipleri güzel. Ancak uygulamada ne kadar kötü sonuçlar doğurabileceğini ayrıca söyleyeceğim. Fatura şekilden ibaretti, hayali isimlere fatura kesiliyordu, ciddiyetini kaybetmişti. Yasa ile belge düzeni disiplin altına alınmaya çalışılmıştır. Sonra, mal hareketlerinin takibini biz önermedik mi? «Vergi mala bağlıdır.» demedik mi? Gerek fiili envanterin, gerekse ulaşımın kontrolünün, vergi denetiminde önemli bir faktör olduğunu sadece ben öne sürmedim. Herhalde Sayın Şanver de dahil pek çok uzman

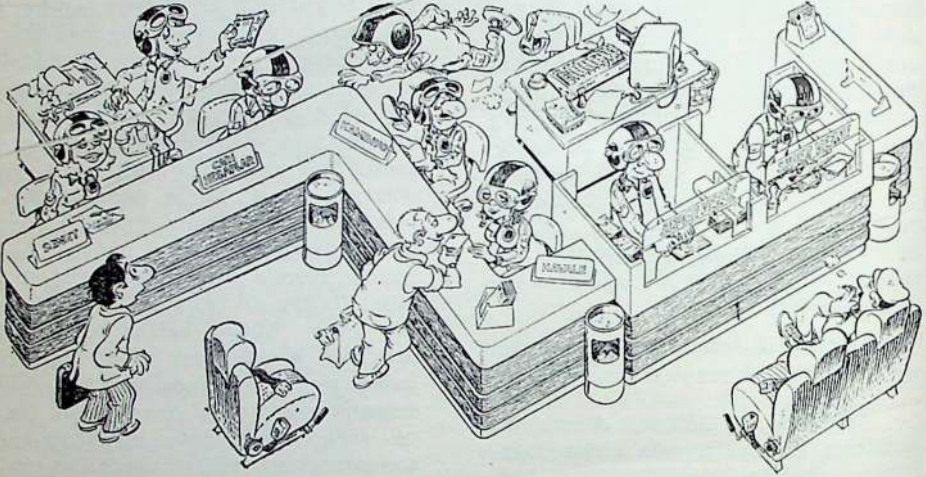
buna katılır. Ben yasanın iyi taraflarını ayırdım, ama tenkit haklarını da mahfuz tuttum. Tenkitlerimi tekrar ediyorum: Zamanlama hatalıdır. Çünkü zaten piyasa durgun, vergi baskısını artırılırsa bu durgunluk daha da derinleşir. Pratik yaklaşımlar uğruna temel prensipler ihlal edilmiş. Vergide adalet ilkesi zedelenmiş. Lütfe söyleyenleri söylenmemiş ve söylenmemişleri söylenmiş olarak kabul etmeyin. Yetkilendirme meselesine ben de değindim. «Bu kanun, kanun hükmündeki kararnameye benziyor.» dedim. Vergi kanunu açık, seçik ve istikrarlı olmalı. Yarın, öbür gün Kurumlar Vergisi oranı, bütün stopaj oranları, bütün indirim hadleri Bakanlar Kurulu kararıyla değiştirilebilir. Geriye de fazla bir şey kalmıyor zaten. Bütün bunlar belirsizliği artırıyor. Yetkiler çok artırılmış. Organizasyon konusunda da kanunun zamanlaması bence yeterli değil. Önce organizasyonunuzu geliştirirsiniz, elemanlarınızı takviye edersiniz; sonra da bu yetkileri kademe kademe artırabilirsiniz. Benim söylediklerim bunlardı.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, biraz da yasanın getirdiği değişikliklere, işin tekniğine girelim. Gelir Vergisi Kanunu ne gibi önemli değişiklikler getiriyor? Bunu vurgulayalım.

gelir vergisi yasası'nda yapılan başlıca değişiklikler

AHISKA — En önemli değişiklikler sırasıyla şunlar: Eskiden biliyorsunuz telif kazançları için belirli rakamsal sınırlar vardı. Bu sınırlar çerçevesi içerisinde telif kazançları vergisiz kalıyordu. Telif kazancı statüsünde bir ödeme söz konusu olduğunda stopaj yapılmıyordu. Bu uygulamada tartışmalara yol açıyordu. Telif ka-

Bütün Garanti Bankası Subelerinde size hizmet verenlerin jet pilotu ruhu taşıdığını biliyor musunuz?

Her gün kuyruklarda bekletilenler! Rötarlı taşıtları bekleyenler! Gecikmiş havaleleri bekleyenler! Randevularında bekletilenler! Vakit kaybedenler! Acınızı çıkarmak için Garanti Bankası'na gelin! İşlemleri çabuklaştıran, çağın gerektirdiği dinamizme ulaştıran Süper Sistem'iyle Garanti Bankası, beklemekten bunalanların, beklemeye vakti olmayanların hizmetindedir.

Garanti Bankası sadece işlemlerinin süratıyla değil, şubelerinin yaygınlığıyla da vakit keybetmenizi önler. Garanti Bankası'nı her aradığınız yerde, veya hemen ötede mutlaka bulursunuz. Bankamızın güler yüzlü, nazik kadroları işinize gereken ilgiyi gösterir; havalelerinizi gecikmeden yerine ulaştırır, çekinizi anında öder. Garanti Bankası, süratıyla, etkin organizasyonu, yakınlığıyla ve deneyimli, ilgili kadrolarıyla, aksamayan hizmet demektir. Süratli işlem ve güler yüzlü hizmet için Garanti Bankası'na gelin. Çok aramanız gerekmiyor, hemen yakınınızdayız!

GARANTİ BANKASI

zançlarında sınır aşıldığı halde stopaj da yapılmamış olabilirdi. Şimdi yine pratik bir yaklaşımda telif kazançlarının her halükârda stopaja tabii tutulması öngörülmüş ve Bakanlar Kurulu bunun oranını % 10 olarak saptamış. Artık miktar sınırlaması söz konusu değil. Eğer niteliği itibariyle bir kazanç telif kazancı ise % 10 stopaj yapılacak, bunun için bir beyanname verilmesi de söz konusu değil. İkinci önemli değişiklik deniz ulaşımı açısından söz konusu. Uluslararası sularda çalışan gemi adamlarının ücretleri de aynı şekilde bir vergilendirmeye tabii tutulmuş; ücretlerden müterakki olmayan tek nispetli bir stopaj yapılacak ve beyanname aranmayacak. Tabii kolaylıklar getirilmekle beraber vergi prensipleri de zedeleniyor.

AKGÜÇ — Yasada yer almış değil bu oranlar. Hükümetin tespit etmiş olduğu oranlar bunlar. Yarın hükümet bu oranları yeniden değiştirebilir.

AHISKA — Hükümet bu oranları sifıra indirme ve % 25'e, hatta bir katına kadar artırma yetkisine sahip. Zaten 94. maddede tek stopaj oranı var.

AKGÜÇ — Yüzde 25'i uygulayabilir, hatta % 50'ye çıkartabilir.

ŞANVER — Afedersiniz, teknik yönden bu % 25 oranı doğru değil. Kanunun içerisinde % 25 diye bir oran sadece laf olarak var. Bakanlar Kurulu bu oranları tespit yetkisine sahip. Bakanlar Kurulu'nun herkese her konuda sıfırla % 50 arasında değişen vergi koyma yetkisi var. Yüzde 25 diye tek bir oran, bir sınır yok.

AHISKA — Bir yetki kanunu bu, sıfırla % 50 arasında vergi koyma yetkisini Bakanlar Kurulu'na tanımış. Ücretler için önemli iyileştirmeler söz konusu. Bir lojman istisnası evvelden beri tartışılan bir olaydı. O da şu: Bi-

liyorsunuz, işçiler için barındırma hakkını kanun taniyordu. Şimdi bu istisna genişletilmiş. Personele, yani memur statüsündeki kişilere de istisnayı yaymış. Eğer lojmanın mülkiyeti işverene aitse 100 metrekaresi geçmeyen konutlarda bunun mesken olarak hizmet erbabına tahsis ücret sayılmayacak. Ancak 100 metrekaresi aşarsa, bu istisna 100 metrekaresi kadar olan kısmı için geçerli. Genel indirim kaldırılmış, buna zaten değindik. Sadece özel indirim var, ücret geliri elde edenler için. Ve bu ücret indirimi, çalışan eşlere ve çocuklara da tam olarak uygulanacak. Eskiden yarısı eşler için uygulanıyordu, biliyorsunuz. Özel sigorta primi indirimi tanınmış. Yeni ücretliler kendi ücretlerinden her ay sosyal güvenlik kurumlarına ödedikleri prim ölçüsünde bir özel sigorta primi ödeyebilirler, grup sigorta primi ödeyebilirler. Ve bunu da ücretlerinden düşebilirler. Yalnız burada hemen bir tenkitte bulunmak istiyorum. O da şu: Sigorta şirketi deyimi var kanunda. «Bazı kurumların sahip oldukları özel sandıklara ödenen ve tamamen sigorta niteliğinde olan primler bundan yararlanamayacak mı?» diye tartışılıyor. Benim görüşüm, amacı yönüyle tamamen yararlanması gerekir. Çünkü amacı sigortadır ve güvenli bir yöntemdir. Gelir Vergisi tarifesi ücretliler ve diğer mükellefler açısından yeniden düzenlenmiş. % 25 ile % 50 arasında değişiyor. Vergi oranı, 48 milyon ve fazlası için % 50 olarak saptanmış. Sonra, personele ödediği sendika aidatını ücretinden kanuni aidat ölçüsünde indirme hakkı getirilmiş.

AKGÜÇ — Aynı olanak işverenlere de işveren sendikalarına ödedikleri aidat için tanınmış.

AHISKA — İşveren sendikaları için bir sınırlama var: O ay içerisinde işyerinde ödenen çıplak ücretin bir

günlük tutarını aşamaz. Yıllık beyanname ile ilgili hükümler oldukça genişletilmiş. Ücretlilerle ilgili olarak söylüyorum bunu. O da şu: Bir yerden alınan ücrette beyannameye dahil edilmede sınır evvelce de yoktu, şimdi de yok. Birkaç yerden alınan ücrette bu sınır 3 milyondan 9 milyona çıkarılmış. Yalnız şunu vurgulayayım. Kanunun geçici maddesine göre bu 9 milyonluk sınır 1985 için de geçerli. Başka gelirlerde vergilemenin bu yıl eski hükümlere göre olması gerektiği halde, sadece ücretler açısından 9 milyonluk sınırın hesabında, 1985 yılı gelirleri de bu haktan yararlanacak. Sonra, dar mükelleflerin döviz olarak ödedikleri ücretler vergi dışına çıkarılmış. Maddenin yazılışı biraz karışık olmakla beraber, ben şahsen şöyle yorumluyorum: Yasa, «yurt dışından getirilen kaynaklarla, dışarda kazanılmış kaynaklarla ödenen» dediğine göre, Türkiye'deki hesaplara intikal ettirilmeden, yani gider yazılmadan doğrudan doğruya döviz olarak getirilmek ve ödenmek koşuluyla bu ücretler vergi dışında. Sonra, ticari kazançların tespitiyle de ilgili önemli düzenlemeler yapılmış. En önemlisi, mükerrer 39. maddeyle iştirak kazançları istisnası ticari işletmelere de teşmil edilmiş. Yalnız bu maddeye ilişkin tenkitlerim var, müsaade ederseniz. Vergiye tabi olmayan gelirler, ticari kazançtan indirilecek gelirler, Gelir Vergisi Kanunu'nda belirtilmiş. Bilindiği gibi Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13. maddesine göre, kurumlar da ticari kazanç tespiti hükümlerine tabi olduklarından, bu hüküm onlar için de geçerli. Ancak yazılış biçimi itibarıyla şöyle divor: «Ticari kazançtan indirilmesi için kurumlardan alınan kâr payının Kurumlar Vergisi'ne veya Gelir Vergisi stopajına tabi tutulmuş olması gerekir.» Şimdi soruyorum: Bir kurum aynı kazançları başka bir kurumdaki kârpayı olarak aldı veya ver-

giye tabi olmayan devlet tahvil ve Hazine bonusu geliri olarak aldı ve kurum kazancının dışında tuttu. Sonra bunu kârpayı olarak başka bir kuruma devretti. Ana kurumda veya yavru kurumda Kurumlar Vergisi ödenmediğine göre: kâr payını alan tek sahipli ticari işletme veya şahıs şirketleri bu 39. maddeden yararlanmayacak mı?

AKGÜÇ — Söz konusu kazançlar dağıtılacak Gelir Vergisi stopajına tabi tutuluyor mu?

AHISKA — Hayır, bunlar kazanç dışında olduğu için stopaja tabi tutulmuyor.

AKGÜÇ — Ama Kurumlar Vergisi'nden bağışık olduklarına göre, aksi yasalarda belirtilmedikçe, Kurumlar Vergisi'nden bağışık kazançların Gelir Vergisi kesintisine tabi olması gerekmez mi?

AHISKA — Bağışıklık başka olay, bu olay başka. Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen 39'uncu madde ile «kazanca dahil olmayan gelirler» di-

ES Yayınları sunar :

Prof. Dr. Ünal TEKİNALP

SERMAYE PİYASASI HUKUKUNUN ESASLARI

Bilim ve İş çevrelerinin beklemediği yapıtı.

Fiyatı : 500.— TL

İsteme Adresi :

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.
Binbirdirek, Suterazisi Sok. 6/2
Sultanahmet - İstanbul. Tel. : 526 34 11

Not: Ödemeli postalamla yapılmaz.
PTT ile gönderilmesini isteyenlerin, kitap bedeline 50.— TL KDV ve 180.— TL PTT ücretini ilave ederek, önceden havale çıkarmaları gerekmektedir.

ye yepyeni bir müessese bizim vergi sistemimize getirilmiş oluyor. Dolayısıyla vergiye tabi kazancın tespitinde hariç tutulacak. Ama kâr payına dahil olacak. Maddenin yazılış biçiminde, «Kurumlar Vergisi veya stopaj ödenmiş olma koşuluyla 39. maddede uygulanır, ticari kazançtan indirilir» gibi bir anlam var. Bu doğru değil. Çünkü bir kazanç iki kurumdan geçtiği takdirde, birincisinde vergiye tabi olmayan ikincisinde vergilenecekmiş gibi bir anlam çıkar. Sonra, maddede bir eksiklik daha var, maddede vergiye tabi olmayan menkul kıymetlerin giderlerine değinilmemiş. Halbuki biliyorsunuz Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 7. fıkrasında ve sigorta şirketleri ile ilgili 14. maddenin 4. fıkrasında bunlar için bir masraf payı hesaplanması söz konusuydu. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15/7'nci maddesi kaldırılmış 1.1.1986'dan itibaren, ancak Kurumlar Vergisi Kanunu'nun geçici 14. maddesiyle 1.1.1986'dan evvel ihraç edilmiş devlet tahvilleri için böyle bir masraf ayırımı sistemi muhafaza edilmiş. Ama acaba mükerrer 39. madde kapsamına giren menkul kıymetlerde böyle bir masraf ayırımı hiç mi olmayacak? Öyle yorumlanırsa, bence bu madde vergiden kaçınmak için kullanılabilir. Çünkü bu hüküm hem herhangi bir ticari işletme hem de kurum için geçerli. Bir ticari firma da devlet tahvili satın alabilir, banka kredisini kullanarak herhangi bir şirketin hisse senedini satın alabilir. Banka kredisinin faizini gider yazar, buna karşı aldığı faizi ve/veya kâr payını da ticari kazancından indirebilir.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, şu noktayı açıklığa kavuşturalım. Şimdi bir kurum Hazine bonusu veya devlet tahvili faizi aldığı takdirde, bunu ortaklarına aktarıırken Gelir Vergisi kesintisi yapmayacak mı?

AHISKA — Şöyle arz edeyim; 1.1.1986'dan önce ihraç edilmiş bir menkul kıymet ise, Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiş faizleri dağıtılmadığı zaman stopaj yok, dağıtıldığı zaman % 25 stopaj var. Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 23'üncü madde. Ancak 1.1.1986'dan sonra ihraç edilenler için olay şu: G.V.K. 39. maddede, «Hazine bonusu ve devlet tahvili faizleri ticari kazancın dışında sayılır» dendiğine göre; kurum söz konusu faizleri alırken stopaj var, G.V.K. 94. maddeye «kurumlar dahil» diye bir sözcük eklenmiş. Kurum devlet tahvili faizini % 3 stopajla alacak ve fakat kurum kazancının dışında tutacak ve ortaklarına dağıtırlarken de stopaj yapmayacak. Benim yorumum böyle; tabii yanılabilirim. Benim Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen mükerrer 39. maddenin yazılışında iki tenkidim oldu. Bir tanesi, yazılış biçimi olarak alınan kâr payının ticari kazançtan indirilmesi için her halükârda kaynakta vergi ödenmiş olma koşulu aranıyormuş gibi bir anlam var. Bence öyle yazmak yerine, şu ifade kullanılabilirdi: «Kurumlar Vergisi'ne tabi bir kurumdan alınan kâr payları...» Madde bu yazılış biçimi ile uygulamada bazı sorunlar yaratabilir. İkincisi, masraf payı meselesi de önemli.

AKGÜÇ — Yorumda verginin genel ilkelerinden hareket edilir. Geliri beyannameye dahil edilmediğine, ticari kazançtan indirildiğine göre, buna ilişkin olan giderler de ticari kazançtan indirilemez.

AHISKA — Ama Sayın Akgüç, demin vurguladım; bu kanunun bir hükmüydü. Bu kanun hükmü kurumlarda kaldırılmış. Üstelik söz konusu indirim ticari işletmeye dahil menkul kıymetler için Gelir Vergisi mükellefleri için de getirilmiş. Masraf ayırımı bundan sonra daha büyük önem taşıyor. K.V.K.'na eklenen geçici 24'

üçüncü madde 1.1.1986'dan önceki devlet tahvili, Hazine bonolarına şamil kalmış. O halde 1.1.1986'dan sonra çıkarılanlarda böyle bir masraf ayrımı geçerli değilmiş gibi bir anlam, rahatlıkla anlaşılabilir. Efendim, ticari kazançın tespitinde bir yenilik hem özel işte hem de ticari işte kullanılan taşıtların amortismanlarının tamamının, giderlerinin ise yarısının, ticari kazançtan indirilmesi imkânının getirilmiş olması. Eskiden özel işte çok az da kullanılmış olsa, taşıt aracının bir gideri kabul edilmiyordu; gerçekçi değildi. Ancak hemen vurgulayayım ki, bu imkân ticari ve zirai kazançlar için tanındığı halde, serbest mesleklerde böyle bir indirim imkânı yine geçerli değil.

devlet tahvilleri faizlerindeki vergi, kurumlar açısından avantajlı hale getirilmiştir

Önemli sayılacak bir husus da, gayrimenkullerin 1 yıl içinde satışından doğacak farkın yeniden Gelir Vergisi kapsamına alınmış olması. Hatırlanacağı gibi bir önceki değişiklikte değer artış kazançları olarak bunlar vergi kapsamı dışına çıkarılmıştı. Yalnız 1 yıl içinde çıkarılması şartı burada var. Ama bu bir başlangıç olabilir. İleride bu değer artışlarının daha da geniş kapsamlı vergilendirilmesi düşünülebilir. Ancak veraset yoluyla gelenler hariç, 1 yıl içinde alınıp satılanlarda doğan farklar Gelir Vergisi'ne tabi. Hisse senetleri satış farklarına ilişkin istisna bu yasa ile biraz genişletilmiş. O da şu: 1 yıl içinde satılsa bile bir hisse senedi, eğer borsaya kote ise hiç vergi alınmayacak. Bedelsiz şekilde alınmış hisse senetlerinin satışında da vergi söz konusu değil. Yeniden değerlendirile-

fonu karşılığı ihraç edilen hisse senetleri bedelsiz dağıtılıyor. Bunların satışı vergilendirilirse, amaç dışına çıkmış olacak. Demek ki getirilen değişikliklerle, hisse senetlerinden borsaya kote olanlar veya bedelsiz alınanlar 1 yıl içinde satılsa bile vergi alınmıyor. Döviz tevdiat hesaplarına ilişkin bir hususu açıklamak istiyorum. Piyasada yanlış bir anlama oldu döviz tevdiat hesapları açısından. Sanık G.V.K.'nin geçici 23. maddesi kurumlarda da döviz tevdiat hesaplarını istisna ediyormuş gibi bir yorum yapıldı. Kesinlikle değil. Gelir Vergisi açısından mevcut olan bir istisna hükmü, yani 21. madde kaldırıldığı için, bu defa geçici 23. madde ile eskiye şamil statükoyu koruyan bir hüküm getirildi. Diyor ki; 1.1.1986'dan önce açtırılmış döviz tevdiat hesapları istinaden istifadeye devam eder ve fakat bunlar ve devlet tahvili faizleri dağıtıldıkları zaman % 25 stopaja tabidir. Benim yorumum; ferdi işletmelerde döviz tevdiat hesapları ve devlet tahvilleri 1.1.1986'dan önce ihraç edilenler 23. madde kapsamı içinde vergiden müstesna olmaya devam edecekler; kurumlarda da geçici 11. maddeye göre 1.1.1986 tarihinden önce çıkarılmış devlet tahvilleri ve Hazine bonoları faizleri için istisna geçerli. Geçici 11'inci maddede kurumlar için 1.1.1986 tarihinden önce açtırılmış döviz tevdiat hesapları için hüküm yok.

AKGÜÇ — Yasa değişikliği ile devlet tahvilleri ve Hazine bonusu faizlerinin vergilendirilmesi amacı güdüldü, çok ufak bir oran olsa dahi... Şimdi söyle bir gelişti doğuyor. 1.1.1986'dan önce çıkarılmış devlet tahvillerinin Hazine bonolarının faizleri kurumlarca dağıtıldığı zaman % 25 oranında vergiye tabi tutulacak, 1.1.1986'dan sonra çıkarılanlarda ise sadece % 3 stopajla yetinilecek. Söz konusu faizler artık ne kurum bünyesinde ne de dağıtıldığı za-

man vergilendirilecek. Bu büyük bir çelişki değil mi?

AHİSKA — Devlet tahvillerine yeni bir statü getirilmekle beraber geçişte statükoyu korumak amacı da var. Eski vergileme mevcut durumun devamından ibaret. Sayın Akgüç. Kurumlarda devlet tahvili gelirleri dağıtılmazsa sıfır, fakat dağıtılırsa % 25 stopaja tabi. Bence statükoyu muhafaza etmek ve yeni uygulamayı yeni çıkacak tahvillere teşmil etmek gibi bir amaç güdülmüş.

AKGÜÇ — O zaman şöyle çelişkili bir durum doğuyor: Devlet tahvilleri faizlerindeki vergiyi, kurumlar açısından daha avantajlı hale getiriyoruz.

AHİSKA — Doğru, yeni devlet tahvilleri daha avantajlı, ama faizi de herhalde ona göre ayarlayacaklar. Yeniler daha avantajlı şüphesiz.

AKGÜÇ — Devlet tahvillerini vergilendirelim derken kurumlara vergi avantajı sağlamış oluyoruz.

AHİSKA — Evet efendim, öyle görünüyor. Ben müsaade ederseniz bitireyim, sonra tekrar tartışalım. Efendim, mesken kiralardaki o 360 bin liralık istisnayı Bakanlar Kurulu aslında 10 katına kadar artırabilecekken, şu anda herhangi bir artırımı yapmış değil. En çok üzerinde durulması gereken husus, yıllık beyanname ile ilgili hükümler... Sayın Şanver'e bu konuda yüzde yüz katılıyorum. Burada önemli eksiklikler, adaletsizlikler var. Evvla sistemi açıklayayım: Bütün menkul sermaye iratları değil, bazı menkul sermaye iratları, hisse temettüleri, yönetim kurulu kârpayları, tahvil ve mevduat faizleri, faizsiz kredi verenlerdeki kârpayları; hiçbir sınıra tabi olmaksızın beyan dışıdır. Miktar sınırlaması yoktur. Astronomik boyutlarda bile olsa buralardan sağlanan gelir, yıllık beyannameye dahil edilmeyecektir. İhtiyari toplama

veya başka koşullarla bağlı olan bir olay değildir. Burada bir kanamaya değindim; tekrar altını çizmek istiyorum. Yüzde 10 stopaj olduğunu biliyoruz, özel şirket tahvillerinde... Bir kurum sermaye artışı yerine tahvil çıkarırsa, faizlerinden bu şekilde % 10 vergi kesintisi yaparsa, devlet % 36 vergi kaybına uğramış olur. Çünkü 100 liralık faiz gider yazıldığı zaman, 46 lira Kurumlar Vergisi tasarrufu doğurmuş olur; aynı faizden siz 10 lira stopaj alırsanız. Bence tek vergiye doğru gitmek, kârpayları açısından tartışılabilir ve savunulabilir. Orada bir modern yaklaşım elbette ki geçerli. Ancak bunu faizlere de teşmil etmek, bence hatalı. Bakın, şu konu karıştırılıyor. İki farklı gelir unsuru var. Bir tanesi, vergisi ödenmiş kazançtan dağıtılan paylar, temettü gibi; bunu isterseniz beyan ettirmeyin, bu bir politikadır. Ama masraf yazılarak ödenen kira gibi, faiz gibi unsurları stopajla yetinmek, bence hatalı. Mamafih, vergi kesintisine tabi kiralar için 9 milyonluk sınır fazla bir önem taşımıyor. Çünkü beyan edildiği zaman ödenecek vergi aşağı yukarı 1 milyon 900 bin. Stopajla ödenen vergi de 1 milyon 800 bin. Kiralarda fazla da bir kayıp yok. Tekrar hükmü açıklamaya devam ediyorum. Demek ki «bazı menkul sermaye iratları», temettü, yönetim kurulu kârpayları, tahvil ve mevduat faizleri ve kâr ortaklığı belgelerinden alınanlar gibi bunlar da sınır söz konusu olmaksızın beyanname dışında.

AKGÜÇ — Belki pratik açıdan beyan dışı bırakılmaları savunulabilir, kesinti oranının yüksek tutulması koşuluyla... Kesinti oranları % 10, % 3 değil de, % 30-35'lerle oluşturulsaydı, büyük kanamalara neden olmazdı. Kesinti oranlarının menkul kıymet gelirleri için hükümetçe çok düşük tespit edilmesi, tabii büyük bir kanamaya ve adaletsizliğe sebebiyet veriyor.

AHISKA — Bir tarafta Kurumlar Vergisi oranı % 46'ya çıkarken, diğer tarafta tahvil faizlerinde kesinti oranını % 10'da bırakmak, tutarsızlık tabii. Efendim, 86. maddeyi tekrar özetlemeye devam ediyorum. Tek bir yerden alınan ücretlerde sınır söz konusu değil. Bu ücretlerin tutarı ne olursa olsun beyannameye dahil edilmeyecek. Birkaç yerden alınan ücretlerde ise brüt olarak 9 milyonluk ihtiyari toplamın sınırı var. İhtiyari toplamda olay şu: Zaten beyanname veren bir mükellef, vergi kesinti yolu ile ödenmiş bazı gelirlerini beyan etmeme hakkına sahiptir, belli koşullarla... Bu sınır gelir toplamı 9 milyonu aşmayanlar için geçerli. Ama tabii bu sınırın tespitinde de yukarıda sözünü ettiğimiz beyanname dışındaki menkul sermaye iratları ile 9 milyonu aşmayan birkaç yerden alınan ücretler hariçtir. Gelir Vergisi ile ilgili değişikliklere devam ediyorum. Emsal kirası ile alakalı bir hüküm evvelce de vardı. Fakat yeni yasada emsal kiranın uygulanmama- cağı haller biraz daha geniş tutulmuş, kardeşlere yapılan kiralamalar da buna katılmış. Bence şu husus tartışılabilir: Emlak Vergisi'nde önemli bir değişiklik oldu. Semtler itibariyle yeniden değerler tespit edildi. 1.1.1986'dan itibaren geçerli olmak üzere yüksek değerler tespit edildiğini biliyoruz. Bu aşamada vergi değeri çok büyük rakamlara ulaşacak. Şimdi % 5'lik emsal kirası çok büyük sorun doğurabilir. Eskiden sorun doğurmuyordu; çünkü vergi değerleri makul ölçüler içerisindeydi... Ama şimdi siz vergi değerini 3 katına çıkarıp oranı % 7'den % 5'e düşürseniz dahi,

yine büyük bir baskı yapmış olursunuz kanısındayım.

peşin vergi, girdileri KDV'siz, çıktıları KDV'li olan işletmeler için büyük bir yük meydana getirebilir

Gelir Vergisi'nde 94. maddeye değinmek istiyorum. 94. maddeye geniş ve kapsamlı bir nitelik kazandırılmış. Ve kanunun ana hükmü haline getirilmiş, stopaj yaygınlaştırılmış. Bir yönüyle isabetli sayılabilir: geliri kaynağında vergilendirmek ve enflasyondan doğan kaybı önlemek. Yalnız benim görüşüm, 94. maddeye yine de çok büyük bir açıklık getirilmemiş, Sayın Akgüç. Gelirin türüne göre mi, ödeyene göre mi, alana göre mi stopaj yapılacak? İnanın ki bu yine belli değil. Mesela bazı yerlere «kurumlar dahil» sözcüğü yeniden eklenmiş, yalnız tahvil faizleri konusunda kurumlara ödendiğinde de kesinti yapılacağı konusunda açıklık var. Ama mevduat faizleri için kurumlar dahil sözcüğü eklenmemiş. Şimdi tasavvur edin ki bir dernek veya bir vakıf... Vakıflar için kiralara ilişkin özel hüküm var; stopaja tabi kirası. Ama bankadan aldığı mevduat konusunda açıklık yok. Eğer bu konuya daha ciddi bir yaklaşım içindeyseniz, bence alanın niteliğine bakılmaksızın —zaten birçok aşamada kurumlardan da stopaj yapılır hale gelmeye başlandığına göre— gelirin türüne göre belirli bir stopaj yapmak gerekli. Özellikle dernek, tesis, vakıf, sendika gibi Kurumlar Vergisi mükellefi olmayanların gelirleri açısından hâlâ tereddüt ve karmaşa devam ediyor. Bir diğer konu, peşin vergi... Ben amacına katılıyorum. Çünkü 1 yıl sonra ödenme özellikle enflasyon dönemlerinde büyük erozyon doğuruyor. An-

◆ Hiçbir şey öğrenmemektense doğmamak hayırlıdır.

Gazcoigne

cak şu hali ile peşin vergi, bence işlemez veya son derece büyük haksızlıklar doğurur. Neden? Evvela sayılanların dışında kalan hallerde hiç peşin vergi ödemeyen mükellefler olacak. KDV'ye tabi olup da istisnadan yararlananlar ve KDV'si hiçbir zaman tahakkuk etmeyenler, peşin vergi ödemeyecek.

AKGÜÇ — Peşin vergi Katma Değer Vergisi'nin tarih ve tahakkukuna bağlandı, çünkü.

AHİSKA — İkinci bir olay; girdileri KDV'siz, çıktıları KDV'li olanlarda ise peşin vergi büyük bir yük meydana getirebilir. Tasavvur edin ki belli işletmelerde girdiler KDV'li ise, ancak kendi yarattığı katma değer üzerinden bir KDV tahakkuku olacaktır. Ve peşin vergi % 50 olur, % 30 olur; bu tartışılabilir. Ama girdilerinin hiçbirisi KDV'siz ise, o kurumun veya ticari işletmenin çıktıları KDV'li olacağına göre, bunun % 50'sini peşin vergi olarak almak, onu altından kalamayacağı kadar bir vergi yüküne boğar. Halbuki kanunkoyucu sektörlere göre bir ayırım öngörmüştü. Böyle bir ayırım yapılmadı. Sadece işi biraz yumuşatmak için 3 aylık süreler itibariyle yükselmek üzere % 20, 30, 40, 50 gibi bir merdiven kabul edildi. Sonra KDV'ye özel matrah şekilleri ile tabi tutulan mallarla, temel gıda maddelerinde alış-satış bedeli farkı üzerinden peşin vergi ödenmesi, bence içinden çıkılamayacak bir olaydır. Basına yansıyan sorulardan anlaşılıyor. Birçok seminerlerde de bu sorular soruluyor. O ayın alış-satışı mı peşin vergiye esas alınacak? Stok hareketleri ne olacak? Alış-satış farkının hesaplanabilmesi mükemmel bir muhasebe sistemini gerektirir. Devamlı envanter tutmadan bu peşin vergi nasıl hesaplanacak, Sayın Akgüç? Diğer bir konu, Gelir Vergisi'nde yürürlük hükümleri... Tarife açısından, yürürlük hükmünde açıklık

yok. Bazıları, 1985 için verilecek yıllık Gelir Vergisi beyannamesine de yeni oranların uygulanması gerektiğini savunuyorlar. Mantıken tabii bu savunulamaz. Ama geçiş hükümleri, yürürlük hükümleri, buna uygun ve açık bir şekilde ortaya konmamış. Ama bunun ötesinde mesela Kurumlar Vergisi'nde geçişte teşmil gibi belki vergi tekniğine uymayan düzenlemeler yapılmış.

AKGÜÇ — Sayın Şanver, sizin Gelir Vergisi'ndeki değişiklikler konusunda ekleyeceğimiz görüşleriniz var mı? Daha sonra Kurumlar Vergisi'ndeki önemli değişiklikleri inceleyebiliriz.

ŞANVER — Gelir Vergisi'nde ayrıntılarda şu anda durmak istemiyorum. Yalnız bir konuya değinerek Kurumlar Vergisi'ne geçmek istiyorum. Vergi kanunlarında içerik önemli. Bizim o kadar önemli değil. Biz vergi kanunlarını kendi hayalimizde çıkan ilkelerle yazamayız. Biz oturuyoruz sınıai ürünler için patent kullanıyoruz. Ama nedense vergi kanunlarına gelince, kendimizin yazabileceği sanısına kapılıyoruz. Bu hatayı 1950 kuşağı Türkiye'de yapmadı. Üzerinde durarak söylüyorum; 'bakın şurada asgari 30 senedir bu meslekte çalışan üç arkadaşız. Çakır arkadaşımız da en az 15 senedir aramızda. Ve biz vergi kanununu çıktuktan sonra konuyu tartışıyoruz. Halbuki vergi kanunları başka ülkelerde çıkmadan evvel tartışılır. Bunu şunun için söylüyorum. Bizim örneğimiz 1919 Alman Vergi Usul Yasası'dır. Bu yasanın 'bu anda Almanya'daki geçerli olan metni, 1977 metnidir. Bu metnin değiştirilmesi için ise hükümet kararı 1963 yılında almıştır. F. Almanya'da Vergi Usul Yasası tam 14 senede 200 uzman ve bilim adamı tarafından hazırlanmıştır. Ve işte böyle hazırlanmış bir vergi usul yasası, gerçekten yasadır. Türkiye'de vergi yasaları kapalı kapılar ar-

dında, kamuoyundan gizli olarak, kısa sürede hazırlanıyor. Ve sonra da vergi bürokrasisi olarak, siyasal güç olarak, vergi uygulamacısı olarak ayrıntıları tartışıyoruz. Diğer konularda olduğu gibi, vergi konusunda da know how'a, patente ihtiyacımız var. Özellikle sosyal bilimlerde daha çok ihtiyacımız var. Bunu söyledikten sonra Kurumlar Vergisi'ndeki değişikliklere satır başlıkları halinde geliyorum.

kurumlar vergisi yasası'nda yapılan başlıca değişiklikler

Kurumların kendi aralarında, şahıs ortaklıkları veya gerçek kişilerle belli bir iş için kurdukları ortaklıklar «iş ortaklığı» diye tanımlanmış. Ve bunlar vergi yükümlüsü sayılmış. Ve bu tanımlamayı yaparken değerlendirmeyi de yapmak istiyorum. Böylece Kurumlar Vergisi yükümlüleri genişletilmiş oluyor. Hemen belirtiyim, Batı ülkelerinde Kurumlar Vergisi yükümlülerinin kapsamı, çok daha geniştir. Spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler; kamu mensuplarına hizmet veren, kâr amacı gütmeyen, kiralanmayan kamusal konut yerleri ve bunların kantinleri; bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar; Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunun'ca bastırılan kâğıtlar ve plâkaların satışını yapan müesseseler; vergiden muaf tutulmuş. Son hüküm üzerinde duruyorum. Batı'da bu kadar ayrıntılı bir vergi matrisi getirilemez; basılı kâğıtları vergiden muaf olsun diye bir dernek için vergi kanununa özel hüküm konulamaz. Türkiye'de işyeri olan veya daimi temsilcisi bulunan dar yükümlülerin yurtdışı döviz kazançları vergiden istisna tutuluyor. Demin Sayın Ahıska'nın açıklamalarına bir saplama yapmak istiyorum. Türkiye'de

de döviz olarak ödenen ücretler de vergi dışı, kapsamı dışında bırakılıyor Gelir Vergisi Kanunu'nda... Altını çizerek belirtiyorum. Türkiye bu şekilde vergi üssü haline getiriliyor. «Elli milyonluk nüfusu olan bir ülke, AET'ye tam üye olacak bir ülke, minnacık ülkelerin posta kutusu şirketlerine özenemez ve kendisini vergi üssü haline getiremez.» diyorum ve bu görüşümü de senelerdir basında tekrarlıyorum. Bu tür hükümler, bizim bünyemize ve büyüklüğümüze, ekonomik durumumuza uymayan düzenlemelerdir. Ve bundan sonra Türkiye'de bugüne kadar vergi ödeyen yurtdışı kuruluşların, bu hükmü kötüye kullanmalarından da korkuyorum.

Bilimsel araştırma ve geliştirme yatırımlarında % 100 yatırım indirimi oranı getiriliyor. Emisyon primleri dağıtılmamak ve borsaya kayıtlı olmak koşuluyla vergiden istisna ediliyor. Burada gene sermaye piyasasının gelişmesi konusunda bir kural getirilmiş oluyor. Söylüyorum: Verginin amaçları bellidir. Ve vergiciliğin bilgilerini, kurallarını tekrarlıyorum. Vergi, önce mali amaç içindedir. Sonra, hakça vergi alınır. Bunu vurgulamakta yarar var. Belki de diyorum, bu yasaları verginin bu temel ilkelerini fazla içine sindiremeyenler yazıyor. Ayrıca ekonomik amaç, ilk amaçlarla bağdaşır ölçüde geçerlidir, diyorum. Sermaye piyasasını, vergi dışında, başka şekilde özendirirsiniz. Vergiye bu kadar fazla fonksiyon gördürmek mümkün değildir. Verginin göreceği fonksiyonlar bellidir. Vergiye, vergi kanunlarıyla; hem ekonomiyi düzenleme fonksiyonu, hem sermaye piyasasını canlandırma fonksiyonu, hem de yabancı sermayeyi çekme fonksiyonunu veremezsiniz. Ve bunun üzerinde ısrarla direniyorum. Kurumlar Vergisi'nde de Gelir Vergisi Yasası'na paralel eğitim, öğretim ve sağlık işletmeleri istisnası getiriliyor. Kanunla kurulan emekli ve yardım san-

dıklarının ve Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun ve Toplu Konut ve Kamu İdaresi Başkanlığı'nın kârpaylarının yarısı vergiden istisna ediliyor. Bu da başka bir özel hüküm, saydığım kuruluşlar için. Yine vergiye başka bir fonksiyon gördürüyoruz burada. Devirlerde zarar nakil kuralı getiriliyor. Devralınan kurumun son bilançosunda görülen zararı, alan kurumun kazancından indirilebilecek. Dünyanın hiçbir vergi sisteminde olmayan bir kuraldır bu.

AKGÜC — Sanıyorum ABD'de var.

ŞANVER — Gelir Vergisi Yasası'nın eğitim, öğretim ve sağlık işletmelerine sağladığı vergi bağışıklığı, bu konulara ilişkin bağış ve yardımları sınırlamama ve vergi erteleme kuralı; Kurumlar Vergisi Yasası'nda da yer alıyor. Faizsiz kredi kârpayları ile özel finans kurumları kâr ve zarara katılma payları, Kurumlar Vergisi matrahında yer almıyor. Bu, basında özellikle Eski Maliye Bakanı Sayın Arıkan tarafından vurgulandı. Bu saydığım kuruluşlar, vergi ödemeleri lazım gelen kazançlarından, yine vergi yasasıyla vergi ödemez hale getiriliyor. Beyanname içeriğini belirleme yetkisi Bakanlığa veriliyor. Dar yükümlünün ticari, zirai ve sair kazanç ve iratları dışında kalan kazanç ve iratları ile gayri maddi hakların satış, devir, temlik bedelleri; sergi ve panayırdan doğan ticari kazançları Kurumlar Vergisi kesintisine konu oluyor. Kesinti kuralı, beyanname verilir veya verilmez diye 2 gruba ayrılıyor. Yasada % 25 diye tek bir kesinti oranı getiriliyor. Ancak Bakanlar Kurulu'na bu oranı konularına göre sifıra kadar indirme ve % 50'ye kadar çıkarma yetkisi tanınıyor. Böylece bu % 25 oranı, uygulamada hiçbir pratik değer taşımıyor. Nitekim Bakanlar Kurulu K.V.K.'nin 24. maddesine göre kesinti oranlarını belirlemiş

durumda. Toplu olarak söylüyorum: Ücretlerden % 25; serbest meslek kazançlarından petrol arama faaliyeti ile ilgili ise % 5, diğerlerinden % 15, taşınmaz mal gelirlerinden % 20, Sergi ve panayır istisnasında sıfır. Menkul sermaye faizlerinde, Sayın Ahıska'nın dediği gibi tam mükelleflere paralel konmuş. Bu amaçla da dar yükümlü kurumlara tam yükümlü Gelir Vergisi mükelleflerinde olduğu gibi; devlet tahvili ve Hazine bonusu tahvillerinde % 3, gelir ortaklığı senetlerinde % sıfır, tahvil faizlerinde % 10, döviz tevdiat hesaplarında % 1, mevduat hesaplarında, sırdaş hesaplarda ve diğer hesaplarda gene % 10'luk bir kesinti oranı getiriliyor. Faizsiz kredi verenlerde kârpayları % 10 kesintiye tabi tutuluyor. Yabancı devletlerden, uluslararası kurumlardan ve yabancı bankalardan alınan kredilere de yüzde sıfırlık bir oran getiriliyor. Ve böylece faiz oranları tamamen bu tam mükellef vergi oranlarına eşit olarak değil de paralel olarak götürülüyor. Sayın Ahıska'nın da dediği gibi, dar yükümlülüğün kesinti konusuna giren kazançlar, Türkiye'deki kurumlarda masraf unsurudur. Siz oturup da dar yükümlünün kurum kazancını % 46 vergiler, öbür kazançlarını böyle -demin söylediğim gibi- % 1 gibi, % 3 gibi, % 10 gibi vergilerseniz; yarın dar yükümlünün «Türkiye'de sermaye mi, kredi mi?» diye birtakım kötüye kullanım alternatiflerine yol açarsınız. Vergi kanunları, oranları sıfırla % 50 arasında ve tamamen Bakanlar Kurulu'nun salması biçiminde değiştirdiği gibi, işletme vergiciliği yönünden de yükümlülere her türlü vergi stratejisi izleme, her türlü vergi taktiğini uygulama olanağını veriyor. Bu elbette ki işletme vergiciliği yönünden, vergi hukuku yönünden, hakça olma ilkesi yönünden sisteme -ki sistem birbiriyile tutarlı, hakça vergi kuralları demektir- aykırı düşmüş oluyor. Kurum-

lar Vergisi oranı % 46 olarak benimseniyor. Daha evvel de yapıldı; geçmiş yılın kazançlarına şamil oluyor. Ve oranı % 50'ye kadar artırmak için Bakanlar Kurulu'na yetki veriliyor. Halka açık anonim şirketlerde oranı % 40'a kadar indirmek yetkisi de Bakanlar Kurulu'na tanınıyor.

İç kesinti adı altında alınan vergi ile yatırım yapan şirketler cezalandırılmış olmaktadır; işsizliğin yaygın olduğu bir ülke için böyle bir uygulama sakıncalıdır

Gelir Vergisi Yasası'na paralel bir dahili tevkifat -ki ben ona iç kesinti kuralı diyorum- Kurumlar Vergisi Yasası'nda da yer alıyor. Bu, Sayın Abıksa'nın da dediği gibi, «verginin kazanılırken ödenmesi» kuralıdır. Bu kural hakikaten Batı ülkelerinde çok sıkı uygulanır ve ancak Gelir Vergisi'ne bağlanır. Bizdeki gibi Katma Değer Vergisi'ne bağlanmaz. Ve bu kural, Batı ülkelerinde 3 aylık geçici mizanlar üzerinden vergi ödemek biçiminde uygulanır. Her 3 ayda bir mizanlar üzerinden de Maliye Bakanlığı ile mutabık kalınarak bu vergiyi bütün kazanç sahipleri Batı'da öder. Uygulanan budur. Şimdi burada hemen vurgulamak istiyorum. Çok kötü neticeler yaratacak, peşin verginin KDV'ye bağlanması. Türkiye'de işsizlik var, diyoruz. Türkiye'de yatırımsızlık var, diyoruz. Ve birtakım yatırım teşvikleri getiriyoruz, aşırı ölçüde. Ayrılan yüksek amortismanlar nedeniyle bu şirketler faaliyete geçtikten sonra doğal olarak 3-4 yıl zarar içerisindedir. Fakat bunlar KDV'yi ödeyecektir. Çünkü KDV hâsılat üzer-

lerinden, satış üzerinden alınan bir vergidir. Siz bunlardan ve de iade etmemek üzere iç kesinti adı altında bir vergi alıyorsunuz. O halde korkunç bir çelişki içindediniz. Bir taraftan işsizliği, yatırımları özendirme istiyorsunuz. Faiz gelirlerinde vergi kesinti oranını çok düşük tutarak tasarrufu özendiriyorsunuz. Tasarruf doğal olarak yatırıma gitsin, diyorsunuz. Ondan sonra da yatırım yapan şirketleri siz dahili vergi kanalıyla cezalandırıyorsunuz.

Kurumlar Vergisi'ndeki başlıca değişiklikleri özetlemiş bulunuyorum. Vergi hukukuna bu kadar aykırı bir yasa, hoca olarak ve tam 35 yılımı bu işe vermiş bir kişi olarak söylüyorum; uygulamada çalışmaz. Bunun da altını çiziyorum. Ve bu yasa çıkarılırken çok Timurlenk usulü vergi hesapları yapıldı. «Bütçeye 2 trilyon daha gelir sağlayalım.» diye yapılan hesap bu. Türkiye 1986 yılında Katma Değer Vergisi'nden ne alabilir? Bu rakam belli; 1,5 trilyon ile 2 trilyon arasında. O halde biz Katma Değer Vergisi'nin yarısı kadar bir vergiyi de tepeden inme, dahili tevkifat diye getirdik ve Timurlenk usulü 1 trilyon lirayı buradan sağlarız diye düşündük. Fakat oturup da bunun yatırımcı şirketlere getireceği yükü düşünmedik. Ve bu yasanın, gerçekçi olarak, Türkiye'nin bugünkü ekonomik koşullarına uyduğunu zannetmiyorum. Ta Cumhuriyetin kuruluşundan beri Türkiye bir sanayileşme gayreti içerisinde. Ve hakikaten çok zora mal olmuştur Türk sanayii. Ama kurulmuştur. Bundan sonra sanayileşmeyi istemiyor muyuz? Hep tekrarlıyoruz. Bu konuda korku ve kaygım var. % 46 oranındaki Kurumlar Vergisi'ne dönüyorum. Elbette ki dünyada vergi yüklerinin eşitlenmesi eğilimi vardır. Fakat bu % 46 vergi oranı bakınız ne yapacak? Bunu bir yerde daha söyledim. Bu Mart ve Nisan'da hisse senetlerinin fiyatlarının çok arttığını

göreceksiniz. Çünkü bütün şirketler birikmiş kârlarını dağıtma çabası içerisinde girecekler, bu kadar avantajlı bir madde belki bundan sonra uygulanmayabilir düşüncesiyle... Geçmişte 1984, 1983, 1982 yılları kârları dağıtıldı ise toplam vergi yükü olarak % 70'ler, % 75'ler oranında vergi ödendi. Geçmişte vergi ödeyenlerin ne kabahati vardı? Hem de pahalı parayla. Bundan sonra ucuz parayla da olsa bunlara herhangi bir artan oranlılık dolayısıyla vergi ödetmeyeceğiz. Ve geçmişe dönük olarak bu eşitsizliği yaratacağız. O halde Türkiye'de Mart ve Nisan aylarında yabancı hisse senetleri fiyatı artışı da ekonomik yönden beklenebilir. Oturup da siz Gelir Vergisi'yle Kurumlar Vergisi'ni tek şemsiye altında topladık, eşitledik diyemezsiniz. Hayır. Batı ülkelerinde bunun neticesi vardır. Batı'da olduğu gibi Kurumlar Vergisi'nde küçük şirket istisnasını getirmeye mecbursunuz. Çünkü vergi sistemleri tarihsel gelişiminde bir bina gibidir. Tuğla üzerine tuğla konulur. Hiçbir zaman yeniden temel kazılarak o temel üzerine yeni vergi sistemleri kurulamaz. Ve bugün % 46 oranını sanki tek oran gibi getirirken ne yaptınız siz? Gayet açık söylüyorum. Küçükleri çok ağır vergilediniz. Büyükleri ise çok hafif. Bu kanun, büyükleri kollayan, büyükler için hazırlanmış bir kanundur...

AKGÜÇ — Şunu da tartışabilir miyiz? Peşin ödeme veya dahili tevkifat, tarh ve tahakkuk eden KDV'ye dayandırıldığına ve yatırım yapanlar da eğer teşvik almışlarsa yatırım malları üzerindeki KDV'yi derhal mahsup etme hakkına sahip olduklarına göre, yeni yatırım yapan şirketler için hemen KDV tahakkuk etmeyeceğinden, bunlar yine de bir süre peşin ödeme yapmayacaklar.

AHISKA — Olay şu: Şimdi girişte ödenen KDV, 5 yıl içerisinde eşit tak-

sitlerle mahsup edilebilir. Herhangi bir yatırım söz konusu olduğu zaman... Ancak teşvik edilmiş ise, ilk dönemden itibaren, ilk aydan itibaren tüm yatırımın, diyelim ki 1 milyar yatırım varsa ve bunun da 100 milyon KDV'si varsa, 100 milyonu mahsuba başlar. Ama bunu zaten fiilen mahsup edemez. Çünkü ilk aylardaki satışları bunu karşılayamaz. Ama sizin dediğiniz doğru, bir süre peşin vergiyi erteler. Ama aslında Sayın Şanver de haklı; bu yetmez. Çünkü sözünü ettiğiniz şey sadece yatırım mallarının KDV'si ile ilgilidir. Halbuki peşin vergi kâra mahsuben ödenen bir vergi olduğuna ve yeni kurulan bir işletmenin de 3 veya 5 sene içinde kümülatif olarak kâra geçmesi normal olduğuna göre, benim tahminim şöyle: Bir işletme kümülatif olarak kâra geçmeden, iki üç sene içerisinde peşin vergi ödemeye başlar hale gelecektir. Ama dediğiniz gibi, teşvikli yatırımların KDV'si dolayısıyla, peşin vergide bir süre erteleme olabilir. Ancak ithal edilmiş bir yatırım malı ise, zaten gümrükte KDV ödemeyeceğine göre, veya erteleneneğine göre; peşin verginin ertelenmesi burada mevzubahis olmaz. Yalnız iç alımlarda geçerli olur.

ŞANVER — Sayın Akgüç, Türkiye'de yatırım malları genellikle ithal mallardır. İthal edilen yatırım malları için bu vergi fiilen ödenmez. Fakat hâsılat üzerinden bu vergi doğar. Yatırım yapan müesseseler imalata geçtikten sonra, dahili tevkifat ister istemez bunun yarısı kadar doğacaktır. Bu hakikaten korkunç bir çelişkidir. Kısa süre sonra değil, peşin vergi daha baştan doğacaktır. Çünkü Türkiye'de artık bu ortamda, faiz oranlarının böyle % 90'larda olduğu bir ortamda genellikle pek yeni tesis yatırımları yoktur. Ekserisi tevsiyatıdır. Ve tevsiyatımlarında da zaten işletme çalışıyordur, zaten satıldığı mallar vardır ve bunun bir hâsılatı

vardır. Ve orada mutlaka fiili bir vergi matrahı mevcuttur. O nedenle biz yatırım KDV'ye bağlı peşin vergi ödemesi ile hakikaten cezalandırıyoruz. Ve burada korkunç bir çelişkiyiz. Şu kanunu gelecek kuşaklar incelediğinde, bizim gördüğümüzden çok daha fazla çelişki çıkaracaklardır zannediyorum. Yasanın bu kadar çelişkili ve bu kadar sistematik hazırlanmamış olmasında başka nedenler arıyorum. Belki Maliye Bakanlığımız şubeler halinde çalışıyor. Acaba diyorum, yasa hazırlanması şubelerde aceleye geldi de bir koordinasyon yapılamadı mı? Maddeler bir koordinasyon yapılmadan her şubenin hazırladığı alt alta yazılarak mı bu yasa çıkarıldı? Ve «Bu yasanın uygulama olanağı yoktur»un altını tekrar çiziyorum.

AHISKA — Kurumlar Vergisi ile ilgili değinmek istediğim bir-iki küçük nokta var. Zarar satın alma, suistimale müsait; görüşüne katılıyorum Sayın Şanver'in. Üstelik çelişki var. «Devir hükümlerine göre...» diyor. Devralınan şirketlerde zarar aktarılabilecektir, daha bir 5 sene. Düşünün ki bir şirkette 5 sene devredilmiş veya geçmişten gelen bir zarar birikimi var, mahsup hakkı kalkmış; siz o şirketi devraldığınız zaman, onun zararını da indirebileceksiniz. Yalnız devir hükümlerine atıfta bulunulduğuna göre, devir hükümleriyle zarar devralmak mümkün değil. Çünkü devir hükümlerinin bir koşulu da sudur. Devir alınan sermaye nispetinde hisse verilmesi gerekir o kişilere. Zarar, bir sermaye olamayacağına göre; özvarlıktan düşülerek devralınması gerekir. Devir anında mahsubu gerekir. Bu çelişkiye maalesef kanun yapıcılarımız, dikkat etmemişler. Bir konuyu vurgulamak istiyorum; hisse senetleri emisyon primleri meselesi aslında bir gerçeğin tekrarından ibarettir. Emisyon primi, kâr değildir. Yani bunun vergilendirilmesi sakattı zaten. Bu istisnayı teşvik değil, engellemenin

kalkması diye kabul edebiliriz. Emisyon primi aslında vergilendirilmiş para ise, satın alınmış bir sermaye karşılığıdır. Bunu matematiksel modelle açıklamak mümkün. Ama bu madenin yazılışında da bir hata var, Sa-

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

Ciltlenmiş
eski sayıları :

- Bankacılar
- İktisatçılar
- Yöneticiler

ve ilgili alanlarda
yüksek öğrenim gören

- Öğrenciler

için en yararlı kaynak.

(KDV Dahil)

1985 yılı cildi	: 5.500.— TL
1984 yılı cildi	: 4.400.— TL
1983 yılı cildi	: 3.850.— TL
1982 yılı cildi	: 3.300.— TL
1981 yılı cildi	: 2.750.— TL
1980 ve öncesi	: 2.200.— TL

Önemli Not : (1) Öğrenciğini belgeleyenlere % 50 indirim uygulanır. (2) Ödemeli postalamaya yapılmaz. (3) PTT ile gönderilmesini isteyenlerin cilt bedeline posta pulu karşılığı 190.— TL ilave ederek önceden havale çıkarmaları gerekmektedir.

İSTEME ADRESİ :

Binbirdirek Mahallesi
Suterazlı Sokak No. 6/2
Sultanahmet - İstanbul

Telefon : 526 34 11

yın Akgüç. Diyor ki, «dağıtılmamak koşuluyla»... Emisyon primi T. Ticaret Kanunu 466. maddeye göre zaten dağıtılamaz ki... Aslında emisyon primi vergilendirilmemesi gereken bir olay idi. Şimdi bu hata düzeltiliyor. Benim söyleyeceğim bu.

ŞANVER — Ben de bir saplama yapmak istiyorum. Gene bilimsel ilkelere vazgeçmemek lazım. Emisyon primi vergilendirilir mi, vergilendirilmez mi; Türkiye'de bu 20 senedir tartışılıyor. Emisyon priminin vergilendirilmediği bütün vergi sistemlerinde hisse senetlerinin satışı, mutlaka vergiye tabidir. Capital gains (sermaye kazançları) diye... Bu Batı Almanya'da da böyledir. A.B.D.'de de böyledir. Siz, hem hisse senetlerinin satışını vergi dışı tutar, hem de «Emisyon primi vergi dışı tutulur.» dersiniz, işte bu olmaz. Bunun yalnız biri vardır, bütün vergi sistemlerinde.

sermaye kazançlarının vergilendirilmemesi bir eksiklik; emlak vergi değerlerinin yeni düzenleme ile artması, yüksek bir emsal kira tutarı doğurmayacaktır; peşin verginin KDV ile bağlantılı olması ise, KDV'yi yerleştirme çabalarını olumsuz yönde etkileyecektir

AKGÜÇ — Bizde ne yazık ki sermaye kazançları vergilendirilmiyor. Bu da bir eksiklik.

AHISKA — Bunun da tek açıklaması var. Türkiye'de yaşanan hızlı enflasyon... Meydana gelen kazancın çok büyük kısmının enflasyonist bir

kazanç olması dolayısıyla vergilendirilmesi, vergilendirilmemesine göre çok daha olumsuz bir sonuç doğurabilirdi.

AKGÜÇ — Vergi Usul Kanunu'nda da çok önemli değişiklikler var aslında. Mükellefleri yakından ilgilendiren konular var. İzin verirsiniz, Sayın Çakır'a söz verelim. Sayın Çakır, siz de Vergi Usul Kanunu'ndaki önemli değişiklikleri aydınlığa kavuşturur musunuz?

ÇAKIR — İzin verirsiniz önce, Gelir ve Kurumlar Vergisi'ne ilişkin açıklamalara ya da tartışmalara ilişkin bölüme bir-iki cümleyle değinirim. Ondan sonra yine eleştirilere de açık olmak üzere, Vergi Usul Kanunu ile ilgili açıklamalarda bulunayım. Vergi karnesi kalkmadı, önemi azaldı; ama yine pratikte özel indirim bir tek işverence, yani karnenin bulunduğu işverence uygulanabilmesi gibi zaruri bir yönü, bir kullanılır yanı var. Aksi halde birden fazla işverende çalışanlar için mükerrer olarak özel indirim uygulanması yapılabildi. Mamafih vergi idarelerimizde de, kanun çıktıktan hemen sonra vergi karnesi taleplerine ilişkin, vergi karnesi kalktı gerekçesiyle geri çevirmeler oldu. Ama sanıyorum şimdi vergi karnesinin kalkmadığı anlaşıldı. Emlak vergi dairelerinin yeni düzenlemeyle çok yükseleceği, dolayısıyla da emsal kira bedeli konusunda çok zararlı çıkacak mükellefler olacağı; görüşüne de ben katılmıyorum. Şu açıdan katılmıyorum: Ticaret Odası'ndaki görevimiz sırasında, bu emlak vergi değerleri çalışmalarına meslek odalarının bu konuda tek itiraza yetkili organ olmaları dolayısıyla katıldık. Mevcut değerlere nazaran ne kadar yüksek tespit edilmiş olursa olsun, benim kanım, özellikle arsa değerlerinde yine de rayiç değerinin çok çok altında kalmıştır. Emsale yaklaşmak pek çoğunda mümkün olama-

miştir. Münferit bazı aşırı örnekler verilebilir. Fakat benim genel kanım, yine de vurgulayarak söyleyeyim, tespit edilen değerler, rayiç değerlerin altındadır. Ayrıca inşaatların değerleri konusunda da Bakanlığın tayin ettiği değerler, yine fiili gayrimenkul fiyatlarını gözönüne alırsak, son derece düşüktür. Hele mevcut binalar için eskime payları da nazara alınınca, sanıyorum % 5 oranı çok yüksek bir emsal kira tutarı doğurmayacaktır. Bir gayrimenkule sahip olunma avantajını ya da fırsatını birlikte düşünürsek, Emlâk Vergisi'ne ilişkin çok fazla şikâyet edilecek bir konu olacağını sanmıyorum. Nitekim takdir çalışmaları bitti ve çok hareketli tartışmalar devam etmedi. Bir diğer gösterge de, bu beyan dönemine ilişkin arsa değerlerine itiraz tarzındaki dava sayısında da geçen döneme göre hakikaten çok büyük ölçüde azalma olmaktadır. Sayın Ahıska'nın endişelerinin çok büyük olmaması için söylemek gerektiğini duydum.

Sayın Şanver'in altını iki defa çizdiği «Yasa, uygulamada çalışmaz.» yargısı var. Olaya, yani yasa çalışmaz yargısına, ben yine kendi mantığım içinde bakıyorum. Bu yasa, özellikle getirilmiş amacına -ki benim kanıma göre bu finansman amacıdır, daha fazla gelir elde etme ve kamu giderlerini reel vergi gelirleriyle karşılama amacıdır- ulaşacaktır. Bu yasa «çalışmaz»dan kasıt, fiskal gelir sonuçlarını alamayacak ise; ben buna katılamıyorum. Ancak olaya «Bir vergi kanunu böyle mi olmalıydı?» açısından bakılırsa, çalışmaması gerekir diyebilirim. Fiskal endişe bu yasa herşeyden önce geliyor. Mümkün olduğunca bütçeye fazla gelir sağlama endişesi bu yasaya hâkim. Bu endişe de; bütçe açığının kapatılması, bütçe açıklarının enflasyona neden olmaması, kamu harcamalarının sağlam vergi gelirleriyle karşılanması ve dolayısıyla enflasyonun aşağıya çe-

kilmesi gayretlerinden kaynaklanıyor. Bu gayreti olumlu bulduğumu başlangıç konuşmamda açıkça ifade ettim.

AKGÜÇ — Bu oranları çok düşük tespit etmeseler idi... Hem vergi yasası hakça olurdu, hem de enflasyonu önleme açısından etkili olurdu.

ÇAKIR — Daha iyi sonuç alınabilirdi.

AKGÜÇ — Fiskal sonuçtan da fedakârlık etmiş oluyorlar. Birtakım gelirleri vergi dışı bırakmak suretiyle ya da çok sembolik vergilemek yoluyla...

ÇAKIR — Bu peşin verginin yatırımlara etkisi konusunda son derece haklı görüşler söylendi. Ben bir şeyi ilave edeceğim. Son dönemlerde herkes teşvikli yatırım yapıyor ve tevsî yatırımlarının da çoğunlukta olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla yatırım indiriminden de bu yatırımlar faydalanıyorlar. Yatırım indiriminden faydalanmanın doğal sonucu, gelirlerin en azından bir bölümü üzerinden verginin ödenmemesidir. Yatırımın belirli bir maliyetine devletin katılması nedeniyle... Şimdi yeni yatırımlarda ya da tevsî yatırımlarında vergi ödenmesi gereken yıllarda -ki yatırımı teşvik için bu tedbir getirilmiştir- KDV'ye bağlanan bir peşin verginin çok önceden peşin olarak alınması gibi mantıksızlık işlerlik bulacaktır. Peşin vergi konusunda iki cümle söylemek istiyorum. Peşin vergi, kendi amaçlarını, gereklerini yerine getirmek üzere getirilmiştir. Eleştireceğimiz yanları olabilir ama, genelde doğru yerindedir. Fakat yerinde olmayan bir yanı vardır. Bunun Katma Değer Vergisi'ne bağlanmasıdır. Çünkü 1950'den bu yana sanıyorum en büyük vergileme yeniliği, vergi sistemimizde Katma Değer Vergisi'ne yer verilmiş olması olayıdır. 1985 son derece iyi gayretlerle sürdürüldü. Ve

belki umulmadık düzeyde de Katma Değer Vergisi'nde bir yerleşme oldu. Bunda Katma Değer Vergisi'nin nör, tarafsız bir vergi karakteri büyük rol oynamıştır. Çünkü vergi yükü üreticide, satıcıda kalmamaktadır. Mali idare satıcıya, halk deyimiyle; «KDV'nin seninle herhangi bir ilişkisi yok. Sen müşteriden alacaksın ve bana vereceksin.» demektedir. Bu doğrudan satıcıyı etkileyen vergi değildir. Ama şimdi peşin vergi olayı katma değerle bağlantılı tutulduğunda, satıcıya, «Sen KDV'ni müşteriden al, bana ver. Ama cebinden de bir miktar ileride doğacak vergine mahsuben eklemeye yap. Onu da ben istiyorum.» denmektedir. Bu durumda KDV'nin tarafsız, nör karakteri ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla Katma Değer Vergisi'ni yerleştirme çabalarına da büyük bir darbe indirilmiş olacaktır. Acaba yeni getirilen belge sistemi bu direnmeyi ne ölçüde kırabilecektir? Peşin vergi ile KDV bağlantısının içiçe olması, KDV'yi yerleştirme çabalarını, yaygınlaştırma çabalarını büyük ölçüde olumsuz etkileyecektir.

vergi usul yasası'nda yapılan başlıca değişiklikler : en büyük özellik, belge düzeninin yerleştirilmesi konusunda zorlayıcı hükümler getirilmesidir

Şimdi, izninizle Vergi Usul Kanunu'nda getirilen değişikliklere geçiyorum. Bunu çok teknik değişiklikler olarak anlatmak yerine, bazı müesseselerden yenilikleri olarak açıklamaya çalışacağım. Bu vergi paketinin, sanıyorum Sayın Şanver'in de çok fazla itiraz etmeyeceği tek özelliği, Türkiye'de belge düzeninin yerleştirilmesi konusunda zorlayıcı hükümlere de yer

vererek, son derece istekli bir karakterde düzenlenmiş bulunmasıdır. Belge düzeni yerleşmedikçe ne herhangi bir verginin uygulanması ne de vergilerin adaletli bir tarzda kovalanması mümkün olacaktır. Vergi paketinde büyük ağırlık belge düzenindedir ve ekonomik olayların işletmelerde bunların takibine yarayan defter kayıtlarına daha sağlıklı kaydedilmesine yöneliktir. Bu meyanda bir yenilik olarak irsaliyeye faturadan çok daha fazla önem verilmiştir. Bu yerindedir de... Ancak bu amaca yönelik düzenlemeler yapılırken, uygulamada biraz zorluk çıkartacak şekil şartlarına fazlaca yer verilmiştir. Eski uygulamamızda da irsaliye vardı. Orada bir değişiklik yok. İşte mal sevkiyatı sırasında veya teslimi sırasında hemen fatura kesilmiyor ya da kesilemiyor, malın irsaliyeye bağlanıp gönderilmesi ve irsaliye tarihinden sonraki 10 gün içinde de faturaya bağlanması; yürürlükte olan uygulamaydı. Bu, yeni yasa da mevcut. Ancak yeni yasa da; fatura ile birlikte irsaliyenin de kesilmiş olması gerekir, şeklinde düzenleme yapılmıştır. Şimdi bu birinci yanındır. Buraya kadar olaya mantıklı ya da iyi niyetli, doğru bir düzenleme diye de bakmak mümkün. Bu düzenleme ile uygulamada görülen bir vergi kaçırma yolu, yani iki defa mal sevk edip tek fatura kesme yolu, kapatılmak istenmiştir. Daha açık bir deyişle, önce irsaliye kesildiği için irsaliye ile bir defa, daha sonra 10 günlük süresi içinde kesilmiş faturayla da yine faturanın beraberinde olmak üzere hem de belge li bir tarzda iki defa sevkiyatın yapıp, buna karşı tek bir vergisel sonuçta, faturaya bağlanmasının önüne geçilmek istenmiştir. Ancak düzenlemede şöyle bir de dil sürçmesi olmuş; «Bu, nakli satıcı sağlıyorsa satıcının irsaliyesiyle, nakliyatı alıcının kendisi yapıyorsa alıcının irsaliyesiyle olacaktır.» denmiştir. İşlerliği ke-

sin olmayan bir maddedir. Amaç, eğer bir malın mutlaka satışı ve teslimi ifade eden bir belge ile birlikte gidip gelmesini sağlamaksa, -ki doğalı da odur- irsaliyeyi mutlaka satıcının sağlamasını öngörmek yeterliydi. Nitekim herkes de sanıyorum o tarzda hareket edecektir. Alıcı hiçbir zaman yanında satın alacağı mallar için irsaliye taşımaz. Türkiye'de yasalar düzenlenirken, uygulamayı, iş hayatının gereklerini, ekonomiyi biraz bilmek lazım. Maddenin bu şekli bilmezlikten kaynaklandı demek istemiyorum; ama ilgili maddede bir dil sürçmesi olmuştur. Konunun en kısa sürede ya kaunun değişikliği ile ya da maddenin anlatımını bu şekilde anlaşılacak şekilde yorumlayan bir genel tebliğle açıklığa kavuşturulacağına inanıyorum. Gerçi kanuna aykırı tebliğ olmaz; ama son 4 - 5 senedir, kanunkoyucudan başka bir de tebliğkoyucu makamımız var. Kanuna aykırı da olsa, hiç olmazsa düzeltici mahiyette bir aykırılık, sanıyorum çok fazla eleştirilmez. Bu düzeltilmelidir.

Defter tutma konusunda rahatlatıcı, daha çok küçük işyerlerinde belge düzenini ve defter kayıtlarını basitleştirici düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bu arada çok yüksek miktarda satışlara ulaşan işletmeler de, sadece işletme defteri tutma imkânına kavuşmuştur. Bir taraftan belge düzenini Türkiye'de tam geliştirelim derken, muhasebe düzeninin çok basitleşmesini, bir nevi bakkal hesabına dönüşünü de âdeta teşvik etmek, bilmiyorum ne derece doğru? Bana çelişkili gibi geliyor. Aslında bir orta yolun bulunmasında yarar var. Ben şuna da inanıyorum. Mükellefler, artık eskisi gibi yani çoğu okuma - yazma bilmez ya da defterleri şu veya bu tarzda tutamaz mükellefler değildir. Ve yine Türkiye'de sanıyorum bir gerçek de şu: Bizim mükelleflerimiz zaten kendileri defterlerini tutmuyor. Ne kadar basitleştirseniz basitleşti-

rin, iyi veya kötü bir muhasebeciye tutturuyorlar. Ayrıntısız bir normal bilanço düzeninde defter tutmayla mükelleflerin çok büyük zorluğa gireceğini ben sanmıyorum.

yoklama memuru düzeyindeki elemanlar; hem savcı, hem hâkim hem de infaz eden kişi durumundadırlar; idare tamamen devreden çıkarılmış, yargı organı tespitten sonra tek başvurulacak yer haline getirilmiştir

Belge düzeninin yerleştirilmesinde, yine bu kanun, «zorla yaptırım» gibi bir tercihi de birlikte getirmiştir. İki açıdan bunu hemen görmek mümkün. Birincisi, cezaları günün ekonomik koşullarına ve fiyat seviyelerine uydurma gibi bir gerekçeyle, herhalde geleceğin fiyat seviyelerine de uyduracak tarzda, artırma yönüne gitmiştir. Artı, parasal cezaların yanında işyeri kapatma gibi çok kolay uygulanabilecek bir cezayı da getirmiştir. Artı, bazı konularda ceza uyguladığı mükellefleri kamuoyuna teşhir etme gibi bir sosyal baskı unsurunu getirmiştir. Artı, kaçakçılığa teşebbüs gibi müeyyidesi paranın ötesinde hürriyeti kısıtlayıcı cezaları da olan sistemi yine kolay işler hale getirmiştir. Bir artı daha var. Bütün bunları bağlamak için de yoklama seviyesindeki elemanları son derece geniş yetkilerle donatmıştır. Yoklama memuru düzeyindeki elemanların yetkisi, sadece hadiseleri ve aksaklıkları tespitle kalmayıp, bu yetki tespit ettikleri aksaklıkların cezalarını da bizzat hemen kendilerinin uygulamalarına kadar

geniştirilmiştir, bu zorlamayı sağlayabilmek üzere. Böylece yoklama memurları için, hem savcı, hem hâkim, hem de infaz eden kişi olmak gibi bir durum yaratılmıştır. Oysa ki vergide incelemeyi yapan, aksaklıkları teknik olarak tespit edenlerle, müeyyideleri tatbik edenler farklıdır. Hukuki olarak bunu tatbik eden mekanizma, idare mekanizmasıdır. Tespitlerde bazı yanlış veya subjektif unsurlar varsa, bunlar bu aşamada ayıklanır. Nihayet ondan sonra da bir yargı konusu vardır. Ama burada tespitten sonra başvurulacak tek yer, yargı organları olmaktadır. Aksak bir düzenlemedir. Arada idarenin olayın gerektirdiği hukuk yapısına uygun davranışta bulunma imkânı ya da yapması gereken doğal görevleri, devreden çıkartılmıştır.

Müteselsil mesuliyet konusunun, çok fazla sözü edildi. «Herkes birbirinin vergisinden, herhangi bir münasebetle alışverişte bulunduğu işyeri ya da kişilerin vergisinden de mi mesul olacak?» diye endişeler var. Maddenin düzenlenmiş biçimine bakılırsa, herkes birbirinin müfettişi olacak, hatta kefil olacak gibi anlaşılıyor. Ancak uygulamada öyle olacağını sanmıyorum. Müteselsil mesuliyet, her iki tarafın da aksayan vergiden dolayı avantajlı olduğunun ancak tespiti halinde -ki teknik deyimle muvazaalı işlemler halinde söz konusu olacak ve müteselsil kefalet gibi bir sistem uygulanacaktır. Devletin taraflardan herhangi birinden kendi zararını gidermesi, onları kendi işlerinde başbaşa bırakması tarzında uygulanacaktır. Müteselsil mesuliyetin mutlaka vergi incelemesi ile bir muvazaalı vergi menfaatinin paylaşılmasının tespitinden sonra uygulanacağı hususu, Gelirler Genel Müdürlüğü'ndeki yetkililerce de ifade edilmektedir. Sanıyorum o düzenlemeyi de bir hukuk metni haline getireceklerdir.

Bu arada yine yasanın olumlu

yönlerden biri, tarhiyat öncesi uzlaşmanın getirilmesidir. «Olumlu» diyorum ama, bunu «olumlu görünen» diye hemen düzeltereğim. Çünkü uzlaşma ve vergi ihtilaflarını birarada düşünmek lazım. Uzlaşma, idarenin mükellefin beyanına itibar etmeyerek kendi açısından incelemeyi yahut doğrudan doğruya bazı verilerle tarhiyatı kendisinin yapmaya kalkması sonunda ihtilafa düşmek yerine, olayı bir pazarlık ya da anlaşma mevzuu yapıp kapatma şeklinde uygulanmaktaydı. Ve mutlaka bir tarhiyat vardı, pazarlık edilebilecek konu belliydi. Tarhiyat olmadan soyut bazı riskler için uzlaşma yapılmasının ben vergide objektif bir uygulamaya meydan bırakacağına pek ihtimal vermiyorum. Bu tarhiyat öncesi uzlaşmanın da herhalde pek çok tartışması olacaktır. Her ne kadar kişi bazında bu sistem yürümeyecek, inceleme grupları tarhiyat öncesi uzlaşma dedikleri bu işi yürütecek, diye söyleniyorsa da; tarhiyattan sonra herkesin ak veya kara saçı belli olduktan sonra konunun ortaya konulup o aklara ve karalara göre pazarlık masasına oturulmasında, daha doğrusu o tarzdaki uygulamaya devam edilmesinde bence zaruret vardır. Böyle tarhiyat öncesi uzlaşmanın getirilmesi, ihtilafları azaltıcı yönde ilave mekanizma diye düşünülmüştür; ama son derece tartışmalara, söylentilere yol açabilecek bir uygulama olacaktır. Ve mutlaka «subjektif uygulanıyor» tarzında eleştiriye açık bir mekanizmadır.

AHISKA — Bu konuda bir katkı getirebilir miyim? Dikkati çeken önemli hususlardan bir tanesi de şu: Eğer mükellef bu ön uzlaşma teklifini reddederse, bir daha nihai uzlaşma hakkını da yitiriyor. Bu büyük bir baskı.

ÇAKIR — Belirsizlik üzerinde nasıl uzlaşma yapılabilir?

AHISKA — Evet, belirsizlik üzerinde ya uzlaşırsın, ya da hakkını kaybedersin. Hatta şöyle diyebilirim: Nihai uzlaşma, tarhiyattan sonra uzlaşma müessesesi ölmüştür.

AKGÜÇ — Tarhiyattan sonraki uzlaşma aşamasının fiilen işlemez hale getirilmesi bence hata olmuştur. Mükellef açısından hata olmuştur.

AHISKA — Tabii.

ÇAKIR — Çok teşekkürler, katkınız için. Bu aksak olduğunu söylediğimiz getirilen tarhiyat öncesi uzlaşma mekanizmasının «ilk uzlaşma sonuçlanmazsa normal uzlaşmaya gidilmez» şeklinde düzenleme getirmesi de yanlışlık içinde bir diğer yanlış olmaktadır. Cezalar konusunda ağırlaştırmanın ötesinde şöyle bir kavram da getirilmiştir. Parasal vergi cezaları, yanlış beyanın, doğru beyan etmemenin karşılığında alınan bir paradır. Bir de gecikme faizi alınacaktır. Bu da normal hareket eden mükellefle yanlış yapmış ya da kasten doğru beyan etmemiş mükellefin sağladığı avantajları eşit hale getirmek içindir. Ben yanlış hatırlamıyorsam; gecikme zammı ceza mıdır, yoksa faiz midir; ikisi birden uygulanır mı, uygulanmaz mı konuları tartışmalıdır. Vergi cezası, düzenlendiği miktarlar itibariyle geç beyan etme ya da doğru beyan etmeme dolayısıyla hem devletin uğradığı kayıpları, hem de mükellefler arasındaki eşitsizlikleri giderme özelliği taşır. Vergiye ceza dışında faiz yürütülmesi doğru bir uygulama olarak görülmektedir. Bir de şu noktadan uygulama aksak olacaktır. Vergi incelemesi oranı son derece düşüktü ülkemizde. Ve yakın bir gelecekte de çok fazla yükselmesi beklenmemelidir. Dolayısıyla 5 yıllık zaman aşımını süresinin sonunda vergi incelemesine uğramış bir mükellefle, hemen beyanından sonra vergi incelemesi yapılmış mükellef arasında, aynı miktarda vergi kaybı için öde-

necek vergi cezası ve gecikme zammı açısından büyük farklılıklar olacaktır.

Ayrıca vergi cezası konusunda indirim mekanizması vardır. Gerçi bu indirimlerde de biraz kırpma yapılmıştır. Sanıyorum bu, basında açılan «cezaların üçte ikisi affoluyor, cezaların zaten etkisi kalmıyor» gibi bir kampanya etkisiyle konmuş bir maddedir. Öyle olacaktır ki, itiraz etmeden şunu ödeyeyim diyen mükellef, cezadan çok daha fazla gecikme zammını ödeyecektir. Vergi incelemesinin mükellefin dahli olmadan devlet tarafından geciktirilmesi nedeniyle mükellefin faiz yükünün ağırlaştırılması da doğru değildir. Şu açıdan doğru değildir. Bütün bu mantık, daha doğrusu bu faizin de istenmesi; sanki bütün vergi farkları, ilave tarhiyat, sadece belge düzenlemekten, fizik olarak vergi olaylarının devletin bilgisi dışında bırakılmasından kaynaklanıyor görüşüne dayanıyor. Oysa sanıyorum ki, çok büyük rakamlara ulaşan vergi ihtilafları, çoğu kez yorum farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Öyle yorum farklılıkları da vardır ki, idare kendi içinde ve bir dönem önce tamamen ters davrandığı olaylarda, mükellefler tarafından savunulan noktaya gelmiş hatta belki onlardan da ileri gitmiştir. Böyle yorum farklılıklarından dolayı olan resen ya da ikmalen tarhiyatlarda gecikme zammı uygulanması, herhalde ekstra ve haksız bir yük olacaktır? Tabii bir amaç, verginin finansman aracı olarak kullanılmaktan çıkartılması için. Acaba ceza bunu karşılayamadığı için mi bu sistem getirilmiştir? Öyle açıklamalar yapılıyor. Bana göre, böyle ikili ve vurguladığım aksaklıkları taşıyan faizli yükler yerine, cezalar daha ağırlaştırılabilirdi. Bunu cezalar artırılmalıydı diye söylemiyorum. Ama en azından eklenti bir unsur getirilmesi yerine, söyleyebildiğim tarzdeki aksaklıklar yerine, cezaları daha etkin hale getirmek mümkündü. Bu ya-

pılmadı. Niye yapılmadığınının iza-hı zor. Ama sanıyorum bu gecikme zammı, pek çok kişiyi haksızlığa uğ-ramış gibi gösterecek bir uygulama yaratacaktır.

gecikme faizi amacının dışına çıkarılmıştır; kötü niyetli mükellefi cezalandırma yerine, munzam bir vergi cezası haline dönüştürülmüştür

AHISKA — Tam sırası gelmişken, bir saplamada bulunabilir miyim? Efendim, bu faiz hakikaten -yüzde-yüz katılıyorum Sayın Çakır'a- yanlış anlaşılmalı ve yanlış biçime dönüştürülmüştür. Bu faiz ilk önce ne zaman çıktı? Daha önceleri oluşturulmuş fikirlerin 1.1.1983'te kanuna konulması şeklindeydi. Ve o zaman tam yerini bulmuştu. İlk konulduğu zaman, şu isteniyordu : Bir tarhiyat yapılır ve mükellef haksız olduğunu bile bile buna itiraz eder ve bunu uzatır ise, bunun faizini ödesin. Mükellefler dava haklarını suiistimal ediyorlardı. Kaybedeceklerini kesinlikle bildikleri olaylarda bile itiraz haklarını kullanıyorlardı. İki şey önermiş-tik o zaman. Bir yönüyle bu bizim kendi fikrimizdi, diyebilirim. Birincisi, kaydı ihtirazi ile verilen beyannamelerde hemen vergi de ödensin. İkincisi, itirazında haksız çıkan mükellefe bir faiz uygulamak suretiyle itirazının sağlam ve mesnetli olması sağlansın. Ama şimdiki olay getirildi, verginin doğduğu yıla bağlandı. O zaman da bir ceza niteliğinden farklı değil. Ortada bir kaçakçılık cezası varken, tekrar böyle bir cezaya ne gerek var. Ve üstelik de incelemeler 5 yıl sonra yapıldığına göre, vergi uyumsuzluklarının büyük bir bölümü de yorum farklarından çıktığına göre, gecikme zam-

mı uygulanması hakikaten amaca uygun değil. Bir hususu daha vurgulamak isterim. Bakın Vergi Usul Kanunu tebliği çıktı. Pişmanlık zamlarında ve gecikme zamlarındaki uygulamaya açıklık getirdi. Ama faizlere değinmedi. Şimdi bir uygulama karmaşıklığı ortada. Bir tarhiyat yapılırsa 1.1.1986'dan önceki olaylara; faiz uygulanacak mı, uygulanmayacak mı? Uygulamada tartışılan hususlardan bir tanesi de budur.

AKGÜÇ — Kanun 1.1.1986'da yürürlüğe girdiğine göre, bu gibi cezaların da 1.1.1986'dan sonra oluşacak vergi farklarına uygulanması uygun olur.

AHISKA — O görüşünüze katılıyorum. Ancak bakın tebliğ buna değinmedi bile. Yani burada gecikme faizi amacının dışına çıkarılmıştır. Kötü niyetli mükellefi cezalandıran bir sistem olmaktan çıkmış, bir munzam vergi cezası haline dönüştürülmüştür.

ÇAKIR — Efendim, bir de «Yeminli Müşavirlik» konusunun burada düzenlenmesinin iyi bir gelişme olduğunu söylemek mümkün. Yıllardan beri yapılamayan en azından bir hukuk metni haline getiren bir çabadır. İşleyişi sonra görülecektir. Çünkü burada da yine genel mantığına uygun olarak, müessesenin ilk kurucu heyeti dahil işleyişinin düzenlenmesi yetkisinin Bakanlar Kurulu'na verildiğini görmekteyiz. Bunu iyi bir gelişme ve iyi bir düzenleme olarak söylemek mümkün. Benim Vergi Usul Kanunu için söyleyeceklerim bunlar. Ancak bir konuda bir-iki cümle daha söylemek istiyorum. Burada genellikle elimizdeki bir metnin ya da düzenlemenin aksak yönlerini dile getirmeye çalıştık. Olumlu yönlerine de değindik. Kendi fikrim olarak şunu belirtmeliyim : Ben bu kanunun uygulanacağına inancındayım. Eğer bu kanun gerçekten uygulanabilirse, getirilen yeni

tedbirler ve buna ilaveten gerek yoklama ve inceleme gerekse vergi idaresinin kendi içinde daha rasyonel bazı organizasyonlara kavuşması sonucunda bütçe sağlam gelir kaynaklarına artan vergiler ölçüsünde kavuşabilirse, meydana gelecek anti-enflasyonist etki, bu vergi paketinin vergi hukuku ve vergi tekniği açısından bütün kabahatlarını örter mi? Bu, tartışılabilir. Ama genelde Türkiye için çok yararlı bir sonuç da verecektir.

AKGÜÇ — Sayın Şanver'in de vurguladığı gibi, bu vergi paketi gelir artışı sağlasa bile bunun gayet adaletsiz bir şekilde yapacaktır. Sayın Şanver çarpıcı örneklerle ortaya koydu ki; vergi sistemimizde Gelir ve Kurumlar Vergisi'ni birlikte düşündüğümüzde, ne dikey adalet vardır ne de yatay adalet kalmıştır. Tamamen adaletsiz bir şekilde düşük gelir grupları üzerine daha büyük yükler yükleyen, buna karşı yüksek gelirli gruplara da eskisine kıyasla bazı avantajlar getiren, tersine müterakki bir vergi değişikliğiyle karşı karşıya kaldığımızı da galiba vurgulamalıyız.

ekonomik yaşamla bağdaşmayan, hakça olmayan bir yasanın uzun sürede uygulanma olanağı yoktur; verai incelemesinin %3 olduğu bir ortamda, içeriği yapımıza uymayan bir belge düzeni de çalışmaz

ŞANVER — Efendim, sanıyorum bu yatırım halindeki işletme ile dahi- li tevkifatın çeliştiğinde birleştik. Bir konuda daha birleşmemiz lazım. Türkiye kendi iç piyasasında bir geçiş döneminde. Orta ve küçük çaplı işletmeler hakikaten çok zor durumda.

Sayın Çakır'ın hakkı var. KDV, yansız bir vergi. Yani işletme burada arada kalır. Neticede vergi yükü sıfırdır.

AKGÜÇ — Uzun vadede tarafsız bir vergidir, kısa sürede işletmeler üzerinde bazı yükler bırakabilir.

ŞANVER — Doğru, uzun vadede. Sene sonunda Maliye Bakanlığı KDV yönünden hesaplaşmıyor. Bu olmaz. İşletmeler ömür boyu ödedikleri KDV nedeniyle Hazine'den alacaklı kalabilirler. Ekonomi kuramında da çok üzerinde duruluyor; ekonomide istihdam yaratan, orta ve küçük işletmelerdir. Orta ve küçük işletmeler asıl Türkiye'nin ekonomik ortamında büyümelidir. Bunlara siz zarar halindeyken bir de dahili vergi yükü getirir ve yıl sonunda da bunlarla hesaplaşmazsınız. Yarı ekonomik yönden de bu işletmelerin patır patır döküldüğünü göreceksiniz. Yasa, bir de bu yönüyle uygulanamaz. Yoksa yasayı «Timurlenk usulü uygulamam» derse- niz, kısa süre uygularsınız. Ekonomik yaşamla bağdaşmayan, hakça olmayan bir yasanın uzun sürede uygulanma olanağı yoktur. Bu aynı erken doğmuş bir çocuk gibidir. Bu kadar erken, bu kadar acemi kurallarla bir yasa ortaya çıkarırsanız, üstelik «Yasama şansını vardır» dersiniz; bu, «Türkiye'de haksız vergi düzeni sürsün, orta ve küçük işletmeler patır patır dökülsün.» demekle eş anlamlıdır.

Efendim, şimdi de belge düzeni- ne geliyorum. Türkiye ortamında vergi incelemesinin en fazla % 3 olduğu bir ortamda, belge düzeni olarak ne getirirseniz getirin, eğer muhtevası bize uymuyorsa, belge düzeniniz de Türkiye'de çalışmayacaktır. Ve belge düzeni üzerinde gerçekçi olalım. Bu kadar iyimser olmayalım. Türkiye'nin vergi sisteminde en büyük noksanlıklarından biri, 1950'den beri meslek kuruluşlarının engellenmesi nedeniyle getirilemeyen, «Mali Müşavirlik» kurumudur. Böyle bir kurumun olma-

yışı, bankerlik faciasını derinleştirmiş, bir banka faciasına da uygun ortam yaratmıştır. Dünya vergi sistemleri 3 ayaklıdır: Gelir Vergisi, Gider Vergisi ve Mali Müşavirlik... Kırk senedir bu kurumu getirmedik. Ve burada Tipke'nin bir sözünü tekrarlayacağım. Diyor ki; «Vergi müşavirinin olmadığı yerde, vergi müneccimi vardır.» Ben bir ekleme daha yapıyorum. «Vergi mürteşisi vardır, yani rüşvet alanı vardır.» diyorum. Müşavir ne zaman müşavirlik yapabilir? Eğer yasama organını vergi olayından dışarıya çıkarmazsanız, yapabilir. Oysa bu vergi kanunu ile yasama organı da vergi olayının dışındadır, yargı organı da vergi olayının dışındadır. Vergi, sadece yürütme organına bırakılmayacak bir olaydır. Vergi olayında mutlaka yasama organı da, yargı organı da yer almalıdır. Mali müşavirlik konusu Türkiye'de çok konuşuldu. Ancak «3 M» ayrımı, «Muhasip, Müşavir, Murakıp» ayrımı uygulamada çok iyi yapılabilirdir. Ve kurulacak Müşavirler Kurulu'nun devlete bağlı, sanki Hesap Uzmanları Kurulu'nun yanında sürekli bir organ olarak olusturulması yolundaki kurallı da kesinlikle Batı ölçüleriyle bağdaştırılmıyordum. Böyle bir kurul: gecici kurulur, düzenlenmesini yapar ve ondan sonra dağılır. Böyle oturup da devletin resmi Hesap Uzmanları Kurulu yanında Teftiş Heveti yanında bir de Mali Müşavirler Kurulu, devlete bağlı kurulamaz. Bu Barolar Birliği gibidir. Bu, «Müşavirler Odası»dır. Müşavirlik müessesesini 35 senedir getiremiyoruz. Eğer Türkiye'nin sivasatine egemen ekonomik güçler ciddi iseler. —gene altını çiziyorum— eğer sivası güc ciddi ise: Mali Müşavirlik müessesesinin Batı'dan tercüme edilerek kurulması lazımdır. Çünkü biz kendimiz bunu yazamıyoruz ve bilim hayalen olgunlaştırılmaz. Batı'nın tecrübesinden yararlanarak kurulur.

Öte yandan, cezalar konusunda ki görüşünüze tamamen katılıyorum. Cezalar etkili değilse, ekonomi kaldırıyorsa, cezaları 6 misli artırırsınız. 10 misli artırırsınız. Ama bir suçta iki ceza uygulayamazsınız. Yasa'nın «pişmanlık» hükümleri de Anayasa'ya aykırı. Pişman olana siz «Gecikme zammı öde.» diyemezsiniz. Olmaz. Anayasaların temel kurallarından biri de, bir suçta 2 ceza verilememesidir. Şöyle kapatmak istiyorum: Vergi konusunda çok sivri görüşler var. Bir görüş de dünyanın en değerli hocalarından biri olan Abba Lerner'e ait. «Ne diye böyle vergi kanunları çıkarıyorsunuz? Ne diye böyle vergi bürokrasisi kuruyorsunuz? Ne diye böyle vergi yargısı yapıyorsunuz? Merkez Bankası elinizde değil mi, devlet olarak? Parayı basın, geri çekin, tekrar piyasaya verin ve böyle masraflara girmeyin.» diyor. Ama olay o kadar basit değil. Verginin arkasında yatan, verginin yapabileceği olayları hep vurguluyorum. Vergi ile her amaca yönelemezsiniz. Vergilerle önce devlete yeterli mali gelir sağlayacaksınız. Burada şunu da vurgulayayım: Devlet de savurgan olmayacak. Ve bugüne kadar Türkiye'de bütün iktidarların bir şansı olmuştur. Biz uzmanlar tam 40 yıldır her iktidara «Aman vergi gelirin az; vergi al.» demişizdir. Hiç savurganlığın üzerinde durmamışızdır. Ve bu yönden vergi bürokrasisi Türkiye'de şanslıdır. Uzmanlar devleti bugüne kadar fazla vergi alıyorsa diye eleştirmemiştir. Hep az vergi alıyorsa diye eleştirmiştir. Ve şimdi dikkat buyurun. Gene de diyoruz ki, Devlet Baba vergi alırsa enflasyon oranını azaltır. Ancak hakça olmayan bir vergi sistemi, yani mali güce göre alınmayan bir vergi sistemi ayakta durmaz. Ve bu yasanın yaşamasını ben bir uzman olarak gönülden arzu etmem. Yalnız bir tek tesellim var; Gelecek kuşaklar, Türkiye Cumhuriyeti'nin

tam 65 yıllık tecrübesine rağmen, çok güzel vergi kanunlarına rağmen, bu şekilde güzel olmayan bir yasayı da ilerde «numune olarak» göstereceklerdir.

AHISKA — Sayın Akgüç, Vergi Usul Kanunu konusunda 3 tane not hazırlamıştım. Sayın Çakır üçüne de hemen hemen değindi. Şu iki hususu kendi açımdan yinelemek istiyorum. Yasa ile teşhir ve müteselsil sorumlulukla ilgili iki yeni müessese getirilmiş. Bunların ifade edilmiş biçimleri kesinlikle açık değil. Nitekim uygulama da Maliye Bakanlığı'nın yetkisine bırakılmış. Ben de aynen Sayın Çakır gibi yorumluyorum. Bu uygulama, kötü niyetli, muvazaaya dönüş işlemleri cezalandırma amacını taşımalı; özellikle müteselsil sorumlulukta. Şöyle tipik bir örnek vereyim. Siz bir yerde diyelim ki bir mali danışmansınız, ücret tahsil ediyorsunuz. Size ödemeyi yapan bir vergi kesiyor. Bu vergiyi o firma yatırmadığı takdirde, siz mi sorumlu olacaksınız? Bu olamaz tabii. Gecikme faizini vurguladım. Sevk irsaliyesi meselesinde de Sayın Çakır tamamen haklılar. Ben de aynen şöyle demiştim: İrsaliyenin daima satıcı tarafından kesilmesi doğru olur. Satıcı irsaliyeyi kendi faturasına kaydetmek zorunda. Alıcının kestiği irsaliyeyi nereden bulacak da kendi satış faturasına getirecek? Bu olamaz. Son bir husus. Sayın Çakır da değindi. Yetkiler son derecede genişletilmiş. Ben de ilk konuşmamda söyledim. Yetki genişletmek tek çıkar yol değil. Yani geri tepen bir silah etkisini doğurabilir; pek çok şikâyetlere, sızlanmalara yol açabilir. Böyle bir endişe içindeyim.

◆ İnsanda yeteri kadar sağduyu olunca, adı dâhiye çıkıyor.

H. W. Shaw

AKGÜÇ — Biraz ayrıntı ama, V.U.K.'nda tasdik sürelerini de değiştirmişler. Uygulamaya açıklık getirmek açısından kısaca değinmekte yarar var.

ÇAKIR — Bu kanunun bir özelliği de şu. Ben bu özelliği biraz şirket yönetim kurulunun aldığı kararlara benzeterek vurgulamaya çalıştım. Ve ona uygun çözücü hükümler getirilmiş. Eski yasada faaliyete başlamadan itibaren vergi dairesine kayıt için bir aylık süre öngörülüyordu. Ve bu süre içinde vergi idaresi yeni kurulan işletmelere hiçbir şey yapamıyordu. Bu süre içinde yeni kurulan şahıs işletmeleri vergi yasalarına aykırı davranışlarda bulunabiliyordu. Mesela bir aylık faaliyet süresi içinde fatura kesse bile, mükellefiyetini de yaptırmadan faaliyetine son vermiş gözüküyordu. Tasdik süreleri, faaliyetten önce alınarak bu gibi sakıncalar giderilmek istenmiştir. Zorluğu da yoktur. Yani faaliyete başlamadan önce o kadar çok yere tescil ve sair işlemler yapılmaktadır ki, bu arada işe başlamadan önce vergi dairesine de bu bildirimde bulunulabilir.

AHISKA — Şöyle de açıklanabilir bu değişikliğin amacı. Şimdi piyasada çalışan herhangi bir şahsi firma -şahsi diyorum çünkü bunlar küçükler için geçerli, şirketler için değil- bir yoklama ile tespit şu defide bulunabiliyordu: «Ben 10 gün önce faaliyete başladım. Bu nedenle daha henüz kanuni ödevlerimi yerine getiremedim.» Bu defiyi ortadan kaldırmak için, sanırım ki bu hükmü getirdiler; tasdik sürelerini değiştirdiler.

AKGÜÇ — Toplantıda yapmış olduğunuz katkılara teşekkür ederim.

Dergi'nin Notu: Yukarıda sunulan «Açık Oturum» 24 Ocak 1986 tarihinde yapılmıştır.

BANKA VE EKONOMİK YORUMLAR DERGİSİ

EKONOMİK TAHMİN SORU FORMU

Sevgili Okurlarımız,

1986 yılı sonu itibariyle aşağıdaki tahminleri yapmanızı istirham ediyoruz.

- 1 - Gelen cevaplar değerlendirilecek ve toplu sonuçlar Dergi'nin Mayıs 1986 sayısında yayımlanacaktır.*
- 2 - Gelen cevaplar saklanacak, 1986 yılına ilişkin kesin sonuçlar alındıktan sonra, ikinci kez değerlemeye tabi tutulacaklardır.*
- 3 - Bu değerlemede, kesin sonuçlara en yakın tahminde bulunan beş okurumuza; kitap yayımlarımızdan birer takım ve Dergi'nin son üç yılına ait sayıları ciltlenmiş olarak hediye edilecektir.*

Amacımız, okurlarımızın Türkiye ekonomisine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Lütfen, aşağıdaki soruları cevaplandırarak, 15 Nisan 1986 tarihine kadar adresimize postalayınız. Katlanacağınız zahmet ve ayıracağınız zaman için peşin teşekkürlerimizi sunarız.

Saygılarımızla,

1986 YILINDA NE OLACAK?

Sorular:

- 1 - GSMH Reel Büyüme Hızı (%) :
- 2 - Enflasyon Hızı (%) :
- 3 - Banknot Hacmi (Milyar TL) :
- 4 - Kredi Hacmi (Milyar TL) :
- 5 - Mevduat Hacmi (Milyar TL) :
- 6 - Mevduat Faiz Oranı (%) :
- (Bir Yıllık Tasarruf Mevduatı) :
- 7 - İhracat (Milyar Dolar) :
- 8 - İthalat (Milyar Dolar) :
- 9 - Dolar Kuru (TL) :
- 10 - İşçi Dövizleri (Milyar Dolar) :
- 11 - Cumhuriyet Altını (TL) :

Soruları Cevaplayanın :

- Adı ve Soyadı :
- Açık Adresi :
- Telefon No. :

**TEMİZLİĞİN...SAĞLIĞIN...
KOLAYLIĞIN ÇAĞRISI.**

*Yeşil kutuda bembeyaz;
pembebe renkli;
İpeksi Selpak Sedef'ler...*

İpek Kağıt'tan bir yeniliktir Selpak Sedef.
Birbiri ardısıra gelen ipeksi kağıtları,
beyazı, renklisi ile Selpak Sedef,
temizlik için... sağlık için..
kolaylık için..

**İPEK KAĞIT'TAN
BİR YENİ ÜRÜN
DAHA!**

**SELPAK
SELPAK**
SEDEF
Çift katlı,
yumuşak, pratik.

Dünyada ve Türkiye'de Kıyı Bankacılığı

Yrd. Doç. Dr.
İHSAN ERSAN

I — GİRİŞ

K İYİ bankacılığı (offshore banking) ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullanılmasını amaçlayan bir bankacılık türüdür.

«Dıştan dışa» bankacılık olarak tanımlanan «offshore» işlemleri gerçekleştikleri ülkenin ulusal bankacılık sisteminin kapsamı dışında tutulmaktadır. Belirli istisnalar dışında faaliyette buldukları ülke vatandaşlarından mevduat toplayarak kredi açmayan kıyı bankacılığında tüm işlemler çoğu kez yabancı para cinsindedir.

Geniş ve dar anlamda kıyı bankacılığından söz edilebilir. Geniş anlamda kıyı bankacılığının varlığı için politik ve ekonomik istikrar, kambiyo denetiminin bulunmayışı, yabancı bankaların faaliyetlerini fazlaca kısıtlamayan liberal bir bankacılık yasası ve ileri düzeydeki altyapı gibi etmenler gereklidir. Lüksemburg, Hong Kong, Singapur ve Panama gibi finansal merkezler bu grup içerisinde yer almaktadırlar. Dar anlamda kıyı bankacılığı ise belirtilen bu koşullara ek olarak vergi ve denetim konularında önemli kolaylıklar sunmaktadır. Bahama, Cayman adaları, Hollanda Antilleri ve Barbados gibi «Vergi Cenneti» tropik adalar, bu türün önde gelen uygulayıcıları arasındadırlar.

Kıyı bankacılığı ile serbest bölgeler ilişkisine gelince, serbest ticaret bölgeleri bir ülkenin siyasi sınırları içerisinde bulunmakla birlikte gümrük sınırları dışında kalan ekonomik birimlerdir. Yabancı para kullanımını, bankacılık ve vergi yasalarının sınırlamalarından bağımsızlık gibi etmenler, bu bölgedeki bankacılık faaliyetlerinin geniş anlamda «offshore» olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Ne var ki, kıyı bankacılığı mutlaka serbest bölge sınırları içerisinde yapılır, diye bir kural yoktur. Sözü edilen bölge sınırları ötesinde de kıyı bankacılığı yapmak mümkündür. Burada belirleyici olan, ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışına kullanılması olgusudur.

II — Tarihsel Gelişim

Kıyı bankacılığı olgusu bütünleşmiş bir para ve sermaye sistemi olarak tanımlanan Euro-pazarların doğuş ve gelişimi ile yakından ilgilidir. Soğuk savaşın hüküm sürdüğü 1950'li yıllarda iki Sovyet bankasının Amerika'daki dolar mevduatlarını Avrupa'ya getirmeleri ile başlayan Euro-pazar öyküsünün kökeninde ise o yılların ekonomik ve politik gerçekleri yatmaktadır: Avrupa kıtası büyük ölçüde Marshall Yardımı ile onarımını tamamlamıştır. Savaş sonrasında devri A.B.D. sürekli ödemeler açıkları vermekte ve de bankacılık sistemini düzenlemeye yönelik yasal düzenlemelerin ilginç bazı boşlukları da ülke dışına dolar akışını özendirmektedir.

Sözgelimi Amerikan bankalarının vadedeli mevduata ödeyebilecekleri faiz oranını sınırlayan «Q Düzenlemesi» (Regulation Q), yasal karşılıkları düzenleyen «M Düzenlemesi» ve Amerikan sermaye pazarında yabancıların borçlanmalarını özendirici olmaktan çıkaran «Faiz Dengeleme Vergisi» (Interest Equalization Tax) bu yasal önlemlerin başlıcalarıdır.

1973 petrol krizi sonrası «Petrodolarlar»ın sisteme girmesi ile Euro-pazarlar olağanüstü boyutlar kazanmış ve fonların, uluslararası düzeyde fon fazlası verenlerden açık verenlere doğru «yeniden dönüşüme sokulması»nda (recycling) yeni yeni finansal merkezler oluşmuştur.

III — Başlıca Merkezler

Petro-dolarların sisteme katılmaları ile olağanüstü boyutlar kazanan 2.5 trilyon dolarlık Euro-para havuzundan pay alabilmek için savaşan pek çok kıyı bankacılık merkezi vardır. Ulusal para dışında ulusal pazar ile ilişkili olmayan mal ve hizmet üreten bu merkezlere Euro-merkez (Euro-centre) de denmektedir. Euro-pazar işlemlerinin yaklaşık olarak üçte birinin gerçekleştiği Londra köklü bankacılık geleneği, coğrafi konum, yetişmiş personel, dil ve ileri düzeydeki iletişim olanakları ile Euro-merkezlerin, kuşkusuz odak noktasıdır. Zürih ve Lüksemburg Avrupa kıtasının diğer önemli finansal merkezleridir.

1973 petrol krizi sonrası gündeme gelen diğer kıyı bankacılık merkezlerini (Orta Amerika ve Pasifik yöresinden başlayarak) kısaca tanıtmaya çalışalım.

Bir vergi cenneti olan ve yabancı bankaların «offshore» işlemlerinden dolayı hiçbir vergi ödemedikleri

Panama'daki kıyı bankacılığı 1960'lı yıllarda başlamış, 1970 yılında Colon serbest ticaret bölgesinin faaliyete geçmesi ile önem kazanmıştır. Çoğunluğu Amerikan kökenli 127 bankanın faaliyette bulunduğu Panama, Latin Amerika'ya yönelik kredi sendikasyonları ve gizli hesapları ile dikkatleri çekmektedir. Ülkede faaliyet göstermek isteyen bankalar geçerli üç lisans türünden en azından birine sahip olmak zorundadırlar. Genel lisans bir bankaya yurt içi-dışı her tür bankacılık işlemi izni verirken, uluslararası lisans yerel bankacılık faaliyetini yasaklamakta, üçüncü tür lisans ise temsilcilik için geçerli olmaktadır. Özendirici vergi yasaları, politik istikrar, bankacılık sırrı, etkin iletişim olanaklarının yanı sıra para birimi olarak dolara dayanma olgusunun Panama'nın «offshore» merkezi olarak uluslararası ününde pay sahibi olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Tropik iklimin büyümlü çekiciliği, sosyal ve politik istikrarı, döviz ve vergi yasalarının esnekliği, İngilizce konuşan uzman personeli ile Bahama, yörenin ve dünyanın önde gelen «offshore» merkezlerindedir. 150 milyar dolarlık pazarda 356 kadar banka kıyasıya rekabet içindedir. Amerikan ve Kanada bankalarının uluslararası kredilerini yerel vergi yasalarından yararlanarak Euro-dolar pazarında röfinanse ettikleri, İsviçre bankacılarının «gizli hesapları» ile güvence arayan fonlara kucak açan Bahama'da son derece etkin bir bankalararası pazar mevcuttur. Dünyanın önde gelen bankalarının faaliyette bulunduğu ada cumhuriyetinde «offshore» işlemlerinin ekonomiye yıllık parasal katkılarının 100 milyon doları aştığı tahmin edilmektedir.

Euro-tahvil ihraçları açısından önem taşıyan Hollanda Antilleri'nin yanı sıra Cayman adaları ve Barbados, yörenin diğer kıyı bankacılık merkezleridir.

Uzak Doğu'da ise önde gelen kıyı bankacılık merkezleri Singapur ve Hong Kong'dur. Singapur 1968 yılında ülkede yerleşik olmayanların mevduatlarında vergi stopajını kaldırarak ve Asya Para Birimi'ni oluşturarak kıyı bankacılığında önemli bir adım atmıştır. Dalgalı Mevduat Belgesi (FRCD,) türünden para pazarı araçları yanı sıra Dalgalı Faizli Tahvil (FRN,) ve Euro-tahvil ihraçları açısından önemli bir finansal merkez olan Singapur, yörenin önde gelen altın borsasına da sahiptir. Çin'in kalkınmasının finansmanında yaşamsal önemi olan Hong Kong ise, kıyı bankacılığı merkezi olmanın ötesinde bir ticaret merkezi olması niteliğine de sahiptir. Offshore işlemlerinin yerel bankacılık işlemlerinden ayrılmadığı, ülke sakinlerinin döviz mevduatlarının da vergiden başışık olduğu Hong Kong, sendikasyon kredilerinde de yörenin tartışmasız önde gelen ülkesidir. 1970'li yıllarda büyük umutlarla faaliyete geçen Filipin kıyı bankacılık merkezi, yetersiz altyapı, bankalararası pazarın yokluğu gibi nedenlerle başarısız olmuştur.

Coğrafi konumu, son derece gelişmiş iletişim ve ulaşım olanakları ile Bahreyn, Ortadoğu'nun en önemli bankacılık merkezidir. Ülkede 1975 yılında başlayan «offshore» işlemleri büyük ölçüde komşu Suudi Arabistan'ın petrol gelirleri ile bağlantılı olmuştur. Bahreyn'de faaliyet gösteren 77 «Kıyı Bankacılık Birimi»nin (OBU,) işlemlerinin yaklaşık olarak yüzde 70'i Suudi Riyal cinsindedir.

Ulusal paralarının kullanımından

fazlaca hoşnut olmayan Suudi Arabistan Para Kurumu (SAMA), Bahreyn'de faaliyet gösteren kıyı bankalarının başında «Demoklesin Kılıcı»dır. Geçtiğimiz yıl Suudi bankalarının kıyı bankaları ile gerçekleştirecekleri riyal birimli sendikasyon kredilerine katılımında ön izin koşulunu getiren SAMA, son olarak Bankalar Güvenlik Mevduat Hesabı (BSDA,) adı altında yeni bir finansal araç lansse etmiştir. Hazine Bonusu benzeri sözkonusu araç fazla likiditeyi emme, faiz oranlarını etkileme ve para pazarını denetleme açısından Suudi para otoritelerine büyük esneklik tanımaktadır. Yine yakınlarda gündeme gelen bazı Suudi bankalarının yasal karşılık ayırma zorunluluğu, sonuçta Bahreyn'in can damarı Suudi fonlarının giderek azalması demektir.

IV — «Offshore» İşlemleri

Kıyı bankacılık merkezleri temelde «kayıt» (booking) ve «fonksiyonel» merkezleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Sözkonusu ayırım başlıca «offshore» işlemlerini belirleme açısından önem taşımaktadır.

«Kayıt merkezleri» uluslararası bankaların az sayıda şube ve bazı durumlarda hiç şube açmaksızın (diğer bankalarca temsil edilmek suretiyle) faaliyette buldukları ve diğer finansal merkezlerde gerçekleştirdikleri kredi ve tahvil operasyonlarını, vergi avantajı nedeniyle üzerlerinden geçirdikleri ve muhasebe kayıtlarını tuttukları finansal merkezlerdir. Yıllık sabit bir ücretin dışında herhangi bir vergi ve kambiyo denetiminin sözkonusu olmadığı bu grubun tipik örnekleri; Hollanda Antilleri, Cayman adaları ve Avrupa kıtasında Lichtenstein'dir. Özellikle yakın zamanlara dek Amerikan şirketlerini Euro-tahvil ih-

raçlarında stopaj kesintisi derdinden kurtaran Hollanda Antilleri'nin durumu bu açıdan oldukça ilginçtir. Uluslararası tahvil ihracına giden çok çok Amerikan şirketi, geçtiğimiz yıllarda Hollanda Antilleri'nde yardımcı şirketler kurmuş, bunlarda ana şirket garantisi ile borçlanarak sağladıkları fonları ana merkeze kredi olarak plase etmiş ve stopaj sorununu halletmişlerdir. 1984 Temmuz'unda A.B.D.'nin Euro-tahvil ihraçlarında stopajı kaldırmaması, Hollanda Antilleri'nin çecikiliğini ortadan kaldırmıştır.

«Fonksiyonel» merkezler ise «devletsiz para»ların uluslararası düzeyde oluşturdukları bütünleşmiş bir para ve sermaye sistemi olarak tanımlanan Euro-pazarların halkalarıdır. «Dıştan dışa» bankacılık olarak tanımlanan kıyı bankacılık işlemleri günümüzde giderek kabuk değiştirmektedir. 1960'lı yıllarda ulusal bankacılık sistemini düzenlemek ve sermaye çıkışını önlemek isterken yasal boşluklar nedeniyle bir yerde ülke dışına dolar akışını davet eden A.B.D., artık New York'ta faaliyete geçen «Uluslararası Bankacılık Olanğı» ile kendi bankalarını kendi ülkelerine davet etmekte ve Londra'nın geleneksel üstünlüğüne bu yolla son vermeye çalışmaktadır. 1979 sonrası tüm kambiyo denetimlerini ortadan kaldıran İngiltere ise Euro-pazarların odak noktası olma niteliğini sürdürürken, Yen'in uluslararası nitelik kazanması doğrultusunda Tokyo'da kıyı bankacılık merkezi çalışmalarını sürdüren Japonlar da yarışa katılmaya hazırlanmaktadır. Bir diğer anlatımla «Offshore» ve «Onshore» bankacılık işlemlerini ayıran sınır giderek belirsizleşmektedir. Yine de yöresel gerekler ve yasal düzenlemeler nedeniyle belirli finansal merkezlerin belirli

alanlarda uzmanlaşmaya gittikleri kıyı bankacılığında işlemleri iki temel gruba ayırmak mümkündür :

1. Kısa Vadeli İşlemler : Kısa süreli fon sunu ve istemini karşı karşıya getiren para pazarı işlemleri çeşitli kıyı bankacılık merkezlerinde farklı önemlere sahiptir.

Sözgelimi, Ortadoğu yöresinin en önemli finansal merkezi sayılan Bahreyn, işlemlerinde Suudi Riyali ve Kuveyt Dinarı gibi komşu ülke paralarına ağırlık vermekte, birey ve kurumlardan, ABC ve Gulf International vs. konsorsiyum bankalarından ve bankalar arası pazardan topladığı fonları bölgenin kalkınmasına yönlendirmektedir. Londra ve Singapur dolar birimli Mevduat Belgesi (CD) ihracı ile para pazarına ağırlık verirken, Bahama adaları ve Panama, İsviçre benzeri gizli hesaplarla kaçak fonlara kucak açmakta, Lüksemburg ise Alman bankalarının «offshore» işlemleri için baz oluşturmaktadır.

2. Orta ve Uzun Vadeli İşlemler: Uluslararası kredi ve tahvil ihraçları, kıyı bankalarının bu grup içerisinde yer alan temel iki işlevidir.

Kısa vadeli mevduatların orta ve uzun vadeli plasmanını amaçlayan, birden çok bankanın katkısıyla gerçekleşen ve bu dalgalı faiz bazına dayalı Euro-kredi sendikasyonları, kıyı bankacılığının çekici alanlarının başında gelmektedir. Hong Kong örneğinde olduğu gibi pek çok finansal merkez, «yönetici banka» sendikasyon ücretlerinin vergilendirilmesi vs. önlemlerle bu alanda ön plana geçmek isterler. Gerçekten de son yıllarda Bahama Latin Amerika'ya, Hong Kong Uzakdoğu'ya Bahreyn'de Ortadoğu'ya yönelik kredi sendikasyonlarında dikkatleri çekmektedir.

Uluslararası tahvil pazarı, kıyı bankalarının yakından ilgilendiği bir diğer alandır. Sözkonusu pazar iki tür menkul değer, yabancı tahvil ve Euro-tahvilin oluşturduğu bir pazardır.

Yabancı tahvil (foreign bond) tek bir ulusal sermaye pazarında satışa sunulan bir menkul değerdir. Büyük bir bölümü ülke sakinlerince satın alınan, ihracın yapıldığı ülkenin yasal düzenlemelerine bağlı bu tahviller, o ülke parası ile değerlendirilmekte ve satış-ihraç garantisi (underwriting) ulusal bir kurumca üstlenilmektedir. Son yıllarda İsviçre yabancı tahvil ihraçlarında büyük bir sıçrama yaparak «yankee» pazarının geleneksel üstünlüğüne son vermiştir. Yabancı tahvil ihraçları açısından bir diğer önemli ülke, Türkiye'nin de girişe heveslendiği Japonya'dır. Bu pazarda çıkarılan tahvillere «Samurai» tahvilleri denmektedir.

Euro-tahvil (Euro-bond) ise, ihraç ve satış garantisi işlemi uluslararası bir kurumca gerçekleştirilen ve aynı anda pek çok ulusal sermaye pazarında satışa sunulan uluslararası bir menkul değerdir. Çoğu kez, borçlanmanın kendi ulusal parası dışında uluslararası kullanımı olan bir para veya hesaplama birimi, tahvilleri değerlemede temel alınmaktadır. Bu tür menkul değerlerde stopaj kesintisi yanı sıra borsaya kotasyon zorunluluğu yoktur.

Pay Senedine Dönüştürülebilir ve «Varant» Ekli Euro-tahviller'in yanı sıra Değişken Faiz Bazında Dalgalı Borç Senetleri (FRN,) uluslararası alanda giderek önem kazanmaktadır. Özellikle bankalarca da yeğlenen dalgalı faizli borç senetleri ihraçları, toplam ihraçlar içerisinde 1985 yılı sonunda % 40'lık bir paya ulaşmıştır.

Euro - pazarların gelişimi doğrul-

tusunda tahvil ve kredi pazarını bir yerde birleştiren Senet İhraç Olanğı (NIF,) ya da Yankee Tahvili kredi türünden «melez» finansal araçların da son yıllarda yaygın kullanım buldukları gözlenmektedir.

Leasing, para swap'i, yatırım ve servet yönetimi, altın ve döviz işlemleri, faktoring, forfaiting vs. dışsatım finansman yöntemleri de başlıca kıyı bankacılık faaliyetleri arasındadır.

V — Türkiye ve Kıyı Bankacılığı

Finansal kiralama ve serbest bölgeler yasaları sonrasında kıyı bankacılığı, Türkiye'nin uluslararası finans gündemininin öncelikli konusudur. 1976 yılından beri yabancı ortaklı bir bankanın özel izinle kıyı bankacılığı yapma yetkisine sahip olduğu ülkemizde konuya duyulan yoğun ilginin nedenleri nelerdir? Değişen koşullar doğrultusunda bölgemizin en önemli «offshore» merkezi Bahreyn ile rekabet şansı var mıdır? Kimlere ne tür hizmetler verilmelidir? İletişim ve ulaşım açısından acaba yeterli altyapı mevcut mudur? Kıyı bankacılık merkezlerinde uluslararası bankaların her türlü kambiyo ve vergi denetiminden bağımsız «dilediğince at oynatabilmeleri» savı ne denli geçerlidir? Ve nihayet Türkiye, ulusal bankacılık sektörleri yok denecek tropik bazı adalar gibi birer vergi cenneti olabilir mi? Konuyu ülkemiz açısından aşağıdaki satır başları ile irdelemek istiyoruz.

i) Türkiye ülke risk sıralamalarında yavaş da olsa yukarılara doğru tırmanmaktadır. 12 Eylül 1980 sonrası sağlanan politik istikrarın yanı sıra dışsatım artışı ve düzenli borç ödemeleri, uluslararası finans çevrelerine güven vermiştir. Bir yerde Brezilya, Meksika gibi gözde müşterilerinin borçlarını ödeyemeyip, iflasın eşiğine

düşükleri bir dönemde uluslararası bankacıların yeni, yıpranmamış ve güvenilir bir müşteri bulma, ona inanca zorunluluğu da bu güvenin hazırlayıcısı olmuş ve katı kambiyo denetimlerini yumuşatan, yabancı sermayeyi özendirme seferberliğine girişen Türkiye, IMF'nin de desteği ile dış finans çevrelerinin yeni gözdesi olmuştur. Artık İstanbul, geçen iki yılda yabancı bankaların şube açma yarışına giriştikleri bir kenttir. Yeni ve kârlı iş arayışlarındaki yabancı bankalara, eğer yeterince özendirici koşullar tanınırsa, kıyı bankacılığı ile ilgilenmeleri doğaldır.

Ya bizimkiler? Yabancı bankaların iç pazardaki rekabetinden iyice rahatsız olan, gözde müşterilerini elden kaçırma tehlikesini yaşayan ulusal bankalarımızın konuya yaklaşımların-

da ise; «Madem ki mevduat munzam karşılığı, likidite zorunluluğu yokmuş, o halde kenarından köşesinden bizde bulalım.» anlayışı egemen görünmektedir. Uluslararası finans ve bankacılık uygulamalarından oldukça uzak bir anlayışla çalışan, çağdaş teknoloji ve uzman personelden yoksun bankalarımızın «dıştan dışa» bankacılığın güçlükleri ve gereklerinin bilincinde oldukları umulur.

Kaldı ki dünyada kıyı bankacılık sektörü de kriz içindedir. Hong Kong ve Singapur gibi «offshore» merkezlerinde kıyı bankaları neredeyse işsiz durumda bulunmakta; Bahreyn, Suudi Arabistan'ın azalan petrol fonlarının sancısını çekmekte; başta Bahama olmak üzere «vergi cenneti» tropik adalar, New York'da faaliyete geçen Uluslararası Bankacılık Olan-

Türkiye Etibank'a Güveniyor Dünya Etibank'a Güveniyor

Etibank Anadolu toprağına gömülü kromu, bakır, boksiti, çinkoyu ve daha nice madeni gümüşüne çıkarıp, işleyerek dövize dönüştüren bankadır.

Dünyanın ve Türkiye'nin güvenilen bankası Etibank, 163 milyar sermayesi, deneyimli uzman personeliyle, tüm bankacılık ve dış ticaret işlemlerinizde sizin de "güveneceğiniz" güçlü bankadır.

ETIBANK

güçlü kuruluş güçlü bankacılık
Sermayesi 163 milyar

ğı (International Banking Facilities) rekabetini iyice hissetmektedirler.

ii) Serbest bölge yasasının kabulü, kıyı bankacılığına ilgiyi arttırmıştır. Ülkemizde serbest bölge ve kıyı bankacılıklarının çoğu kez eş anlamı olarak kullanıldıkları gözlenmektedir. Serbest ticaret bölgelerinin varlığı, vurgulamaya çalıştığımız gibi, kıyı bankacılığını kolaylaştıran bir etmendir. Fakat bu tür bankacılık ile serbest bölge sınırları içerisinde yapılıp, diye bir kural da yoktur. Dünyada serbest ticaret bölgesinin olmadığı pek çok ülkede «dıştan dışa» bankacılık işlemleri yapılmaktadır. Ülkemizde de coğrafi konumu, tarihi ve kültürel önemi, nispeten yetişmiş personeli, ulaşım ve iletişim olanakları ile İstanbul kentinin «offshore» merkezi olma şansı daha fazladır.

iii) Kıyı bankacılık merkezleri müşterilerini üstün ve farklı hizmet sunma yarışı içindedirler. Sözelimi Bahama ve Cayman adaları gibi «vergi cenneti» Pasifik adaları, bir yandan İsviçre benzeri gizli hesaplarla kaçan fonlara kucak açmakta, öte yandan Latin Amerika'ya yönelik kredi sendikasyonlarından giderek daha fazla pay almaya çalışmakta; Hollanda Antilleri Euro-tahvil ihraçlarında Amerikan şirketlerini vergi derdinden kurtarıırken, Panama Colon serbest ticaret bölgesinde Japon ve Amerikan yatırımcıların artan ilgisine dayanmaktadır. Uzakdoğu'da Hong Kong ve Singapur kredi sendikasyonu, mevduat belgesi (CD) leasing, vadeli döviz ve altın gibi işlemlerle uluslararası fon havuzundan pay koparmaya çalışırken, Ortadoğu'nun en önemli finansal merkezi sayılan Bahreyn, komşu Suudi Arabistan için bir para pazarı işlevini gerçekleştirmektedir.

Önemli sayılabilecek bir gecikmeyle kıyı bankacılığına soyunan Türkiye, uluslararası rekabetten pay alabilmek için belirli «offshore» işlemlerinde uzmanlaşmak, kime ne tür hizmet vereceğini somut bir biçimde ortaya koymak ve kıyı bankalarına da rakiplerinden farklı kolaylıklar sağlamak zorundadır. Her şeyden önce bir gerçeği saptamakta yarar vardır: Beyrut iç savaşı sonrası Türkiye ayağına kadar gelen şansı iyi kullanmamış ve bu alanda üstünlüğü Bahreyn'e kaptırmıştır. Geçen on yıl boyunca gerekli altyapıyı tamamlayıp, uluslararası bankacılığı öğrenen Bahreyn ile rekabetimiz, kanımca yakın gelecek için fazlaca gerçekçi gözükmemektedir. Ne var ki Bahreyn'in Körfez'deki savaş yöresine yakınlığı, uluslararası bankacıları oldukça tedirgin etmektedir. Bu tür gelişmelere uluslararası bankacıların duyarlılığı ise bilinen bir gerçektir. Geçenlerde Hollanda Antilleri'nin eski prestijini yitirdiğini öne süren Bank Leu'nun bir günde 60 milyon doları Bahama'ya getirmesi, bu olgunun tipik bir kanıtıdır. Bu nedenle politik ve ekonomik istikrarın sürekliliği halinde ülkemiz açısından benzer gelişimler beklenebilir.

iv) Yabancı sermaye, kıyı bankacılığı ile yakından ilgilidir. Özellikle serbest ticaret bölgeleri ile artacak iş hacminin ve üçüncü ülke işbirliğinin finansmanında «offshore» hizmetlerine gerek duyulacaktır. Bu nedenle uluslararası kredi ve tahvil, vadeli döviz ve altın, leasing ve dış ticaretin finansmanı konularında uzmanlaşmaya gitmek, uluslararası rekabet açısından gereklidir.

v) Uluslararası alanda sesini giderek daha fazla duyurmaya başla-

Turyağ, seçkin ürünleriyle yaşamınızda, yanınızda!

"Oncu" Turyağ'ın hepsi birbirinden kaliteli ürünleri, yaklaşık 70 yıldır yaşamımızın her anında, yanınızda. BIO TURSİL, BIO TURSİL OTOMATİK, PRİL, PRİL OTOMATİK ve DIXİ gibi deterjanlardan çamaşır yumuşatıcısı VERNEL'e, YAYLA, YAYLA AYÇİÇEK, UFA gibi nebati margarin ve yağlardan endüstriyel yıkama maddelerine kadar tüm Turyağ ürünleri, çok çeşitli alanlarda güvenle kullanılıyor. Evlerde, otellerde, hastanelerde, bürolarda, fabrikalarda hep Turyağ var... Hep Turyağ gücü, Turyağ büyüklüğü, Turyağ güvencesi var.

70 yıllık geçmişi ile, "ilk"leri ve "ilke"leriyle güvendiğiniz Turyağ her zaman yaşamınızda, yanınızda.

Turyağ

TURYAĞ PK 1/1 İZMİR

Turyağ bir Henkel Grubu ve Yapı Kredi AŞ kurulusudur

Sermaye Piyasası

Doç. Dr.
M. ŞÜKRÜ TEKBAŞ

UZUN zamandan beri merakla beklenen İstanbul Menkul Değerler Borsası, faaliyetine 3 Ocak 1986'da başladı. Bu tarihten itibaren menkul değer alım ve satımları Borsa'da gerçekleşmeye başladı ve dolayısıyla bunların değerleri de Borsa'da gerçekleşti. Faaliyetinin ilk ayı içinde, Borsa'da hisse senedi fiyatlarının önemli ölçüde değer kazanması ile Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi İndeksi 36.03 puan artarak 297.38 puana yükseldi.

Bir ay içinde Borsa'nın 40 şirkete ait hisselerin işlem gördüğü birinci pazarında, 38 şirkete ait toplam 158.582 hisse senedi el değiştirmiş ve bu işlemin toplam değeri 311.6 milyon TL'yi bulmuştur. Birinci pazarı oluşturan bu hisselerin dışında kalan ve halka açık olan diğer şirketlere ait hisselerin oluşturduğu ikinci pazarda da 10 şirkete ait 22.540 hisse senedi işlem görmüştür. Bu arada Borsa'da 231.1 milyon TL'lik tahvil alınıp satılmıştır.

1986 yılının ilk ayı içinde Akçimento % 43.6 oranında değer artışı göstererek 9.400 TL'den 13.500 TL'ye, Çimsa % 72.8 değer artışı ile 3.000 TL'den 5.185 TL'ye, Ege Gübre % 40 değer artışı ile 4.900 TL'ye yükselmişlerdir. İzocam'da değer artışı % 47.4, Kav'da % 62,5, Lassa'da % 37,8, T. Demir Döküm'de % 105.3 oranında gerçekleşmiştir. En çok işlem gören hisselerin başında T. İş Bankası, İzocam, Çelik Halat, Kordsa, T. Gübre Fabrikaları, Rabak, Sarkuysan, Lassa, Çimsa ve T. Demir Döküm yer almışlardır. Birinci pazarda, Aksa ve Plastifay dışında diğer hisseler de değişik tutarlarda işlem görmüşlerdir.

Faaliyet dönemini 30 Eylül itibarıyla tamamlayan T. Siemens 1985 yılı kârından % 120.5 oranında kârpayı dağıtmaya karar vermiştir. Şirket, Genel Kurul'da, ayrıca, sermayesini 1.4 milyar TL'den 2.8 milyar TL'ye yükseltme kararı almıştır. Sermaye artırımını nakit karşılığı olarak planlanmıştır.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, 1986 yılı içinde gerçekleştirdiği 4 ihalede toplam 245 milyar TL'lik menkul değer satışına sunmuş ve bunların ancak 157.9 milyar TL'lik bölümünü satabilmiştir. Bu ihalelerde 6 ay vadeli Hazine bonusu ile bir ve iki yıl vadeli devlet tahvili satışına sunulmuştur. Yılbaşından bu yana satışa sunulan 75 milyar TL'lik Hazine bonusuna karşılık 80 milyar TL'lik bono-

Yazarın Notu: Yazının sonundaki tabloda yer alan şirketlerden Baştaş, Batı Anadolu Çimento, Bursa Çimento ve Makina Takım; İstanbul Menkul Değerler Borsası'nın birinci pazarına dahil değildir. Makina Takım, ikinci pazarda işlem görmüştür.

nun satışı gerçekleşirken, 135 milyar TL'lik bir yıl vadeli devlet tahvilinin 71.9 milyar TL'lik bölümü ve 35 milyar TL'lik iki yıl vadeli tahvilin 6 milyar TL'lik bölümü alıcı bulabilmiştir. Altı ay vadeli Hazine bonosu dört ihalede de alıcı bulurken, bir yıl vadeli tahvil ilk üç ve iki yıl vadeli tahvil ilk iki ihalede satılabilmektedir.

Altı ay vadeli bonolar birinci ihalede % 51.08 ve sırasıyla % 50.70, % 50.78 ve % 51.36 ortalama faiz oranlarından işlem görmüştür. Bir yıl vadeli tahvilde ortalama faiz oranları birinci ihalede % 54.09, ikincide % 54.17 ve üçüncüde % 54.20; iki yıl vadeli tahvilde de birinci ve ikincide % 52.23 olarak gerçekleşmiştir. Bütün ihalelerde ortak olan özellik, ortalama faiz oranlarında bir artış olduğu ve bunların 1985 yılının son haftalarındaki ihalelerde gerçekleşen faiz oranlarından daha yüksek düzeylerde ortaya çıktığıdır. Bu durumda faiz gelirlerindeki % 1 oranındaki yeni vergi, menkul değeri satın alan yatırımcı yerine borçlanan (devlet)'a yansıtılmış olmaktadır.

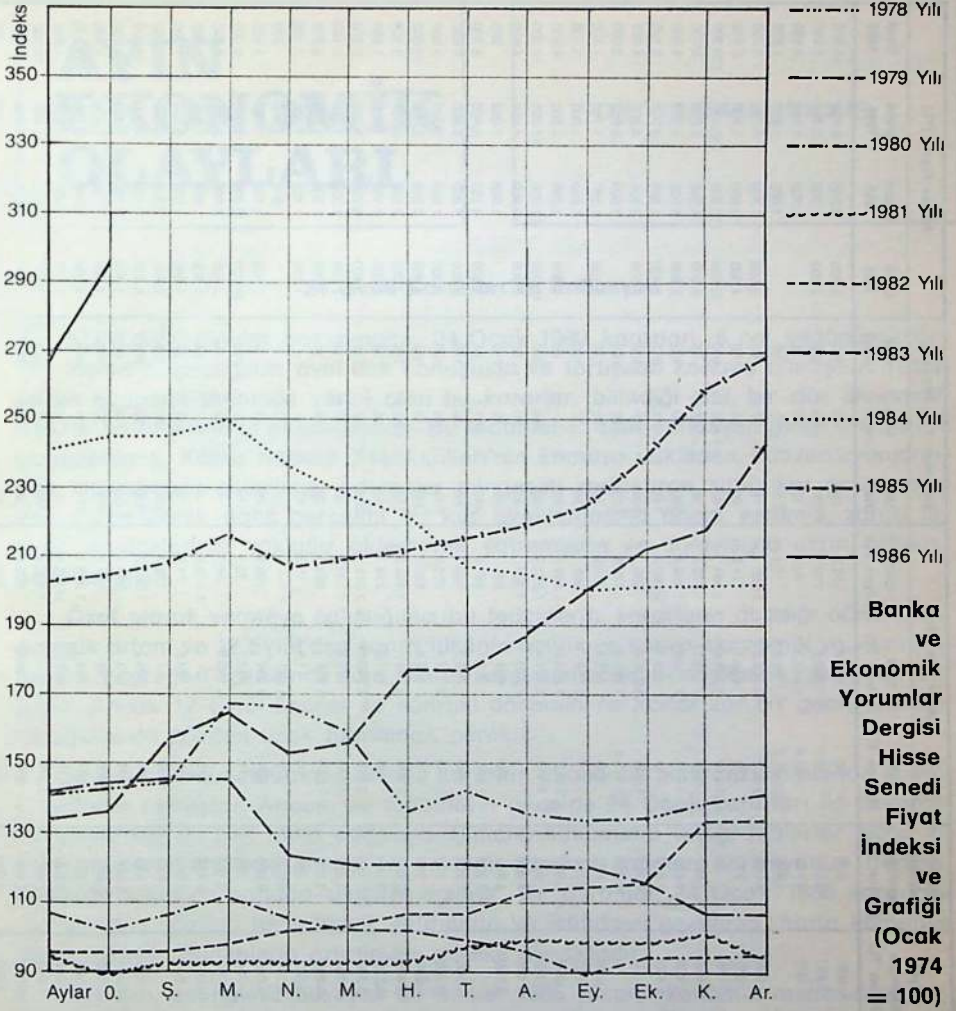
Bu arada, Boğaziçi Köprüsü ve Keban Barajı «Müşterek Gelir Ortaklığı» senetlerinin satışına 12 Şubat'ta başlanması planlanmış olup bu senetlerin yıllık gelirlerinin % 50 civarında olması öngörülmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu, 1986 yılı için de 133.5 milyar TL'lik menkul değere ihraç izni vermeyi planlamaktadır. Bu tutar, 1985 yılında gerçekleşen tutardan % 19 oranında bir artışı ifade etmektedir. Bunun 45 milyar TL'lik kısmının tahvil ve 88.5 milyar TL'lik kısmının hisse senedinden oluşacağı tahmin edilmektedir. Ancak çeşitli yazılarımızda da belirttiğimiz gibi, bu tutar bir halka satış anlamına gelmemekte, hisse senetleri konusunda sadece bir sermaye artırımı niteliği taşımaktadır. Bir Menkul Değerler Borsası'nın bulunduğu bir ortamda satış, sadece bu Borsa içinde yapılabilir ve yapılmalıdır. Bunun dışında, Sermaye Piyasası Kurulu'nun hisse senetleri ihraç izninin hiçbir anlamı yoktur. Ayrıca, tahvil konusunda da ihraç izni, bir satış anlamına gelmeyeceği gibi, satışı gerçekleşen tahviller de halka satılmış anlamına gelmeyecektir. Bir tahvilin halka satılmış sayılması, satışın bir aracı kuruluş kanalıyla yapılması halinde söz konusu olabilecektir. Bunun dışındaki tahviller, aile şirketlerinde, ortaklara faiz türünde, vergiden düşülebilen, bir kârpayı ödemesi amacını gütmektedir.

Sayın Okurumuz,

1986 yılı abonenizi yenilediniz mi?

Bekliyoruz...

AYLAR	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Ocak	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04	94.18	135.51	243.11	202.78	297.38
Şubat	118.57	120.82	140.09	144.25	105.08	90.24	94.60	157.44	243.77	207.73	
Mart	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	91.76	97.99	165.21	249.65	214.77	
Nisan	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	90.37	101.49	152.04	235.43	207.07	
Mayıs	118.00	127.26	159.26	120.49	101.63	91.66	102.60	156.08	227.24	209.20	
Haziran	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	91.83	106.38	176.25	220.66	210.89	
Temmuz	119.81	128.22	143.21	121.69	98.18	97.63	106.22	176.40	207.07	213.75	
Ağustos	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	98.53	113.08	186.42	204.24	218.60	
Eylül	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	97.89	112.47	199.71	198.36	226.70	
Ekim	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	97.35	115.27	212.63	200.20	238.27	
Kasım	119.19	139.00	138.71	107.66	94.51	100.27	132.45	217.12	200.44	258.90	
Aralık	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	94.18	133.33	242.03	202.10	261.35	

Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (Milyon TL)	Çikarılmış (Ödenmiş) Sermaye (Milyon TL)	Takvim Yılı Kârı			Dağıtılan Kâr Payı (%)				Piyasa Fiyatı (TL)		
				1983 (Milyon TL)	1984 (Milyon TL)	1982 (Milyon TL)	1983 (Net)	1984 (Net)	1982 (Net)	Ocak 1985	Kasım 1985	Aralık 1985	Ocak 1986
1	AKCİMENTO	830	630	180	533,8	318,2	20	50	50	3.700	8.250	9.400	13.500
2	ANADOLU CAM	3.500	3.500	733	1.003,5	772,5	100	50	100	2.200	1.400	1.450	1.650
3	ARÇELİK	8.000	8.000	792,8	4.440,3	40,4	10,4	4	4		1.700	1.750	2.150
4	AYMAR	4.000	4.000	22,9	746,9	115,4	5	95	20		1.600	1.600	1.835
5	BAĞFAŞ	4.000	4.000	2.623	3.505,5	1.880	75	60	65		2.500	1.700	2.200
6	BASTAS	270	270	228	830,7	171,9	40	65	50		4.000	3.800	3.800
7	BATI ANADOLU ÇİM	75	75	1746	3.345,6	1.044	740	1400	400		30.600	110.000	110.000
8	BURSA CİMENTO	567	567	591	1.176,7	472,7	35	75	85		4.500	5.500	6.000
9	CELİK HALAT	5.400	1.080	1.211	1.770,4	1.109,4	100	60	133		3.250	5.500	6.000
10	CİMSA	1.440	1.440	710	423,3	2.062,7	145	17,2	387,7		2.400	3.000	5.185
11	CUKUROVA ELEKTRİK	15.000	1.200	1.228	3.326,3	685	105	130	100		2.500	3.200	4.025
12	DOKTAŞ	800	800	1.575,6	1.335,2	779,9	120	40	100		3.600	3.500	3.000
13	EGZACIBASI YATIRIM	4.200	4.200	339	275,4	216,3	30	32,5	30		1.100	1.150	1.100
14	EGE BİRACILIK	4.200	4.200	1.217	1.059	909	50	30	100		1.000	1.000	1.100
15	EGE GÜBRE	800	800	1.269	1.231,5	1.045,7	40	30	80		3.000	3.250	3.500
16	GOOD YEAR	483	1.400	1.458	2.421,4	1.293,7	150	250	800		11.000	12.000	12.000
17	GÜBRE FABRİKALARI	1.400	1.400	—	1.970	1.323	60	70	60		2.600	3.800	4.000
18	GÜNEY BİRACILIK	4.200	4.200	646	604	935	50	30	100		1.000	1.000	565
19	HEKTAŞ	1.200	1.200	1.085	1.365,1	687,8	140	241,3	84		5.500	4.250	4.600
20	İZOCAM	1.500	1.500	656	785,3	550,7	60	96	170		3.400	3.800	5.600
21	KARTONSAN	6.000	6.000	1.173	2.879,4	925,5	110	56	120		2.000	1.600	1.700
22	KAV	240	240	618	507,4	483,7	300	110	500		8.000	7.000	8.000
23	KOC HOLDİNG	10.000	10.000	2.398	3.645	1.404,4	150	42,5	150		3.000	2.500	3.100
24	KOC YATIRIM	5.000	3.000	588	807,2	438,7	50	56	50		1.150	1.200	1.650
25	KORDSA	3.750	3.750	3.112	4.340,7	2.015	260	50	179		3.400	5.200	5.200
26	KORUMA TARIM	2.250	2.250	1.173	922,5	1.351,2	80	32,5	110		2.000	1.300	1.250
27	LASSA	10.800	10.800	1.569	4.496	983,1	20	20	10,1		1.250	1.500	1.600
28	MAKİNA TAKİM	3.000	750	96	111,4	15,3	15	—	0		1.100	1.100	1.100
29	METAŞ	6.000	6.000	376	1.087	—	—	—	3,2		800	800	820
30	NASAŞ	6.000	6.000	634	1.294	1.069	25	25	6,8		1.000	1.100	1.425
31	NUH CİMENTO	786,5	786,5	170	912,7	82,5	170	50	44,4		29.000	6.000	6.000
32	OLMUKSA	2.700	2.700	z	983,9	58,1	—	90	10		2.600	2.000	2.940
33	OTOSAN	10.000	9.456	625	—	1.118,4	4	—	84		1.400	950	950
34	PİMAS	2.500	2.500	202	28,5	134,9	8	138	22		1.900	1.500	1.500
35	PİLASTİFAY	450	450	945	636,2	1.367,3	200	40	300		6.800	2.500	2.500
36	POLYLEN	6.000	2.800	815	873	519,7	50	30	60		8.500	7.000	10.000
37	RABAK	5.000	2.625	1.006	286	832,7	100	20	95		1.600	1.700	1.700
38	SARKUYSAN	520	520	1.227	1.192,1	1.377,7	250	85	400		9.000	9.200	11.000
39	SİFAS	6.000	4.400	819	869,8	z(185,4)	—	13,5	z		1.000	950	950
40	TÜRK DEMİR DOKUM	1.400	1.400	1.870	—	1.432,9	160	105,5	200		11.000	11.500	10.500
41	TÜRK SİEMENS	30.000	17.000	850	2.096,6	800,6	54	12,5	104		1.350	1.000	1.950
42	TÜRKİYE İŞE VE CAM	3.000	3.000	453	z	510,3	40	—	50		1.600	950	1.050
43	UNİROYAL												

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DR. YILDIRIM KILKIŞ

24 Ocak Kararları ve Enflasyon

EKONOMİK olaylar bakımından, 24 Ocak 1980 kararları, 6 ncı yıldönümü dolayısıyla, geçtiğimiz ayın çok konuşulan ve tartışılan konusu olmuştur. Türkiye'nin ekonomi tarihinde yerini alan bu kararlar, bilindiği gibi, bir dizi ekonomik istikrar tedbirlerinden oluşmaktadır. Bu tedbirlerle; aşırı enflasyon gidişi bir ölçüde yavaşlatılmış, Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin kamuya yüklenen sübvansiyonlarından kaçınılmaya çalışılmış, ödemeler dengesini zorlaştıran sabit kur politikasından vazgeçilerek daha gerçekçi bir kur uygulamasına önem verilmiş, zaruri ihtiyaç maddelerinin yokluğu giderilerek yatırımların ve dolayısıyla arzın artması hedeflenmişti.

Özet olarak vermeye çalıştığımız bu tedbirlerin, kararların alındığı dönemdeki anarşik ortam ve 12 Eylül'den sonra ülkenin politik ve sosyo-ekonomik yapısını düzeltme gayretleri içerisinde tam olarak uygulanabildiğini söylemek, mümkün değildir. Ancak 12 Eylül öncesi ve sonraki dönemin ne kadar zor bir geçiş dönemi olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir.

Mevcut hükümetin almış olduğu kararlar, ekonomik istikrar bakımından önemli tedbirler olmuştur. Ancak, bu tedbirlerin genelde 24 Ocak kararları ile devamlılık gösterdiği de pek iddia edilemez. Şimdiki hükümetin aldığı tedbirler daha ziyade moneter nitelikte olmuş ve devamlı zamlara rağmen enflasyonun frenlenmesinde istenilen sonuca ulaşılamamıştır. Bu durumda 24 Ocak 1980 kararlarının yeniden gözden geçirilmesi, yatırımları ve istihdamı geliştirici, hatta kamunun öncü olacağı girişimlerin artırılması gerekli olmaktadır.

Nitekim, geçtiğimiz bir aylık dönemde, 1985 yılının ekonomik muhasebesi yapılırken, bu yıla ait enflasyon oranlarının Hazine'ye göre % 40, Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre % 43.2 olduğu açıklanmaktadır. Gerçekte bu oranlar da fiyat endekslerinin nasıl hazırlandığını bilenler için tartışmaya açıktır. Sonuçta günlük yaşamın baskısı altında bunalan, geniş bir vatandaş kitlesi olmaktadır. Bununla beraber, 1986 yılında enflasyon hızının 1985'e nazaran yavaşlayacağı bazı çevrelerce tahmin edilmektedir. Bu tahminlerin doğru çıkmasını dileyelim...

Vergi Kanunları ile İlgili Kararlar

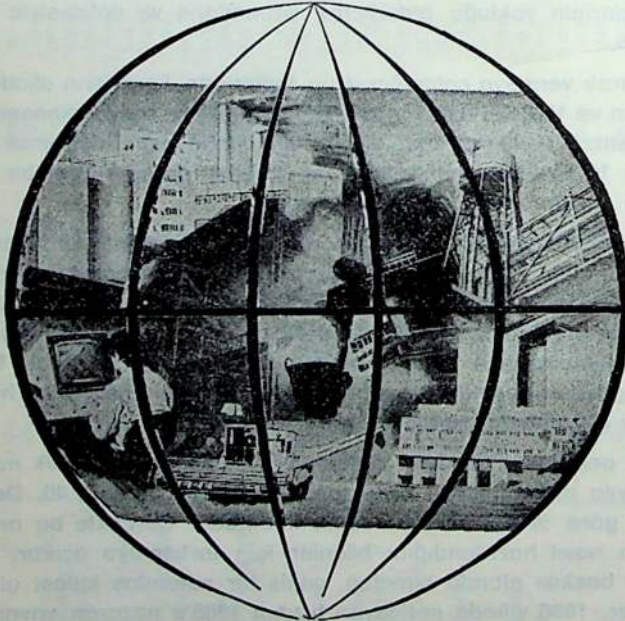
26 Aralık 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararları, 11 Aralık 1985'te yayınlanan vergi kanunlarındaki değişikliklerle ilgili olarak bazı yeni düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemelerin başlıcaları şöyle özetlenebilir :

- Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan hadler yükseltilmiştir.
- Damga Vergisi'ne tabi kâğıtlara uygulanacak miktar ve oranlar yeniden düzenlenmiş ve açıklanmıştır.
- Kaynakta vergi tevkifatı oranları yeniden belirlenmiştir.
- Taşıt Alım Vergisi bir kat artırılmıştır.
- Harçlar Kanunu'na bağlı tarifelerde maktu ve nispi harçların asgari ve azami miktarları yeniden belirlenmiştir.

Değişen Vergi Kanunları ile İlgili Tebliğler

11 Aralık 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan bazı vergi kanunlarındaki değişiklikleri Dergimizin geçen sayısında özet olarak vermiştik. Bu kanun değişiklikleri ile ilgili 12 adet tebliğ 31 Aralık 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayın-

Ciddi ve istikrarlı yönlendirme, tasarrufun güvencesidir.

Türkbank, tasarrufun güvencesine
ve yönlendirilmesine
gösterdiği
özen ve ciddiyetle, ülke ekonomisine
büyük katkılar sağlamaktadır.
Mutluyuz, gururluyuz.

Daima güvenle,
daha mutlu geleceğe.

lanmış bulunmaktadır. Aşağıda, söz konusu tebliğlerin başlıcaları kısaca açıklanmaktadır.

- Telafi edici usulde KDV mükellefiyeti kaldırılmış ve tüm mükelleflerin mal satışında % 10 KDV tahsil etmeleri kabul edilmiştir.
- Fatura düzenleme zorunluğu 100.000 liraya yükseltilmiş olup, bu meblağın altındaki alım satımlar için, meblağı yazı ile belirterek perakende satış fişi ile veya yalnız yazarkasa fişi düzenlenmesi ile işlem yapılmasının yeterli olduğu hükmüne bağlanmıştır.
- Vergi miktarlarına ilişkin itirazları sonuçlandıran Uzlaşma Komisyonları'nın miktar tavanları, il gruplarına göre farklı olarak yükseltilmiştir.
- Motörlü Taşıt Alım Vergisi miktarları yeniden tespit edilmiştir. Ayrıca Motörlü Taşıt Vergileri'nin iki taksitte «Taşıt Pulu» esasına göre ödenmesi kabul edilmiştir.
- Ticaret erbabının vergi mevzuatına esas olan ciro hadleri yükseltilerek, alışları 100 milyon lirayı, satışları 120 milyon lirayı aşanların birinci sınıf tüccar sayılacakları ve bilanço esasına göre defter tutmaları hükmü getirilmiştir.
- Savunma Sanayi Destekleme Fonu mükellefleri ilgili tebliğde açıklanmıştır : Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri, Gelir Vergisi Kanunu'na göre dar mükellefiyete tabi mükelleflerden münferit beyanname vermek zorunda olanlar, Kurumlar Vergisi'ne göre dar mükellefiyete tabi yabancı kurumlar, Gelir ve Kurumlar Vergileri'ne göre tevkifatı yapmak zorunda olanlar, kazançları götürü usulde tespit edilen mükellefler. Bilindiği gibi Fon'a katılma payı % 3'tür.
- Vergi kaçakçılığı halinde kabul edilen cezalara ait indirim miktarları da-
raltılmıştır.
- Emlak Arsa ve Arazi Vergileri'nin belediyeler tarafından tarh, tahakkuk ve tahsilatı esasları belirlenmiştir.
- Vergi Usul Kanunu'na göre, yıllık % 24 olan pişmanlık zammının yıllık % 75 faiz karşılığı ile alınması hükmüne bağlanmıştır.

Bankalarla İlgili Kararlar

• Bankalar Birliği Statüsü :

24 Aralık 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile, Türkiye Bankalar Birliği Statüsü yürürlüğe girmiştir. Statüde; Birliğin kuruluşu, amacı, bankaların temsili, organları, mali hükümleri ve yaptırımlar açıklanmaktadır.

• İki Bankanın Tasfiye İşlemleri Başladı :

Ödeme gücü içinde bulunan İşçi Kredi Bankası ve Bağbank'ın tasfiyesi-ne Hazine tarafından karar verilmiş olduğu bilinmektedir. Tasfiye işlemleri iflas masası tarafından yürütülmektedir.

• Mevduat Munzam Karşılıkları Tebliği :

28 Aralık 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan T.C. Merkez Bankası tebliği ile, mevduat munzam karşılıkları oranları ve tesis süreleri yeniden şöyle tes-

pit edilmiştir: 1.2.1986'dan itibaren % 18, 29.3.1986'dan itibaren % 17, 31.5.1986'dan itibaren % 16 ve 27.9.1986'dan itibaren % 15.

• **Döviz Tevdiat Hesapları ve Munzam Karşılık Faiz Oranları :**

8 Ocak 1986 tarihli Resmi Gazete'de, konvertibl dövizlerle ilgili olarak Merkez Bankası nezdinde tesis edilecek döviz tevdiat hesaplarına uygulanacak munzam karşılıklar faiz oranları yayınlanmıştır.

Taksitli Satışlar Yeniden Düzenlendi

23 Ocak 1986'da yürürlüğe giren yeni düzenleme ile, tüm taksitli satışlar belirli esaslara bağlanmıştır. T.C. Merkez Bankası'nın bu hususta yayınladığı bir tebliğ ile; tanımlar, ön ödeme tutarı (malın satış fiyatının % 40'ını aşamamaktadır), malın teslimi (azami 6 ay içinde tamamlanması gereken ön ödemelerin tamamlandığı tarihten itibaren 1 ayı geçmemektedir), alıcı ile satıcı arasında sözleşme zorunluluğu, ilan ve bilgi verme zorunlulukları açıklanmaktadır.

Bugün arkadaşınız Aysel'in nikahı var...

Biriniz paraları
toplasın... Biriniz koşsun
İş Bankası'na... Alsın
bir "Mavi Armağan".

Sunun Aysel'e. Arkadaşça...
en iyi dileklerle.

O, beğendiği gibi değer-
lendirsin "Mavi Armağan"ını...
İster balayınca... İster
döndükten sonra.

Aysel'in bugün
en mutlu günü.
Paylaşın bu mutluluğu.

"Mavi Armağan", seçkin,
saygın bir para
armağan etme
biçimidir.

İş Bankası'nda hesabı
olsun olmasın, herkes
"Mavi Armağan" dan
yararlanabilir.

Armağan edileceği parayı Mavi Armağan
olarak sunmak isteyen, bir İş Bankası'na
uğrar... Sunacağı kimsenin adını, soyadını
özel "ödeme çeki"ne yazar... Armağan
etmeyi düşündüğü parayı yatır... Özel zarfı
içinde Mavi Armağan'ı alır.

Sunulan kimse, Mavi Armağan'ın ödeme
ceki'ni dilediği İş Bankası'na getirir...
Parasını gönlünce değerlendirir.

TÜRKİYE \$ BANKASI

"Paranızın, istikbalinizin emniyeti"

**BEYNELMİLEL NORMLARA UYGUN
YÜKSEK KALİTELİ
MUHTELİF TİP VE ÇAPLARDA**

devlet,
milli bankalar ve halk
iştirakinin kurduğu bir
sanayi müessesesi

**ÇELİK HALAT VE
TEL SANAYİİ A.Ş.**

• muhtelif tip vinci • asansör • sondaj • havalı nakliyat • TELEFERİK-TELESİJ-TELESKI
• maden ihraç dozer • skreyper • ekskavatör • deniz DİKME-GERME-MANEVRA
• elektrik nakilleri topraklama • televizyon antenleri dikme HALATLARI
• yatak koltuk yaylarında • bloklet jant TELLERİNDE
• yüksek rezistanslı ÇELİK TELLER

"BIRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.

1957' den beri

“ENKA”

Enka İnşaat, 29 yıllık yaşamında
gerçekleştirdiği dev eserler
ve ulaştığı yüksek teknoloji ile
bugün dünyanın en büyük inşaat şirketleri arasındadır.

Enka İnşaat, uluslararası alanda
Türk girişimciliğinin yüz akıdır.

ENKA

İnşaat ve Sanayi A.Ş.

Balmumcu - Beşiktaş, İstanbul - TURKEY
Tel.: 172 25 40 (20 hat); Telex: 26 490 enas tr 26 139 pima tr.

